

ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Богдана Хмельницького

**«ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ ІННОВАЦІЙНОГО НАУКОВОГО
ПОШУКУ МОЛОДІ УКРАЇНИ»**

МАТЕРІАЛИ

II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ

27-28 ЧЕРВНЯ 2024 РОКУ
ЗАПОРІЖЖЯ – МЕЛІТОПОЛЬ, УКРАЇНА

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Офіс підтримки вченого
Рада молодих учених при МОНУ
ГО «Прогресильні»
Університет Генуї (Італія)
Шуменський університет «Єпископ Костянтин Преславський» (Болгарія)
Eötvös Loránd Університет (Угорщина)
Бельцький державний університет імені Алеку Руссо (Молдова)
Університет Шеффілда (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії)

27–28 червня 2024 р.

II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ
«ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ ІННОВАЦІЙНОГО НАУКОВОГО
ПОШУКУ МОЛОДІ УКРАЇНИ»

27-28 June 2024

THE 2ND INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
FOR STUDENTS AND YOUNG SCIENTISTS
“EUROPEAN INTEGRATION GUIDELINES OF INNOVATIVE RESEARCH OF THE
YOUTH OF UKRAINE”

Запоріжжя – Мелітополь, 2024

УДК 316.733:378.014.25:001.891(062.552)

*Рекомендовано до друку Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
(протокол № 19 від 28.06.2024 р.)*

Редакційна колегія:

Фалько Н.М. – кандидат психологічних наук, доцент.

Глебова Н.І. – доктор соціологічних наук, професор.

Коноваленко Т.В. – кандидат педагогічних наук, доцент.

Мединський С.В. – доктор педагогічних наук, професор.

Кирієнко О.Г. – голова Ради молодих вчених МДПУ імені Богдана Хмельницького, старший викладач.

Негрій О.І. – заступниця голови Ради молодих вчених МДПУ імені Богдана Хмельницького, викладач-стажист.

Лисенко К.Ю. – доктор філософії, заступниця голови Наукового товариства аспірантів, докторантів і молодих вчених МДПУ імені Богдана Хмельницького.

Тугова Г.Ф. – членкиня Ради молодих вчених МДПУ імені Богдана Хмельницького, викладач-стажист.

Федюніна О.І. – членкиня Ради молодих вчених МДПУ імені Богдана Хмельницького, викладач-стажист.

Євроінтеграційні орієнтири інноваційного наукового пошуку молоді України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Запоріжжя – Мелітополь, 27–28 червня 2024 р.). Запоріжжя: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2024. 151 с.

У збірнику оприлюднено матеріали учасників конференції «Євроінтеграційні орієнтири інноваційного наукового пошуку молоді України», яка відбулася 27–28 червня 2024 р.

Збірник призначено для наукових працівників, студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів різних рівнів.

У тезах збережено орфографію та пунктуацію авторів. За достовірність та оригінальність матеріалу відповідальність покладається на авторів.

УДК

316.733:378.014.25:001.891(062.552)

© Авторський колектив, 2024

ЗМІСТ

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	9
<i>Д.-Д. Атанасова СПОДЕЛЯНЕ НА ЕЗИКОВИ РЕСУРСИ В МНОГОЕЗИКОВА ЄВРОПА.....</i>	<i>9</i>
<i>І.С. Долгополова ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ШКОЛІ.....</i>	<i>17</i>
<i>О.М. Крижановський, П.О. Крижановський АВТОНОМІЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ.....</i>	<i>20</i>
<i>I. Levchenko, O. Naumik SELF-DRIVING CARS, THEIR SENSES AND THEIR ROLE IN EUROPE'S AND GLOBAL INNOVATIVE SCIENTIFIC RESEARCH ..</i>	<i>25</i>
<i>В.Є. Пюрко, Т.Є. Христова, Ю.І. Марецька КОНЦЕПТУАЛЬНІ СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ: ГРЕКО-ШВЕДСЬКИЙ ДОСВІД.....</i>	<i>31</i>
<i>О.Є. Пюрко, Т.Є. Христова, В.Є. Пюрко, Л.І. Арабаджи-Тіпенко ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИЙ КОНТЕНТ РОСЛИННИХ ОРГАНІЗМІВ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....</i>	<i>36</i>
<i>І.В. Нікітіна, С.В. Шевченко ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ РУХОВОГО ПРАКСИСУ У ДОШКІЛЬНИКІВ.....</i>	<i>41</i>
<i>О.І. Федюніна ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....</i>	<i>44</i>
<i>І. О. Шиян ГАРМОНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З РОЗРОБКИ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ.....</i>	<i>48</i>
ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ НАУКИ.....	50
<i>М.В. Букша ЗАСОБИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....</i>	<i>50</i>
<i>О.Г. Бурцева ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ СТВОРЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ РОБОЧИХ АРКУШІВ У СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ.....</i>	<i>54</i>
<i>М.О. Євлах МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ... </i>	<i>57</i>

К.С. Комарницький НАВЧАЛЬНІ ПЛАТФОРМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРОГРАМІСТІВ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ.....	60
М.М. Коржик ДО ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У СУЧАСНИЙ УРОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	63
О.Б. Криво́ва ДІАГНОСТИКА ТРИВОЖНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	67
В.В. Кумейко ОНЛАЙН-КУРСИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІТ-ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЗМІЩАНОГО НАВЧАННЯ	71
О.В. Мороз ДІАГНОСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ РЕЛОКОВАНИХ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЙ.....	74
О.І. Негрій МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ: ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПІВПРАЦІ	77
О.І. Сенченко ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЕКТУВАННЯ САМОНАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ СЕРВІСІВ ВЕБ 2.0.....	82
А.І. Сидоренко, С.Р. Чмихало РЕЗУЛЬТАТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ «ПТАШИНОЇ» ТА «ОСЕЛИЩНОЇ» ДИРЕКТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ.....	85
Р.Д. Сидорчук РОЛЬ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ.....	91
Г.Ф. Тутова ЗАСТОСУВАННЯ СВІТОВОЇ ДОВІДКОВОЇ БАЗИ ҐРУНТОВИХ РЕСУРСІВ (WRB) ДЛЯ МОНІТОРИНГУ РІЗНОМАНІТТЯ ҐРУНТОВОГО ПОКРИВУ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ	94
В.А. Чихун ВПЛИВ ГЕЙМІФІКАЦІЇ НА МОТИВАЦІЮ ТА УСПІШНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЦИФРОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	97
ЗАХИСТ ПРАВ МОЛОДІ	100
Р.Ф. Амінов РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ УНІВЕРСИТЕТУ ОДНА З ОСНОВНИХ РУШІЙНИХ СИЛ У ЗАХИСТІ ПРАВ МОЛОДІ.....	100
І.І. Негрій ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ	

<i>СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ОСНОВА ЗАХИСТУ ЇХ КУЛЬТУРНИХ ПРАВ</i>	102
РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК МОЛОДІ - НАВЧАННЯ ДЛЯ ЖИТТЯ	106
<i>А.Д. Качур СОЦІАЛЬНІ НАВИЧКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ІТ-ФАХІВЦЯ</i>	106
<i>М.Г. Кириєнко, О.Г. Кириєнко, С.В. Мединський ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ США: РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я СЕРЕД ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ</i>	109
<i>Б.І. Котик, Л.І. Понкало, Р.Я. Іскра НАУКОВІ АКАДЕМІЧНІ ПРОФІЛІ ТА ЇХ РОЛЬ У МІЖНАРОДНІЙ ІНТЕГРАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ</i>	111
<i>О.В. Непша, О.М. Вінніченко, Д.О. Коваль ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК РЕСУРС ПОДОЛАННЯ ПІДЛІТКОМ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЙ</i>	113
<i>О.В. Непша, Д.Е. Єніфанцев, М.М. Малуєв ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ І КОГНІТИВНИХ НАВИЧОК ЯК СКЛАДОВОЇ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ</i>	117
<i>А.А. Проценко, Д.О. Гарбар ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ</i>	120
<i>І.Є. Тригуб ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ</i>	125
<i>А.Ю. Худолей, Д.А. Остапов ОГЛЯД ЗРУЧНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ ПОШУКУ РОБОТИ ФРІЛАНСЕРІВ</i>	128
<i>М.О. Tsapenko DEVELOPMENT OF SOFT SKILLS AS A COMPONENT OF FUTURE TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING</i>	133
<i>Т.Ю. Четвертак ФОРМУВАННЯ «SOFT SKILLS» НА ЗАНЯТТЯХ ПРОФІЛЬНИХ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН</i>	138
<i>М.Д. Шмалько, А.Ю. Полісученко ІПСО ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ НАСТРОЇВ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО</i>	

<i>СТАТУ</i>	140
ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ	143
<i>A.O. Movchan, V.V. Shevchenko THE PURPOSE OF YOUTH POLICY IN UKRAINE</i>	143
<i>A. Sukhomlinova LEADERSHIP VECTORS FOR IMPLEMENTING YOUTH POLICY IN THE CONDITION OF CHALLENGES AND CHANGES</i>	146

ГАРМОНИЗАЦИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

докт. Д.-Д. Атанасова

Софийски университет «Св. Климент Охридски»

СПОДЕЛЯНЕ НА ЕЗИКОВИ РЕСУРСИ В МНОГОЕЗИКОВА ЕВРОПА

Езиците и езиковото многообразие стоят в основата на европейската култура, общуването и сътрудничеството. Предизвикателство в този процес е езиковото многообразие на Европа като препятствие пред свободния обмен на информация, достъпа до обществени услуги, възможностите за бизнес, професионална и социална реализация. Програмата Хоризонт 2020 включва мащабния проект за дигитална / цифрова свързаност. Европейската комисия подкрепя преодоляването на езиковите бариери пред Единния цифров пазар в Европа, като изгражда **Платформата за автоматичен превод към Механизма за свързване на Европа (SEF.AT)**. Тя подпомага комуникацията, обмена на документи и друго езиково съдържание между публичните администрации и гражданите на страните, членки на Европейския съюз (ЕС). Платформата SEF.AT се основава на технологии за статистически машинен превод, които се обучават върху голямо количество преводни документи, създадени от експерти. За да се разработят приложения за машинен превод, полезни за европейските публични администрации и за потребителите на публични услуги в интернет, са необходими подходящи едноезикови и паралелни ресурси, отразяващи специфичните тематични области и отделните европейски езици [1 - 5].

Проектът Координиране на езиковите ресурси в Европа / European Language Resources Coordination (ELRC) 2014-2020/2022 има за основна задача да идентифицира и да събере езикови ресурси за създаването и усъвършенстването на системите за автоматичен превод в Платформата SEF.AT за нуждите на публичната администрация във всички страни членки на ЕС, Исландия и Норвегия. Целта на проекта е не само да се преодолее

несъответствието между реалните нужди и изискванията на публичните администрации на страните от ЕС и възможностите на системите за машинен превод, а и да се подкрепят всички национални езици на страните от ЕС в стремежа им към утвърждаване и пълноправие.

Терминът **езикови ресурси** се отнася до набори от езикови данни и описания в машинно четима форма. Езиковите ресурси могат да се използват за изграждане, подобряване или оценка на естествени езикови системи, като например машини за машинен превод. За да се разработят системи за автоматизиран превод за платформата за автоматизиран превод на МСЕ, инициативата ELRC има за цел да събере езикови ресурси на всички официални езици на ЕС. Инициативата е насочена към големи предприятия с общо предназначение - едноезични (напр. официални корпорации на национални езици) или многоезични, както и специфични за отделните области езикови ресурси в областта на правата на потребителите, културата, правната област, социалната сигурност, здравеопазването, обществените поръчки и др.

Автоматизираният превод, известен още като **машинен превод**, позволява на потребителите незабавно да превеждат думи, изречения, пълни документи и уебсайтове от един език на друг. Преводите се извършват със скорост до едно изречение в секунда - несравнимо по-бързо, отколкото всеки човек може да превежда някога. Въпреки че автоматизираният превод не осигурява същото ниво на качество и точност като превода от хора, той дава бърз поглед върху общото значение или «gist» на даден текст, като по този начин помага да пресечем езиковите бариери между нациите и да улесним многоезичната комуникация. За да се гарантира бърз превод на текстове, системите за автоматизиран превод се обучават за огромно количество съществуващи преводи на хора. Като използват сложни алгоритми, системите за автоматизиран превод след това извличат тези паралелни данни, за да изготвят незабавни преводи на текстове.

Бялата книга на ELRC *«Устойчив обмен на езикови данни в подкрепа на езиковото равенство в многоезична Европа - защо езиковите данни са от*

значение» предоставя анализ на европейските практики за обмен на езикови данни и съответните предизвикателства, както и ясни препоръки към лицата, отговорни за вземането на решения на политическо равнище, относно начините за преодоляване на тези предизвикателства.

MCE eTranslation доразвива съществуващата услуга MT @ ЕС за създаване на общоевропейска платформа за автоматизиран превод, осигуряваща висококачествени преводи на всички официални езици на ЕС и в различни области. MCE eTranslation помага на европейските и националните публични администрации да обменят информация относно езиковите бариери в ЕС. Основната цел на MCE eTranslation е да направи всички инфраструктури за цифрови услуги (DSI) многоезични. Въпреки че целта на MCE eTranslation е основно да бъде интегрирана в други цифрови услуги, тя предлага и полезни самостоятелни услуги за превод на документи или фрагменти от текст. За разлика от уеб преводачите с общо предназначение eTranslation на MCE е адаптиран към специфичната терминология и видовете текстове, типични за контекста на използване (напр. тръжни документи, правни текстове, медицинска терминология). Тя дава възможност за многоезично функциониране на цифровите услуги и може да се използва за намаляване на времето и разходите за превод на документи.

Във всяка от 30-те европейски страни, участващи в проекта *Координиране на езиковите ресурси в Европа*, са организирани национални семинари за разясняване на значението на езиковите данни и за събиране на необходимите езикови ресурси за работата на CEF.AT. В България Представителството на Европейската комисия, Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията и Институтът за български език «Проф. Любомир Андрейчин» при БАН провеждат 3 семинара по Проекта. Първият семинар е проведен на 18.03.2016. Участват над 150 души - служители на отговорни позиции в публичната администрация в България, собственици и представители на преводачески агенции и компании от областта на информационните технологии. Вторият национален семинар за споделяне на езикови ресурси в

системите за автоматичен превод в платформата за автоматичен превод eTranslation е на 24.10.2018. Третият семинар за споделяне на езикови ресурси в онлайн среда заради пандемията е на 24.11.2022 в Националната библиотека «Св. св. Кирил и Методий» – София. Проектът се финансира по Механизма за свързване на Европа, сектор «Телекомуникации». В семинара участват повече от 80 души от Европейската комисия, 13 министерства, 8 комисии и агенции, администрацията на Министерския съвет, Българската академия на науките, Висшия съдебен съвет, 6 университета, 7 компании от областта на професионалните преводи, информационните и езиковите технологии, чуждестранни участници, за които българският опит представлява интерес.

Работната **програма** на семинара «Създаване, управление и споделяне на езикови данни: съществуващи практики и предизвикателства» включва няколко панела и демонстрационна сесия с пленарните доклади: Езиковите технологии за българския език; Представяне на личен опит със споделянето на езикови ресурси и използването на платформата eTranslation; Представяне на машинен превод на текст в Единния портал за достъп до електронни административни услуги – egov.bg; Платформата на МСЕ за преводи; Потенциалът на езиковите технологии и изкуственият интелект – къде сме и накъде трябва да се насочим; Общоевропейско пространство за езикови данни; Езикови технологии от/за публичния сектор; Христина Добрева. Представяне на Единния информационен портал – COVID-19 - coronavirus.bg; Демонстрационна сесия за езикови технологии и технологии за изкуствен интелект в България; Колекция от многоезикови ресурси за CEF.A; Многоезиков корпус от изображения за многомодална обработка на съдържание.

Основните **теми** на форума са: значение на данните, възможностите на автоматичния превод и платформата eTranslation; машинно обучение, потенциал на изкуствения интелект; технологични компоненти и езикови технологии на български език; детайли за създаването на Общоевропейско пространство за езикови данни.

Основните **въпроси и отговорите** им в нея са:

1. Налице ли е готовност за компютърна обработка на българския език в ерата на изкуствения интелект? - НЕ

2. Съществуват ли (съвременни) езикови технологии за български език? - ДОНЯКЪДЕ

3. Кои са езиковите ресурси и технологии за български, които могат да подобрят цифровите услуги? - Езиковите технологии обхващат широка интердисциплинарна научна област, която сезанимава с разработването на системи, способни да обработват, анализират, възпроизвеждат и „разбират“ човешките езици, независимо дали са в писмена, или в устна форма.

Езиковите технологии включват: разчленяване и категоризиране на езикови единици; търсене и извличане на информация; анализ текст и реч; генериране на текст и реч; преобрзуване на текст и реч; обработка на езика в реално време; обработка на текст, реч, изображения и видео едновременно; многоезикова обработка.

Езиковите технологии имат **приложение** в: откриване на правописни и граматични грешки и предложения за корекция; автоматично отговаряне на въпроси или изпълнение на гласови команди; откриване на дезинформация, на авторство, медиен мониторинг; анализ и предсказване на тенденции, пазарни проучвания, анализ на отношението към стоки и услуги; компютърно подпомогнато обучение, опростяване на структурата на текстове с цел правилното им разбиране; автоматичен превод и компютърно подпомогнат превод; автоматично субтитриране, включително комбинирано с автоматичен превод в реално време.

Има множество инструменти за предварителна **обработка на текста**: токънизация (разделяне текста на последователности от символи); разделяне на изречения; откриване на границите на абзаци; проверка на правописа; тагиране (разпознаване на граматичните характеристики на думите или морфологичен анализ); лематизация (извеждане на основната форма на думите); разпознаване на имена на лица, организации и географски обекти; синтактичен анализ, семантичен анализ и др. Текстовият анализ все още доминира в областта на

езиковите технологии за български език, а мултимодални данни (текст, изображения, аудио и видео) се обработват рядко едновременно, въпреки че прогнозите сочат, че видео съдържанието скоро ще доминира в интернет.

Какви са **технологиите** за машинен превод за български език. Наличието на езикови модели е съществена предпоставка за развитието на приложения за компютърна обработка. Обучението на подобни модели отнема много време и изисква голямо количество подходящи ресурси. Съществуват редица системи за машинен превод от и на български език, базирани на технологията за невронен машинен превод. Оценката на качеството на съществуващите услуги за машинен превод, броят на езиковите двойки и обхватът на тематичните области все още определят технологиите за машинен превод за български език като недостатъчно развити. Фрагментарна е поддръжката при: обработка на текст, реч, изображения и видео, извличане на информация, технологии за превод, генериране на естествен език, езикови ресурси. Слаба е поддръжката при мултимодални корпуси и езикови модели. Много технологии все още не са налични (напр. взаимодействие човек-компютър, мултимодална обработка, генериране на език и др.). Няма готови за използване полезни приложения (автоматично резюмиране, отговаряне на въпроси и др.) Технологии за машинен превод на български са все още недостатъчно развити. Няма достъпни и надеждни системи за преобразуване на реч в текст на български език, особено работещи в реално време.

Очертават се няколко **проблема** при машинния превод на български език. Има нужда от отворени услуги в реално време за машинен превод от и на български език, комбиниращи текст и реч, които отчитат контекста, комуникативната ситуация и средата. Технологии за реч и текст за български трябва да се комбинират с технологии за други модалности: обработка на изображения и видео в реално време, работеща в многоезикова. Разбирането на естествения език и генерирането на български трябва да стане част от многоезикова и мултимодална обработка.

През 2021 г. повече от 204 милиона страници са преведени с eTranslation – над двойно повече от предишния рекорд от почти 95 милиона страници, преведени през 2019 г. През последните години не само наборът от езици и услуги, поддържани от eTranslation, се разширява, но също така са предоставени редица **инструменти**, като преобразуване на реч в текст, разпознаване на имена на хора, организации и локации, класификация и автоматично анонимизиране на текст. Факт са големи и разнообразни данни от публичния сектор, радио- и телевизионните оператори, социалните медии, издателите и др. Налице е гъвкав достъп до високопроизводителна изчислителна техника, базирана на графични процесори. Има квалифицирани експерти в академичните изследователски центрове и изследователските звена на компаниите.

Европейско езиково равенство се постига чрез технологична поддръжка за европейските езици. В началото на 2022 г. тя е за 31 европейски езика. Съществуват повече от 40 изследователски институции за повече от 60 европейски езика. Създадени са **бели книги** на езиците в Европа. Българският език все още не е застрашен, но ситуацията би могла да се промени значително с навлизането на ново поколение технологии. Връзката езикови ресурси - технологии се проучва от 2012 г. от МЕТА-НЕТ (Многоезикова европейска технологична асоциация).

Какви са **перспективите**. Езиковите технологии ще дадат по-големи възможности за междуезикова комуникация и сътрудничество и за еквивалентен достъп на носителите на различни езици до информация и познание (особено в условията на единен цифров пазар).

Актуален е въпросът за **изкуствения интелект** в полза на многоезикова Европа. Има необходимост от разбиране на значимостта на езиковите данни. Трябва да се направи актуализация на Директивата за отворени данни (2019/2024/ЕС), която трябва да определи езиковите данни като данни с висока стойност. Важна е подкрепата за споделяне на езикови данни и езикови технологии, за използването на компютърно подпомогнат превод и усвояването

на дигитални умения, за автоматизация на процеса на създаване на езикови данни и на техния превод, както и на работните процеси, свързани с тези дейности.

В рамките на програмата DIGITAL Europe проектът «Езиково пространство на данни» (LDS) стартира през януари 2023 г. Този проект извежда усилията на ELRC на следващото равнище и създава цялостна екосистема, свързана с езиковите данни, като ускорява събирането и обмяна на езикови данни в публичния и частния сектор. Извън рамките на стратегията за устойчиво развитие и благодарение на програмата за политиката за цифровото десетилетие следва по-нататъшно синхронизиране и обединяване на усилията на държавите членки за използване на езикови данни, например чрез изграждане на големи езикови модели (LLM) и подкрепа за икономии от мащаба.

В рамките на Програмата *Хоризонт Европа* предстои обсъждане на темата *Естествено езиково разбиране и взаимодействие в авангардните езикови технологии*.

ИЗТОЧНИЦИ

1. Многоезичието като ключова компетентност. URL: <https://education.ec.europa.eu/bg/focus-topics/improving-quality/multilingualism/multilingualism-as-a-key-competence> (Достъп: 10.12.2023).
2. A Europe fit for the digital age. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_en (Достъп: 15.01.2024).
3. Digital EU. URL: <https://x.com/DigitalEU> (Достъп: 20.01.2024).
4. MT@EC. URL: https://ec.europa.eu/isa2/home_en/ (Достъп: 12.12.2023).
5. Shaping Europe's digital future. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en> (Достъп: 17.01.2024).

І.С. Долгополова

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ШКОЛІ

Віртуальна реальність (ВР) все частіше знаходить своє місце у різних сферах нашого життя, включаючи освіту. Сучасні технології дозволяють використовувати ВР як потужний інструмент для покращення навчального процесу, зокрема в області інформатики. Завдяки віртуальній реальності, учні можуть занурюватися у віртуальні середовища, де складні теоретичні концепції стають більш доступними і зрозумілими. Це сприяє не тільки кращому засвоєнню матеріалу, але й розвитку критичного мислення та творчих навичок. Впровадження ВР в навчальні програми з інформатики відкриває нові можливості для інтерактивного і захоплюючого навчання, що стимулює учнів до глибшого вивчення предмету і підвищує їх мотивацію. Таким чином віртуальна реальність – це використання комп'ютерних технологій для створення змодельованого середовища [4].

Віртуальна реальність є потужним інструментом для створення захоплюючих відчуттів та інтерактивних проєкцій у тривимірному віртуальному просторі. Підключаючи різні сенсори (дотикові, зорові, нюхові та слухові), технології віртуальної реальності надають користувачу повне уявлення про навколишнє середовище та забезпечують високий рівень його занурення у цей світ.

В освіті, як очній, так і дистанційній, можна реалізувати такі віртуальні простори, де учні можуть брати участь у історичних подіях, бути активними учасниками біржового ринку або створювати малі підприємства в економічному

середовищі. Це можна здійснити за допомогою віртуальних комп'ютерних програм, симуляторів, ділових ігор та анімаційних моделей. Важливо зазначити, що активний розвиток освітнього простору у віртуальній реальності формує принципово нове, інформаційно обізнане суспільство. Збільшення обсягу доступної інформації, можливостей, що пропонуються сучасними інформаційними технологіями, та новітні способи подачі й зчитування інформації за допомогою різних мобільних і комп'ютерних пристроїв стимулюють молодь до природного залучення у інформаційний світ з раннього віку.

Доведено, що повне залучення до навчання підвищує рівень мотивації та успішність у засвоєнні знань. Стимуляція мозкової діяльності відбувається під час спостереження за максимально реалістичними зображеннями. Це означає, що з VR-технологіями здійснюється перехід на новий рівень обробки інформації, який має вищу якість [3].

У сучасних умовах віртуальна реальність під керівництвом вчителя дозволяє створювати інноваційні навчальні матеріали та організовувати VR-лабораторії. Це реалізується наступним чином: під час уроків інформатики викладач ознайомлює учнів із програмним забезпеченням, необхідним для використання комплексу, а необхідні дані та заготовлені малюнки готуються на уроках математики, хімії та інших предметів [2].

Переваги використання віртуальної реальності в навчанні:

Наочність. У віртуальному просторі можна безперешкодно та детально розглянути будь-який процес або об'єкт, що значно цікавіше, ніж перегляд ілюстрацій у підручнику. Цей метод пізнання світу стане незамінним під час вивчення складних процесів і явищ у рамках STEM-проектів.

Зосередженість. У віртуальному середовищі людина не відволікається на зовнішні подразники, що дозволяє повністю зосередитися на матеріалі.

Максимальне залучення. Технології віртуальної реальності дозволяють повністю контролювати та змінювати сценарій подій. Учень може вирішувати завдання у формі гри, яка є доступною та зрозумілою.

Безпека. За допомогою VR-технологій можна виконати складну операцію, керувати спорткаром або навіть космічним шатлом, провести експеримент з небезпечними хімічними речовинами, не завдаючи шкоди ні собі, ні оточенню [1].

У сучасних умовах технології, які раніше здавалися фантастичними, стали реальністю та вже активно використовуються в навчанні. Це включає взаємодію навчальних закладів через мережу, інтеграцію між предметами, телемостями та різноманітні відеоконференції. Також використовуються електронні тривимірні програми для навчання, інформаційні матеріали для презентацій, віртуальні зали для лекцій, лабораторії, практикуми, музеї та планетарії.

Загалом, можливості технологій віртуальної реальності для навчання мають надзвичайно високий потенціал застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віртуальна та доповнена реальність: як нові технології надихають на навчання. URL: [http://lpk.ucoz.ua/news/virtualna ta dopovnena realnist jak novi tekhnologiji nadi khajut vchitisja/2019-11-14-52](http://lpk.ucoz.ua/news/virtualna-ta-dopovnena-realnist-jak-novi-tekhnologiji-nadi-khajut-vchitisja/2019-11-14-52)
2. Князєва Г.В. Віртуальна реальність та професійні технології візуалізації. Вісник ВУіТ. 2015. №15.
3. Селіванов В.В., Селіванова Л.М. Віртуальна реальність як метод і засіб навчання. Освітні технології та суспільство. 2014. №3.
4. Що таке віртуальна реальність: визначення, пристрої та приклади. URL: <https://www.marxentlabs.com/what-is-virtual-reality/>

О.М. Крижановський

П.О. Крижановський

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

***АВТОНОМІЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ:
ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ***

В Україні станом на початок 2023/2024 навчального року функціонувало близько 13 тис. шкіл, в яких в середньому навчалися 390 учнів. Як відомо, частина шкіл працювала у дистанційному чи змішаному форматах. За результатами опитування 62% учнівства і 79% батьків вважають: найефективніше навчання - коли всі або переважна більшість занять відбуваються очно. Надають перевагу дистанційному формату 21% учнів та учениць і 11% батьків (решта - 16% учнів і 18% батьків - переважно говорять про змішаний формат) [1, с.23]. При цьому на перший план висувається безпекова ситуація. На початок навчального року кожен десятий із учнівства (або відповідальний дорослий чи відповідальна доросла) не володіли інформацією про наявність у їхньому закладі освіти укриття [1, с.34].

Учительство та представництво адміністрації більше акцентують увагу на таких проблемах: брак зосередженості в учнів та учениць (61% серед учительства і 54% серед представництва адміністрації); постійні повітряні тривоги (60% і 72%); брак якісної техніки (39% і 46%, зокрема, в селах 50% учителів та вчительок говорять про брак якісної техніки); деякі предмети даються важче (30% і 24%); відчуття тривоги / нервування (29% і 35%) [1, с.25]. Серед іншого негативно на перебіг освітнього процесу минулого навчального року впливали здебільшого перебої з електропостачанням, про що говорили більше 80% опитаних як педагогів і педагогинь, так і представництва шкільних адміністрацій [1, с.34].

Отже, сьогодні заклади освіти стикаються з унікальними викликами, які вимагають гнучкості та самостійності в ухваленні рішень. Тому питання автономії закладу освіти набувають особливої актуальності та складності.

Згідно до ст. 1 Закону України «Про освіту» автономія - право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом. В Законі зазначено, що держава гарантує академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію закладів освіти. Обсяг автономії закладів освіти визначається Законом, спеціальними законами та установчими документами закладу освіти (ст. 23) [2].

У Законі «Про повну загальну середню освіту» окреслено, що заклад загальної середньої освіти має право набувати майнові та немайнові права, нести обов'язки, виступати стороною у судовому процесі, мати у власності кошти та інше майно відповідно до законодавства. Крім того, він має самостійний баланс, розрахункові та інші рахунки у фінансових установах і банках державного сектору та може мати бланки, печатки та штампи із своїм найменуванням та символікою. При цьому заклади освіти мають право провадити інноваційну діяльність та можуть укладати з цією метою відповідні договори про співпрацю з іншими закладами освіти (науковими установами), підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами [3]. Таким чином, законодавчо підтвержені автономні повноваження щодо всіх видів автономії закладу загальної середньої освіти.

Охарактеризуємо основні види автономії закладів освіти.

Фінансова автономія закладу освіти передбачає можливість самостійного управління фінансовими ресурсами, що включає складання та виконання власного бюджету, розподіл фінансових коштів на різні статті витрат, залучення додаткових джерел фінансування, таких як гранти, спонсорська допомога, платні освітні послуги. Завдяки фінансовій автономії заклад освіти може ефективніше

планувати свої витрати, інвестувати в матеріально-технічну базу, забезпечувати мотивацію та професійний розвиток персоналу.

Академічна автономія закладу освіти передбачає самостійне прийняття рішень щодо навчальних програм, вибору підручників і посібників, методик викладання, організації навчального процесу та оцінювання знань учнів. Це дозволяє закладу адаптувати освітні програми до потреб учнів, впроваджувати інноваційні методики, проводити експериментальні та пілотні проєкти, а також розробляти власні підходи до оцінювання навчальних досягнень. Академічна автономія сприяє підвищенню якості освіти та задоволенню індивідуальних потреб учнів.

Кадрова автономія закладу освіти передбачає можливість самостійного управління персоналом, що включає прийняття рішень щодо найму, звільнення, підвищення кваліфікації, професійного розвитку педагогічного та адміністративного персоналу. Завдяки кадровій автономії заклад може формувати ефективні команди, розвивати професійні навички працівників, мотивувати їх до підвищення результативності праці та забезпечувати високу якість освітнього процесу.

Організаційна автономія закладу освіти передбачає можливість самостійного прийняття рішень щодо внутрішньої структури та управління. Це стосується розробки та впровадження власних правил і процедур, організації навчального процесу, управління матеріально-технічною базою, визначення стратегічних напрямків розвитку. Організаційна автономія дозволяє закладу оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, підвищувати ефективність управління та забезпечувати сприятливі умови для навчання та праці.

Слід зазначити, що автономія закладу загальної середньої освіти має як переваги, так і недоліки.

До переваг автономії закладів загальної середньої освіти можна віднести:

1. Гнучкість у прийнятті рішень, оскільки заклади освіти можуть швидше реагувати на зміни у вимогах та потребах суспільства, учнів і батьків, адаптуючи навчальні програми та методики.

2. Індивідуальний підхід через можливість самостійно формувати навчальні плани дозволяє враховувати особливості кожного учня, розробляти індивідуальні навчальні маршрути та програми підтримки.

3. Підвищення рівня інноваційності, оскільки заклади освіти отримують можливість самостійно обирати і впроваджувати інноваційні підходи, що дозволяє швидко адаптуватися до змін у суспільстві. Це створює умови для розвитку креативності та інноваційного мислення як у педагогів, так і в учнів, що сприяє підвищенню якості освіти і підготовці конкурентоспроможних випускників. Автономія дає змогу закладам освіти впроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, використовувати новітні засоби навчання і створювати інтерактивні навчальні середовища, що підвищує ефективність навчального процесу та мотивацію учнів.

4. Підвищення мотивації персоналу через надання більшої відповідальності та можливості впливати на процеси в школі. Автономія дозволяє вчителям і адміністративному персоналу брати активну участь у прийнятті рішень, що стосуються організації навчального процесу, розробки навчальних програм і методик, управління ресурсами та планування розвитку закладу. Це сприяє формуванню почуття власної значущості та причетності до успіху закладу, підвищує рівень задоволеності роботою і професійної самореалізації.

5. Підвищення фінансової самостійності, що дозволяє оперативно реагувати на зміни та виклики, інвестувати в матеріально-технічну базу, закупівлю сучасного обладнання, підтримувати інфраструктуру в належному стані. Можливість самостійно розпоряджатися бюджетом дозволяє ефективніше використовувати фінансові ресурси для потреб закладу освіти.

Серед недоліків автономії закладу загальної середньої освіти можна виділити:

1. Ризик нерівності, адже автономія може призводити до збільшення нерівності між школами, особливо якщо ресурси та можливості розподілені нерівномірно.

2. Недостатність управлінських навичок, оскільки керівники закладів освіти можуть не мати достатнього досвіду та знань для ефективного управління всіма аспектами діяльності автономного закладу, що може призвести до помилок і неефективного використання ресурсів.

3. За умови автономії заклади освіти можуть діяти занадто незалежно, що може призвести до недостатньої координації з державними органами освіти та іншими закладами. Це може ускладнити впровадження загальнодержавних освітніх реформ та ініціатив.

4. Без належного зовнішнього контролю та підтримки автономні заклади можуть впроваджувати неефективні методики навчання, що може негативно вплинути на якість освіти.

5. Заклади освіти, які отримують більшу автономію, повинні враховувати соціальну відповідальність та етичні стандарти, оскільки існує ризик, що деякі заклади можуть приймати рішення, орієнтуючись більше на фінансову вигоду, ніж на освітні потреби та інтереси учнів.

Отже, автономія закладу освіти потребує ретельного балансу між свободою та відповідальністю. Цей баланс має бути досягнутий завдяки забезпеченню належної підтримки та контролю з боку державних органів. Підтримка з боку держави має включати фінансування, консультаційну допомогу, надання ресурсів та проведення навчань для адміністративного і педагогічного персоналу. Водночас, контроль з боку держави необхідний для забезпечення дотримання стандартів якості освіти, справедливих умов навчання та захисту прав учнів і працівників закладів освіти.

Заклади освіти повинні мати свободу в ухваленні рішень щодо вибору навчальних програм, методик навчання, управління фінансами та ресурсами. Проте, ця свобода має супроводжуватися відповідальністю за результати

освітнього процесу, ефективне використання коштів та забезпечення безпеки і добробуту учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Війна та освіта. 2 роки повномасштабного вторгнення. Бриф за результатами дослідження. Київ, 2024. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2024/02/10/Bryf.Viyna.ta.osvita.Dva.rok.y.povnomasshtabnoho.vtorhnennya.2024.ukr-10.02.2024.pdf>
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Законодавство України : офіц. вебпортал / Верхов. Рада України. Київ, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. Законодавство України: офіц. вебпортал / Верхов. Рада України. К. Київ, 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

I. Levchenko,

O. Naumuk

Bohdan Khmelnytsky

Melitopol State

Pedagogical University

SELF-DRIVING CARS, THEIR SENSES AND THEIR ROLE IN EUROPE'S AND GLOBAL INNOVATIVE SCIENTIFIC RESEARCH

Resume

The article examines self-driving cars (SDCs), their sensory systems, and their role in innovative scientific research in Europe and globally. The author describes various types of sensors used in SDCs, including cameras, LiDAR, radar, ultrasonic and infrared sensors, GPS, and IMU, analyzing their advantages and disadvantages. The paper discusses leading companies in SDC development and cities where these

technologies are already being implemented. It addresses social aspects of SDC adoption, including resistance from traditional taxi drivers. The author offers his opinion on criteria for mass SDC deployment, arguing that their effectiveness should be compared to human driver accident statistics, rather than to the absence of errors, as is currently the case.

Keywords: Self-driving cars (SDCs), Sensors, LiDAR, Artificial intelligence, Autonomous vehicles, Transportation technology, Innovation, European research.

Let's be honest, the professions of taxi drivers and truck drivers are dying. In many countries, highways are being built that help self-driving cars (SDCs) navigate the road environment. Human senses are being replaced by instruments (cameras, LiDAR (Light Detection and Ranging), radar (Radio Detection and Ranging), ultrasonic sensors, infrared sensors, GPS (Global Positioning System), IMU (Inertial Measurement Units)). The driver's brain is replaced by a system that processes data from the sensors and algorithms that make decisions about what is the safest behavior on the road: how not to hit a pedestrian and not to collide with other road users.

Let's consider the SDC's senses and their pros and cons, as well as their complementarity.

The camera is used in SDCs as one of the senses to build a map of the terrain, identify obstacles (collects data on their trajectories and speed of movement or static position), and road signs. What a camera is, I think everyone is familiar with, video cameras are used in every smartphone, we take photos and videos with them. Among the pros of SDC cameras, we can also list the ability to collect data both near and far, and the ability to distinguish colors. Among the cons of cameras, we can highlight their dependence on lighting. For example, at night, in the absence of light and insufficient lighting of SDC devices, or on the contrary, when blinded by the sun, sun reflections or oncoming headlights, the camera may stop performing the function of collecting information for SDC decision-making algorithms. The camera can also be affected by weather conditions such as rain, snow, and fog. If the camera stops providing useful data, the SDC starts to base its algorithms on LiDAR(s) and radar(s) and infrared sensors.

LiDAR (Light Detection and Ranging) helps to build a three-dimensional map of the surrounding environment. LiDAR uses laser beams to measure the distance to objects (creates an accurate three-dimensional map of the surrounding environment, which allows the car to see and avoid obstacles). Among the pros are high accuracy of distance measurement to objects and independence from lighting. Among the cons are limited range and high cost. LiDAR is also negatively affected by rain, snow, and fog. LiDAR data is supplemented by video camera and radar data.

Radar (Radio Detection and Ranging) uses radio waves to determine the distance and speed of objects (helps the car maintain a safe distance from other vehicles and identify potential threats). Among the pros are independence from lighting conditions, good range, and the ability to determine the speed of objects. Among the cons are the inability to distinguish the colors and shapes of objects, as well as the limited ability to distinguish small details. In case of insufficient data from the radar for SDC algorithms to make a decision, data from the camera, LiDAR, and ultrasonic sensors are used to supplement it.

Ultrasonic sensors are used for close navigation, such as parking or maneuvering in confined spaces. Among the pros are low cost, effectiveness at short distances, and effective operation in any weather conditions. Among the cons are limited range and low resolution. Ultrasonic sensors are often supplemented by camera, LiDAR, and radar data.

Infrared sensors help in low-light conditions or at night, detecting heat from objects such as people and animals. Among the pros are good performance in low-light conditions, detection of object heat. Among the cons, they receive and transmit limited information about the shape and color of objects, and may not work correctly in high ambient temperatures.

GPS (Global Positioning System) is used to determine the vehicle's location on the planet with high accuracy and for navigation along the route. Among the pros are high accuracy of location determination, independence from environmental conditions. Cons, depends on satellite signals, including significant distortions near skyscrapers and tunnels. It is supplemented by IMU data.

IMU (Inertial Measurement Units) includes accelerometers and gyroscopes that help determine the vehicle's position, orientation, and movement in space. Pros, independence from external conditions. Cons, error accumulation over time (drift). It is supplemented by GPS, LiDAR, camera and radar data.

Currently, science in the field of SDCs is actively being developed by Waymo (An Alphabet (Google)), Tesla, General Motors (GM), Ford, Amazon (Zoox), Baidu (Through its Apollo unit), NVIDIA, Uber, Apple (Project Titan), Toyota.

If you don't live in the US (Phoenix, Arizona (Waymo), San Francisco, California (Cruise), Pittsburgh, Pennsylvania (Argo AI, a joint venture between Ford and Volkswagen)), China (Beijing (Baidu Apollo), Shenzhen (WeRide), Guangzhou (Pony.ai)), Helsinki, Finland (Nokia in partnership with MaaS Global), Munich, Germany (BMW in partnership with Argo AI), Paris, France (Navya), Singapore (nuTonomy), Adelaide, Australia (Waymo in partnership with Flinders University)), it might seem like this is the distant future. But in reality, this is our present.

Interesting facts from our lives: taxi drivers are maximally sabotaging the work of SDC robots in order not to lose their livelihood. For example, SDC taxis stop at traffic lights and in front of cars that have stopped at traffic lights. The decision-making algorithm is often based on data from the camera, which is located on the windshield of the car, in the place where the rearview mirror is attached. So, unemployed taxi drivers take plastic road cones and put them on the center of the SDC's hood. Thus, the camera receives data that there is an obstacle ahead and does not go further in order to ensure the safety of passengers. The car is in motion from the point where the passengers were picked up to the point where they are to be dropped off, and for the safety of the passengers, the car doors are locked during the trip and the passengers cannot exit. It turns out that the car is simply standing still, with a road sign on the hood, and the passengers are locked inside and continue to be charged for the trip. This is the resistance of people losing their jobs to progress that is taking away their sources of livelihood.

Allow me to express my personal opinion at the end of these theses. There is a discussion going on now about how to make sure that SDCs don't make mistakes on

the roads so that they can be put into mass use. For example, when people in a fire truck with the siren and flashing lights turned on pass by, all cars should move to the extreme right lane and give way to the fire truck, which enters the oncoming lane, runs a red light and breaks all traffic rules in every possible way (acting legally or at least within the framework of business practice, which is what people in the city are used to). However, SDCs currently make mistakes and SDCs don't understand why they are being hit by fire trucks that are running their red light, and even in the oncoming lane. There have also been tragic cases where SDCs were unable to properly detect pedestrians who were crossing the road in an unauthorized or unusual but permitted location, resulting in fatalities (pedestrians were killed). In the author's opinion, the number of SDC errors should not be compared to the absence of errors at all (the absence of accidents), but to the statistics of human accidents. In the author's opinion, if SDCs can match or be more effective (fewer accidents) than human drivers, then SDCs should be rolled out on a large scale. The issue of severance payments to people who become unemployed for retraining in professions needed by humanity is often placed on the shoulders of the companies that own these technologies and SDCs, and this may be a way out of the situation.

REFERENCES

1. BGR. (n.d.). Self-Driving Taxi Service nuTonomy. BGR. <https://bgr.com/tech/self-driving-taxi-service-nutonomy/>
2. Gadgets 360. (n.d.). China Self-Driving Cars Robotaxis Trial Rides. Gadgets 360. <https://www.gadgets360.com/transportation/features/china-self-driving-cars-robotaxis-trial-rides-shenzhen-deeproute-baidu-auto-x-pony-weride-3212436>
3. IOT World Today. (n.d.). First Driverless Taxi Permit Issued in Chinese Megacity. IOT World Today. <https://www.iotworldtoday.com/transportation-logistics/first-driverless-taxi-permit-issued-in-chinese-megacity>
4. IOT World Today. (n.d.). Waymo Launches Driverless Rides in Downtown Phoenix. IOT World Today.

<https://www.iotworldtoday.com/transportation-logistics/waymo-launches-driverless-rides-in-downtown-phoenix>

5. Nield, D. (2016, December 5). BMW to Begin Testing Self-Driving Vehicles in Munich with Eye on Uber's Market. CleanTechnica. <https://cleantechnica.com/2016/12/05/bmw-begin-testing-self-driving-vehicles-munich-eye-ubers-market/>

6. Pittsburgh City Paper. (n.d.). Pittsburgh-Based Driverless Car Company Says Its Vehicles Likely Won't Be Owned by Individuals. Pittsburgh City Paper. <https://www.pghcitypaper.com/news/pittsburgh-based-driverless-car-company-says-its-vehicles-likely-wont-be-owned-by-individuals-15812587>

7. TechXplore. (2022, April). China Grants Driverless Taxi Permit to Baidu. TechXplore. <https://techxplore.com/news/2022-04-china-grants-driverless-taxi-baidu.html>

8. Walton, M. (2023, June 21). Cruise Self-Driving Taxis Can Now Operate Around the Clock in San Francisco. Engadget. <https://www.engadget.com/cruise-self-driving-taxis-can-now-operate-around-the-clock-in-san-francisco-144419506.html>

9. Waymo. (n.d.). Waymo Driver. Waymo. <https://waymo.com/intl/es/waymo-driver/>

В.Є. Пюрко, здобувач III ОР (PhD),

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького;

Т.Є. Христова, д.б.н., професор,

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького;

Ю.І. Марецька, к.пед.н., доцент

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

КОНЦЕПТУАЛЬНІ СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ: ГРЕКО-ШВЕДСЬКИЙ ДОСВІД

Соціально значущі зміни в системі вищої освіти України, прагнення увійти в міжнародний освітній простір, потреба в принципово новому поколінні кадрів з вищою освітою, які відповідатимуть вимогам внутрішнього та зовнішнього ринків праці, диктують необхідність суттєвої модифікації організації та змісту вищої освіти в країні [2-5]. Одним із пріоритетних напрямків модернізації у сфері фізичної терапії в Україні є Постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29.04.2015 року «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», відповідно до якої спеціальність «Фізична реабілітація» була перенесена з галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини» до галузі знань 22 «Охорона здоров'я» під номером 227 «Фізична реабілітація», що визначило новий напрям її розвитку в структурі підготовки фахівців галузі «Охорона здоров'я» в Україні. У подальшому Постановою Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2017 року № 53 «Про внесення змін до постанови від 29 квітня 2015 р. № 266 назву

спеціальності 227 «Фізична реабілітація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» викладено в такій редакції – 227 «Фізична терапія, ерготерапії» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» [3,6,9]. Підготовка фахівців за цією спеціальністю в Україні нараховує основні ступені: бакалавр, магістр, доктор філософії (PhD). У зв'язку з цим актуальним з позицій сьогодення є вдосконалення теоретико-методологічної та професійної підготовки фахівців з фізичної терапії у закладах вищої освіти України із збереженням попередніх здобутків і вітчизняних традицій та з урахуванням набутого досвіду в провідних вищих навчальних закладів світу, зокрема Греції, Швеції, тощо.

Греція. У 2003 році Греція приєдналася до проекту уніфікації освіти в Європі для підвищення можливостей міжнародного співробітництва та студентської мобільності. У всіх розвинених країнах це призвело до того, що іноземець може вступити до закордонного вузу без зайвих бюрократичних складнощів. Однак ці принципи впроваджуються у грецькі ЗВО зі значним запізненням. Грецькі навчальні заклади самостійно приймають рішення, якою мірою застосовувати у себе норми Болонської системи і брати участь у міжнародних і європейських освітніх програмах. З одного боку, це зберігає індивідуальність грецької системи освіти, з іншого - ускладнює доступ до грецькі вузи іноземцям [1,8]. На сьогодні система ступенів, прийнята Міністерством освіти Греції, в повній мірі відповідає градації, яку використовує переважна більшість навчальних закладів світу. Це означає, що іноземні студенти можуть з легкістю вступити на навчання в будь-який вищий заклад освіти Греції на програму бакалавра, магістра або доктора і потім продовжити навчання або професійну діяльність у будь-якій іншій країні.

Греція пропонує широкий вибір закладів вищої освіти, тому здобувач вищої освіти має можливість обрати навчальний заклад відповідно до своїми планами. Навчання в державних навчальних закладах в основному проходить на грецькій мові, але на деяких факультетах воно може бути і англійською (філологія, лінгвістика, тощо). Вищу освіту в Греції здобувають за трьома ступенями - перший - базовий, курс за спеціальністю (бакалаврат), другий -

ступінь спеціалізації (магістратура), третій - вищий дослідний ступінь (докторантура).

У грецьких ЗВО діє десятибальна шкала оцінки знань з прохідним балом, рівним 5. Позначки нижче 4,9 є незадовільними, від 5,0 до 6,9 потрапляють під категорію «задовільно», від 7 до 8,4 - оцінка «добре», 8,5-10 балів - «відмінно». Досягти вищого балу в грецьких ЗВО не так просто, оскільки оцінка «відмінно» ставиться тільки за творчу роботу і блискучі знання за фахом. Основним етапом контролю знань є сесія. За навчальний рік студенти складають дві сесії — зимову сесію, яка починається в середині січня і триває до початку лютого, і весняну, що починається в червні і триває до трьох тижнів. Формат проведення екзаменів в кожному закладі вищої освіти окремий. Здобувачі вищої освіти можуть складати тести, есе, працювати над дослідницькими проектами або рефератами.

Швеція. Всього в Швеції 30 державних і 3 приватних заклади вищої освіти. Публічні, як правило, мають велику популярність і займають вищі рядки в рейтингах, ніж приватні, але це зовсім не дискредитує останні. За своєю спрямованістю шведські університети поділяються на: університети - даний статус присвоюється при наявності програм усіх рівнів (бакалавр, магістр і доктор) мультидисциплінарного характеру, в той час як інший вид закладів - університетські коледжі (*högskola*) спеціалізуються на технічних, точних і природничих науках. Зазначимо, що слово «*högskola*» в назві зовсім не означає, що це саме коледж, так як деякі заклади, вже досягли статусу повноцінних університетів, залишили стару назву (як, наприклад, Королівський технічний інститут). Спочатку статус університету носили тільки два заклади - Упсальський університет і Лундський університет, інші ж сформувались з коледжів [1,7].

У Швеції всі навчальні заклади є державними та надають освіту безкоштовно. Шведські вищі прагнуть до універсальності освітніх послуг, що спрощує систему управління та акредитації й призводить до інтенсивніших зв'язків між навчальними закладами та їхніми програмами, переходів студентів

та викладачів з одних вишів до інших. Водночас шведські заклади вищої освіти достатньо самостійні у виборі партнерів та встановленні міжнародних зв'язків.

Система вищої освіти Швеції двоступенева: перший ступінь - вища освіта базового рівня здійснюється у формі навчальних курсів, причому студенти можуть вибрати окремі курси і комбінувати їх; другий ступінь - ступінь ліценціата (licentiateexamen) потребує 120 залікових одиниць (2 роки навчання та дослідницької діяльності, включаючи дипломну роботу) при наявності не менше 180 залікових одиниць від першого ступеня вищої освіти. Даний ступінь може присуджуватися як проміжний при навчанні за програмою на здобуття ступеня доктора наук (doktorsexamen). Для отримання докторського ступеня необхідно мінімум чотири роки навчання і 240 залікових одиниць. Докторська дисертація повинна описувати проведену наукову роботу і включати результати дослідження. Обов'язковою вимогою є опублікування й офіційний захист дисертації.

Структура освітнього процесу у шведських університетах побудована за типовою для Європи моделлю: упродовж навчального тижня проводяться лекції та семінари, велика увага приділяється самостійній підготовці здобувачів вищої освіти, зокрема підготовка ними навчальних проєктів тощо. Наприкінці семестрів проводяться іспити, зазвичай в письмовій формі. Рейтинг відррахувань в Швеції не дуже високий, але це зовсім не означає, що результати іспитів не впливають на майбутню кар'єру студентів. Шведські роботодавці враховують оцінки в дипломі під час працевлаштуванні молодих випускників, і ця перспектива безпосередньо впливає на мотивацію і успішність здобувачів вищої освіти.

Таким чином, у зазначених країнах спостерігається європейська модель професійної підготовки відповідних фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базильчук О. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до роботи з відновлення здоров'я спортсменів:

теоретично-методичний аспект : монографія. Хмельницький : ПП Монускрипт, 2018. 534 с. ISBN 978-966-97510-2-7

2. Коробченко А.А., Пюрко В.Є. Види готовності фахівців з фізичної терапії та ерготерапії до використання здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності. Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2020. Вип. 2(3). С. 98-108. ISSN 2707-3076 (Print), ISSN 2709-8214 (online).

3. Почтовюк А.Б., Сухомлин Л.В. Вища освіта України: європейська інтеграція. Економічний форум, 2015. № 2. С. 98-104.

4. Пюрко В.Є., Христова Т.Є. Акме-теоретичні засади професійної підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії: україно-європейський контент. Актуальні проблеми охорони біорізноманіття та наукових досліджень в умовах воєнного та післявоєнного часу: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя, 28–29 вересня 2023 р.). Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2023. С. 87-91.

5. Пюрко В.Є., Христова Т.Є., Пюрко О.Є. Євроінтеграційна компонента професійної підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії в українських реаліях освітнього процесу. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Зб. наук. праць. Київ: Гельветика, 2022. Спецвипуск. Т. 2. С. 75-81. Посилання: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.14>

6. Христова Т.Є., Пюрко В.Є., Пюрко О.Є. Євроінтеграційний підхід до підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії. Проблеми та перспективи розвитку науки та освіти України в особливих умовах євроінтеграції: тези Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 03 - 04 травня 2023 р.) / ред. кол.: Драбовський А.Г., Дибчук Л.В. та ін. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2023. С. 58-60.

7. Gunn H., Hunter H., Haas B. Problem based learning in physiotherapy education: a practice perspective. Physiotherapy, 2012. № 98 (4). P. 330-335.

8. Kell C., Owen G. Approaches to learning on placement : the students perspective. *Physiotherapy Research International*, 2009. Vol. 14 (June). Issue 2. P. 105-115.

9. Pyurko V., Khrystova T., Pyurko O. Modern discourse of professional training of physical therapy and ergotherapy: axio-pedagogical content. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64. Т. 2. С. 118-121. ISSN 2663-6085 DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.1.23>

О.Є. Пюрко, к.б.н., доцент

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького;

Т.Є. Христова, д.б.н., професор,

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького;

В.Є. Пюрко, здобувач III ОР (PhD),

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького;

Л.І. Арабаджи-Тіпенко, к.б.н., ст.викл.

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИЙ КОНТЕНТ РОСЛИННИХ ОРГАНІЗМІВ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.

Для України головною проблемою, яка пов'язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді, що є

не тільки їхнім головним надбанням, необхідним для самореалізації життя, але й запорукою майбутнього благополуччя країни, оскільки лежить в основі стабільності трудових ресурсів, зростання економіки, сталості морального клімату в суспільстві [4,6]. Сьогодні в Україні проблема збереження здоров'я здобувачів освіти постала особливо гостро. Рівень захворюваності дітей і підлітків за останні п'ять років підвищився. Результати численних досліджень констатують, що 90% сучасних дітей шкільного віку мають ті чи інші відхилення в стані здоров'я. З них 50% припадають на функціональні зміни в органах і системах органів, тобто такі, що з'являються внаслідок виникнення несприятливих факторів і в міру усунення цих факторів зникають. Близько 40% припадають на хронічні захворювання, тобто такі, що успадковуються, виникають у ранньому дитинстві або з функціональних порушень переходять у хронічні захворювання [1].

Однією з причин такого неблагополучного стану здоров'я здобувачів освіти є збільшення протягом останнього десятиріччя кількості факторів, що раніше не становили проблем для педагогів і батьків здобувачів освіти. Рік від року зростають навчальні навантаження, спостерігається ущільнення навчальних програм з інтенсифікацією навчального процесу. У результаті системи освіти й охорони здоров'я постали перед проблемою, чи продовжувати необхідну інтенсифікацію освіти з неминучою шкодою для здоров'я.

На фоні екологічно неблагополучного середовища швидко розвиваються хвороби цивілізації – гіподинамія, короткозорість, порушення обміну речовин, різноманітні алергії. Викликають занепокоєння все більше поширення залучення до тютюнопаління, активно рекламованих слабоалкогольних напоїв, нерациональна організація вільного часу (наприклад, заміна реального життя на віртуальне, тощо).

Під час війни освітні заклади відіграють значно важливішу роль, адже педагоги впливають на формування відповідальної поведінки здобувачів освіти, можуть інформувати їх про ризики, організовувати надання підтримки та допомоги. Спілкуючись з кожною дитиною, вони мають можливість визначити

ймовірні ризики та запобігти їм. Натомість спілкування здобувачів освіти між собою допомагає їм відволіктися від трагічних подій, а дітям, які тимчасово перемістилися в інші населені пункти, дає можливість легше адаптуватися до нових умов життя, доєднатися до спільноти, реалізувати свій потенціал.

Безпека - стан захищеності особи чи групи, наявність способів задоволення потреб особистості та захисту її прав. Коли дитина відчує себе в безпеці, рівень її тривоги знижується та «вмикаються» центри мозку, які відповідають за відтворення інформації та встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Дитина лише тоді відчуватиме себе в безпеці, коли за нею доглядатиме безпечна доросла людина, коли житиме в безпечних стабільних умовах і коли знатиме, що таке безпечна поведінка, і вмітиме безпечно поводитися [2,7].

Мета сучасного освітнього закладу - підготовка дітей до життя. Кожен здобувач освіти має отримати під час навчання знання, що знадобляться йому в майбутньому житті. Здійснення означеної мети можливе за умови запровадження технологій здоров'язберігаючої педагогіки, яка не може бути представлена як окрема освітня технологія, але яка об'єднує всі напрями діяльності освітнього закладу з формування, збереження та зміцнення здоров'я здобувачів освіти [3].

Створення безпечного освітнього середовища — одне з першочергових завдань закладу освіти, виконання якого має реалізувати право на безпечні та нешкідливі умови навчання в умовах війни, не останню роль в цьому процесі відіграють рослинні організми. Адже рослини відіграють надзвичайно важливу роль для нашої планети оскільки є автотрофними організмами і живляться за рахунок фотосинтетичних реакцій, результатом яких є утворення O₂, беруть активну участь в процесі ґрунтоутворення та захисті ґрунту від вимивання (водна ерозія) та вивітрювання (вітрова ерозія). Рослинність істотно впливає на клімат, формує температурний режим планети; O₂, що виділяють рослини, є джерелом озону, який захищає біосферу від короткохвильових ультрафіолетових променів, що шкідливо впливають на живі істоти [5].

Дисбаланс між вмістом озону в атмосфері і біля поверхні Землі, пов'язаний з викидом вихлопних газів автомобілів, холодильної техніки, аерозолів, хімічних добрив, продуктів згорання промислового пального, відпрацьованих газів ракет, літаків, атомних вибухів. Наглядним прикладом шкідливої діяльності людини є пандемія коронавірусу. Це як попередження Землі про реальну загрозу знищення людства, імунна система якого не вистойить перед екологічною катастрофою. Якщо людина не зупинить свою нищівну діяльність, то через невеликий проміжок часу екосистема Землі буде зруйнована. Практика показує, що процес формування свідомого ставлення до природи є невід'ємною складовою збереження власного здоров'я і потребує обов'язкового поєднання інформаційного і мотиваційного компонентів. В зв'язку з цим необхідною умовою формування безпечного освітнього середовища обізнаність здобувачів освіти, батьків та педагогів щодо лікарських можливостей рослинних організмів та їхнього алергенного впливу. І фармакогнозія, і фітотерапія надають знання народної та наукової медицини. Для здобувачів освіти рослинний світ перестає бути мовчазним і невідомим [1-4,6].

В Україні відповідно до концепції НУШ діяльність педагогів і батьків саме і орієнтована на формування у здобувачів освіти відповідального відношення до екосистеми та збереження та зміцнення власного здоров'я. Основним мотиваційним компонентом при цьому є подача інформаційного матеріалу у вигляді фото-, відеофрагментів та презентацій з програмних тем, що охоплюють різні захворювання, які іноді є результатом зневажливого ставлення до свого організму, способу життя та екологічних змін.

Останнім часом ріст захворюваності серед молоді значно підвищився і тому приділяється більше уваги здоровому способу життя. Попри визнання проблеми забруднення повітря, погіршення здоров'я у зв'язку з екологічними змінами, більшість людей є пасивними спостерігачами. Тому на сучасному етапі освітній процес щільно пов'язаний з здоров'язберігаючим контентом, що сприяє формуванню самодосконалої, психічно та фізично здорової особистості, яка має активну життєву позицію і розуміє тісний зв'язок природоохоронних заходів з

власним здоров'ям. Людина є частиною природи і лише повага до неї, усвідомлення її переваги дасть людству шанс на виживання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуменюк С. Здоров'язберігаючі технології в системі освіти. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2013. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. Вип. 26. С. 55-57.
2. Міхеєнко О. І., Лянной Ю. О. Формування здорового способу життя як комплексна проблема. Формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчально-виховного закладу : матеріали II обласна наук.-практ. конф. (Суми, 24–25 березня 2005 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. С. 112–119.
3. Раєвнева О. В., Аксьонова І. В., Гончаренко М. Ф. Теоретико-методологічні основи формування ефективної системи вищої освіти. Проблеми економіки: наук. журн. Харків, 2013. № 3. С. 28–33.
4. Христова Т.Є., Пюрко В.Є. Магістральні вектори оптимізації здоров'я майбутніх учителів у контексті суспільних викликів. Сучасна вища освіта: досягнення, виклики та перспективи розвитку в умовах невизначеності: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Запоріжжя – Мелітополь – Київ, 05–06 жовтня 2023 р.). Запоріжжя: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2023. С. 100-104.
5. Pyurko O., Khrystova T., Pyurko V., Arabadzhy-Tipenko L. Endo-adaptive component *Taraxacum officinale* L. as a determinant of the adaptation syndrome of plant organisms against the background of ecosystem stability. *Revista de la Universidad del Zulia*. 2024. Vol. 15, № 42. P. 491-503. <https://doi.org/10.46925//rdluz.42.27> ISSN 0041-8811, e-ISSN 2665-0428. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/rluz/issue/view/3819>
6. Pyurko V., Kazakova S., Zabavliaieva T. An integrated approach to studying human health in applying the humanitarian aspects of transformation in

society Problems and prospects of territories socio-economic development: monograph. Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu. The Academy of Management and Administration in Opole. Opole. 2019. Part 4.2. URL: <https://www.wszia.opole.pl/oferta-edukacyjna/pedagogika/ebooki/>

7. Pyurko V.E., Khrystova T.E., Pyurko O.E, Kazakova S.M. Information concept of the human health phenomenon as a guarantee of bioecosystem stability. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. Vol. 1049, special issue 1: 3rd International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters 24/05/2022 - 27/05/2022, Kryvyi Rih, Ukraine. 012070. doi:10.1088/1755-1315/1049/1/012070 <https://iopscience.iop.org/issue/1755-1315/1049/1>.

I.V. Нікітіна

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
центр розвитку особистості “ПізнавайКА”

С.В. Шевченко

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ РУХОВОГО ПРАКСИСУ У ДОШКІЛЬНИКІВ.

Ігрова діяльність є важливим аспектом розвитку дитини, особливо в дошкільному віці. Вона не лише сприяє розвитку уяви, соціальних навичок та емоційного інтелекту, але й відіграє ключову роль у формуванні рухового праксису, який є основою для розвитку координації та моторики.

Дослідження розвитку рухового праксису включає роботу багатьох науковців з різних галузей, таких як: Жан Піаже, Лев Виготський, Арнольд Гезелл, Джон Дьюї, Елізабет Певзнер, Карл Ньюелл, Мартін Фішер. Ці дослідники та їхні роботи забезпечили глибоке розуміння того, як діти розвивають свої рухові навички, і їхні дослідження продовжують впливати на сучасні педагогічні та терапевтичні практики.

На думку Клименко В.В. «праксис – живе багатофункціональне знаряддя праці, дії і вчинків, забезпечує здатність вирішувати універсальні задачі – створювати нові вироби» [1, с. 46].

Яковенко І.О. зазначає, що під праксисом розуміють можливість людини відтворити цілеспрямований руховий акт. Тобто праксисом можна назвати виконання завчених рухів на автоматизованому рівні. [4].

Праксис - здатність представляти і планувати новий вид активності та вибудовувати необхідну для цього послідовність дій, а також переходити з одного виду активності до іншого [1, с. 260]. Руховий праксис – це здатність виконувати цілеспрямовані рухи, що вимагають координації, послідовності та точності. Це комплексне поняття, що включає в себе такі аспекти, як: *моторне планування* (здатність передбачати та планувати рухи); *координація* (здатність виконувати скоординовані рухи різними частинами тіла); *моторний контроль*: здатність контролювати виконання рухів.

Низький рівень рухового праксису може впливати на різні аспекти життя, зокрема: фізичні навички та координація; навчання та академічні успіхи; соціальні навички, самообслуговування, психологічний стан, розвиток мовлення. Розвиток рухового праксису можна покращити за допомогою спеціальних вправ, ігор та терапії, що сприятиме також розвитку мовлення. Логопеди та психологи можуть працювати разом для створення комплексних програм, що допоможуть дитині в цих сферах.

Кожна людина, тільки но народившись, уже готова до сприйняття навколишнього світу [3, с.1]. І пізнає вона цей світ через гру. Саме ігрова діяльність є стимулювальним середовищем для розвитку рухового праксису

дошкільника, оскільки гра є його провідною діяльністю, засобом його всебічного розвитку, важливим методом виховання. Дитяча гра – це діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності, в якій дитина відображає враження від їх пізнання. Тому варто пропонувати дітям різноманітні ігри, які сприяють розвитку як великої, так і дрібної моторики, що допоможе всебічному розвитку рухового праксису. Батьки та вихователі мають уважно спостерігати за розвитком рухових навичок дитини та, за потреби, надавати корекційну допомогу або консультації зі спеціалістами. Важливо забезпечити дітям безпечне та різноманітне ігрове середовище, де вони можуть вільно рухатись та експериментувати з різними видами діяльності.

Ігрова діяльність є центральним елементом у розвитку рухового праксису у дошкільників. Вона сприяє формуванню координації, моторного планування та контролю, що є важливими складовими для подальшого успішного розвитку дитини. Через активну та різноманітну ігрову діяльність діти не лише розвивають свої рухові навички, але й отримують позитивні емоції та задоволення від процесу навчання та гри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айрес Дж. Дитина і сенсорна інтеграція. Розуміння прихованих проблем розвитку з практичними рекомендаціями для батьків та спеціалістів/ Е.Джин Айрес за участю Джеффа Роббінса; пер з англ. Т.Колеснік. - К.: Видавництво Ростислава Бурлаки, 2024. - 280 с.
2. Клименко В.В. Психофізіологічні сервомеханізми енергетичної життєстійкості людини. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2019. – Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. – Випуск 19.
3. Пілюгіна Е.Г. Сенсорні здібності малюка. Пер. з рос. мови. - Х.: Вид-во “Ранок”, 2007. - 128 с.

4. Яковенко Ірина Олександрівна. Роль праксису в навчанні та вихованні дітей з порушеннями мовлення. Abstracts of XIX International Scientific and Practical Conference Frankfurt am Main, Germany 1-2 June, 2020.

О.І. Федюніна

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Європейська інтеграція – це зближення України з Європейським Союзом як на рівні законів, так і на рівні правил та звичаїв, що існують у суспільстві. Метою європейської інтеграції є вступ України до ЄС. Згідно з соціологічним опитуванням, яке Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) на замовлення NDI провів у травні 2022 року, серпні 2022 року, січні 2023 року та нещодавно у травні 2023 року України до ЄС підтримує 92% українців, євроінтеграційний процес є відображенням волі українського народу [5]. Європейський Союз має 6 базових цінностей:

- Повага до людської гідності – джерело усіх прав і свобод людини, людська гідність є непорушною, її має кожна людина;
- Свобода – можливість людини робити вибір та приймати рішення, які впливають на її життя та життя суспільства;
- Демократія – відповідальність і прозорість дій влади, закони, що відображають інтереси суспільства, і врахування думки громадян під час ухвалення владою важливих рішень;
- Рівність – рівні права для всіх громадян перед законом і недискримінація за будь-якою ознакою: статтю, кольором шкіри, віком, національністю, соціальним статусом тощо;

- Верховенство права – ніхто не може бути вище права. Закони і правила єдині для всіх, незалежно від будь-яких ознак чи статусу;
- Повага до прав людини – визнання того, що всі люди народжуються вільними та рівними у своїх правах.

Ці цінності об'єднують держави-члени, і до Європейського Союзу не може входити жодна країна, яка не визнає ці цінності.

На сьогоднішній день через процеси глобалізації, євроінтеграції, інформатизації, найскладніших цивілізаційних колізій і криз першочергового значення набувають такі поняття як «якість людського матеріалу», «інтелектуальне надбання держави» [1, 41]. Безпека країни, у найширшому трактуванні даного поняття, стало визначатися рівнем розвитку людських ресурсів, як основний передумови створення її наукового, економічного, соціокультурного та духовного потенціалу. Саме в цьому напрямку розгортається суперництво розвинених країн та цілих регіонів за лідерство, за рівень власної безпеки, збереження самобутнього розвитку. У світлі нових перспектив освіта та наука – їх масштабність, рівень та якість - стають провідними чинниками розвитку.

Великомасштабна реформа всієї української системи вищої освіти обумовлена включенням нашої країни до Болонського процесу, який є планом реформування системи освіти у всіх країнах Європи під стандарти глобалізації. У 1999 році Міністри освіти 29 європейських країн підписали Болонську декларацію та зобов'язалися свої системи вищої освіти привести до єдиної загальноєвропейського стандарту. Що ж може запропонувати українська держава для залучення до нього світового інтелектуального потенціалу?

Важливим інструментом приведення у відповідність обсягів якісної підготовки фахівців з вищою освітою з потребами національного ринку праці є проведення моніторингу розвитку процесів підготовки та працевлаштування фахівців з вищою освітою, який повинен безперервно здійснюватися у напрямку спостереження, своєчасного виявлення та системного аналізу змін, що відбуваються у сфері освіти метою запобігання негативним тенденціям у цій

сфері [3, 140]. Спостереження за розвитком змін у соціально-трудої сфері дозволить визначити, в яких галузях найбільше сконцентровано інтелектуальний потенціал і як змінюється потреба у фахівцях окремих галузей. У зв'язку з цим необхідно чіткіше враховувати структурні зміни за видами економічної діяльності, запровадження нових професійних посад, що сприятиме підвищенню рівня діяльності вищих навчальних закладів та їх взаємодії з національним ринком праці, визначенню потенційних споживачів освітніх послуг. З цією метою окремі заклади вищої освіти проводять моніторинг вакансій, які пропонують вітчизняні роботодавці та іноземні фірми, відстежують національний ринок праці за видами економічної діяльності, галузями та регіонами. Фахівці у сфері вищої освіти все частіше сходяться на думці про доцільність ширшого використання програмно-цільового методу розвитку освітніх послуг на перспективу, яка сприятиме підвищенню рівня розвитку ринку освітніх послуг та організаційно-економічному вдосконаленню навчального процесу [4]. Програмно-цільовий метод покращить аналітичну роботу у сфері освітніх послуг, розвиток системи вищої освіти, дозволить оцінити стан конкурентного середовища, що враховує вимоги споживачів освітніх послуг. Поряд із цим, у рамках програми мають вживатися заходи, спрямовані на вирішення економічних проблем. Існуючі відмінності у рівнях освіти, професійно-кваліфікаційної підготовки свідчать про неспроможність уніфікованих рецептів для визначення стратегії та тактики реалізації трудової активності фахівців. Партнерські зв'язки між вищими навчальними закладами та підприємствами, організаціями, установами залишаються недостатніми. Спостерігається незбалансованість структури та обсягів підготовки фахівців із потребами економіки, недостатня адаптація випускників до професійної діяльності в умовах ринку. У той же час, особливу увагу слід приділяти закріпленню молодих фахівців за робочими місцями протягом першого року їх трудової діяльності. При працевлаштуванні випускників має враховуватись стан та потреби галузей економіки у кадрах з вищою освітою. На жаль, у нашій країні не всім випускникам вдається працевлаштуватись за спеціальністю, що

призводить до зростання чисельності безробітних з вищою освітою та певної дестабілізації соціальної ситуації на національному ринку праці. В умовах глибокої трансформації соціально-економічних відносин корінні зміни, що відбуваються у світовій економіці, істотно впливають на стан національної системи освіти, в тому числі і на процес працевлаштування випускників [2, 71]. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність у розробці нових підходів щодо формування та розміщення трудового потенціалу, нових методів та засобів навчання, активнішої інтеграції навчальних закладів з роботодавцями.

Отже, для забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців загалом необхідне комплексне вирішення взаємозалежних завдань стимулювання розвитку виробництва, технологічної модернізації, ефективного функціонування інфраструктури національного ринку праці, удосконалення якісних характеристик працівників у зв'язку з новими вимогами до професійної освіти. У підготовці спеціаліста XXI століття важлива роль повинна відводитися формуванню у студентів навичок самоосвіти. Для досягнення кардинального та якісного прориву в освітньому комплексі суспільства необхідно трансформувати його таким чином, щоб покращувалася діяльність не лише окремої ланки, а й усієї системи навчання загалом. Лише за такої умови якість національного освітнього простору сприятиме підвищенню ефективності економіки та відповідатиме європейським стандартам, що прискорить процес інтеграції України до Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойченко Н.М. Етичні аспекти університетських цінностей. Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник. К. : ВЦ «Київський університет», 2014. № 1. С. 37–43.
2. Європейські цінності в українській освіті: виклики та перспективи : збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної конференції (Запоріжжя, 28-29 травня 2021) / за ред. О. Тупахіної. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 182 с.

3. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 16).

4. Chernyakova, A. V., Pylypenko-Fritsak, N. A. (2021). Effective Cross-cultural Communication as a condition for adaptation of foreign students in the context of Strategy of Intercultural development of the Sity. Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries : Collective monograph. Vol. 2. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 317-336. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-031-5-42>

5. Simulation Games in Civic Education. (2007-2020). URL: https://crisp-berlin.org/fileadmin/SIMULATIONS/Portfolios/CRISP_Portfolio_EN.pdf

І. О. Шиян

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ГАРМОНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З РОЗРОБКИ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

У сучасному цифровому світі розробка мобільних застосунків стала однією з найважливіших компетенцій у галузі інформаційних технологій. Європейські університети грають ключову роль у підготовці фахівців, здатних відповідати вимогам сучасного ринку праці. Гармонізація навчальних програм з розробки мобільних застосунків у європейських університетах сприяє створенню єдиного освітнього простору, що дозволяє забезпечити високу якість освіти та конкурентоспроможність випускників.

Одним з ключових інструментів гармонізації навчальних програм є програма Erasmus+, яка сприяє академічній мобільності студентів і викладачів, а також обміну кращими практиками між університетами Європейського Союзу.

Ця програма дозволяє студентам з різних країн навчатися за спільними програмами, обмінюватися досвідом та використовувати єдині стандарти оцінювання знань і навичок [1].

Європейська кредитна система (ECTS) є ще одним важливим інструментом для гармонізації навчальних програм. ECTS дозволяє уніфікувати обсяги навчальних курсів, що сприяє їх взаємному визнанню між університетами Європи. Це особливо важливо для програм з розробки мобільних застосунків, де студенти повинні мати змогу легко переходити між навчальними закладами і продовжувати своє навчання без втрати часу та знань [2].

Одним з успішних прикладів гармонізації є магістерська програма «Master's Degree in Development of Software for mobile devices» в університеті Аліканте, Іспанія. Ця програма включає в себе єдиний набір курсів, які охоплюють всі аспекти розробки мобільних застосунків: від основ програмування до дизайну інтерфейсів та тестування. Викладачі з різних країн співпрацюють для створення навчальних матеріалів, що відповідають найвищим стандартам якості [3].

Також варто зазначити важливість співпраці університетів з ІТ-компаніями. Такі партнерства дозволяють студентам отримувати практичні знання та навички, працюючи над реальними проектами під керівництвом досвідчених фахівців. Це сприяє не лише підвищенню якості освіти, але й забезпечує швидку адаптацію випускників до вимог ринку праці.

Гармонізація навчальних програм з розробки мобільних застосунків у європейських університетах є важливим кроком до створення єдиного освітнього простору. Використання програм академічної мобільності, таких як Erasmus+, та впровадження Європейської кредитної системи (ECTS) дозволяють забезпечити високу якість освіти та конкурентоспроможність випускників. Співпраця університетів з ІТ-компаніями додає практичної цінності навчальним програмам і готує студентів до успішної кар'єри в галузі мобільних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Erasmus+ Programme Guide. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/erasmus-programme-guide>
2. European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) URL: <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/european-credit-transfer-and-accumulation-system>
3. MSc Software development for mobile devices. University Master's Degree in Development of Software for mobile devices. URL: <https://eps.ua.es/en/master-moviles>

ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ НАУКИ.

М.В. Бушка

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЗАСОБИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. Цифрова трансформація є ключовим чинником модернізації та підвищення ефективності закладів професійно-технічної освіти (ПТО), де важливою є адаптація до швидко змінюваних технологій та потреб ринку праці. Зарубіжний досвід демонструє різні підходи та засоби, які успішно застосовуються для цифровізації ПТО з метою набуття необхідних компетенцій. Виникає необхідність у вивченні найкращих практик використання засобів цифрової трансформації зарубіжними закладами ПТО для адаптації та впровадження в навчальний процес українськими закладами ПТО.

Мета цифрової трансформації закладів ПТО – скоротити час на засвоєння студентами навчальної програми, підвищити рівень практичних навичок за

допомогою моделювання процесів, підвищити мотивацію в практично орієнтованому навчанні [1].

Аналіз актуальних досліджень. Розвиток цифрової освіти закладів ПТО в інших країнах відображає глобальну тенденцію до змішаного навчання, що поєднує традиційні та цифрові форми. Засоби цифрової трансформації закладів ПТО та поняття «цифровізації» як явища досліджували такі зарубіжні та українські вчені: І. Роберт, П. Самуельсон, О. Спирін, Дж. Стоммел, Д. Тапскотт, С. Іванова, А. Кільченко та ін.

Мета публікації – проаналізувати зарубіжний досвід впровадження засобів цифрової трансформації закладами ПТО, з акцентом на інноваційні підходи та технології, які використовуються для підвищення ефективності навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Найбільш поширеними засобами цифровізації в зарубіжних закладах ПТО є: впровадження інтерактивних модулів, віртуальних симуляторів віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR), навчальних відео та 3D-анімацій, що дозволяють студентам отримувати практичні навички в цифровому форматі.

Особлива увага приділяється розвитку цифрової грамотності та компетенцій студентів, необхідних для опанування засобів навчальної програми [2].

VR та AR відкривають нові можливості для навчання у закладах ПТО. Застосування VR та AR дозволяє створювати реалістичні симуляції робочих умов, що значно підвищує якість практичних навичок студентів. Використання VR-симуляцій дозволяє студентам отримувати практичний досвід без ризику для їхнього здоров'я чи ризику пошкодження навчального обладнання. Наприклад, у будівництві VR-технології можуть використовуватися для моделювання складних будівельних процесів.

Креслення електричних схем є частиною навчальної програми в ПТО, в якій студенти вивчають основи електричного обладнання, пристроїв та систем. Вивчення методичних рекомендацій займає багато часу в процесі навчання, а

абстрактні поняття в посібниках часто призводять до розбіжностей між теорією та практикою серед студентів (Ванг, 2016). Відповідно, передача спеціалізованих знань вимагає частой допомоги викладача. Значна частина часу викладача іде на виправлення креслень, а не на персональну допомогу студентам. Тому використання додатків на основі AR дозволяє зменшити особисту залученість викладача на перевірку вручну намальованих електричних схем та покращити результати навчання студентів [3].

У США, наприклад, використання VR в навчанні технічних спеціальностей стало поширеною практикою [4]. Наприклад, компанія zSpace розробила платформу для навчання, яка використовує VR для створення інтерактивних навчальних програм.

Одним із основних напрямків впровадження цифрових технологій у професійно-технічну освіту в Німеччині є створення так званих «смарт-лабораторій» (Smart Labs), які оснащені сучасним обладнанням для навчання майбутніх фахівців. Ці лабораторії забезпечують доступ до передових технологій, таких як робототехніка, 3D-друк та Інтернет речей (IoT).

IoT відкриває нові можливості для професійно-технічної освіти. Використання IoT-пристроїв дозволяє студентам навчатися на реальних прикладах та вивчати роботу сучасних систем автоматизації. Наприклад, у закладах ПТО можна використовувати сенсори та контролери для навчання студентів роботі з автоматизованими виробничими лініями або системами "розумного" будинку.

Платформи електронного навчання є важливим інструментом для цифровізації ПТО. Вони дозволяють створювати та поширювати освітні матеріали, забезпечувати зворотний зв'язок та моніторинг успішності студентів [5]. Наприклад, в Німеччині широко застосовуються системи управління навчанням (LMS), такі як Moodle, для організації дистанційного та змішаного навчання. Moodle підтримує інтерактивні курси, тести, форуми та інші інструменти, що сприяють ефективному навчанню.

Використання технологій штучного інтелекту в ПТО дозволяє створювати програми індивідуального та адаптивного навчання. Це дозволяє більш ефективно враховувати індивідуальні потреби та можливості кожного студента [6]. У Фінляндії такі системи активно застосовуються для підвищення результативності навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання сучасних технологій дозволяє зробити навчальний процес більш інтерактивним та цікавим для студентів. Крім того, цифрові технології сприяють адаптації навчальних програм до потреб ринку праці, що робить випускників більш конкурентоспроможними. Цифрова трансформація є невід'ємною частиною модернізації професійно-технічної освіти. Зарубіжний досвід демонструє, що використання сучасних технологій, таких як VR, AR, платформи електронного навчання та IoT, сприяє підвищенню якості ПТО та підготовки кваліфікованих фахівців. Впровадження цифрових технологій відкриває нові перспективи для розвитку ПТО та адаптації до вимог сучасного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Binder K. (2023). Progress on the European Commission's 2021-2027 digital education action plan. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/745689/EPRS_BRI\(2023\)745689_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/745689/EPRS_BRI(2023)745689_EN.pdf)
2. World Economic Forum. (2023). The Future of Jobs Report. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/in-full/2-drivers-of-labour-market-transformation/#2-drivers-of-labour-market-transformation>
3. OECD. (2023). Education at a Glance. P. 28–34.
4. Office of Educational Technology, US Department of Education (2023). Teacher Digital Learning Guide. P. 11–20.
5. Kliewe T. (2023). National digitalization strategies and digital teaching in Higher Education in Germany. URL: <https://www.aceeu.org/about/projectupdate/id/298>

6. Ministry of Education and Culture (Finland). (2023). Policies for the digitalisation of education and training until 2027. P. 15–17.

О.Г. Бурцева

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

***ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ СТВОРЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ
РОБОЧИХ АРКУШІВ У СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ
МАТЕМАТИКИ***

В сучасній педагогічній практиці використання інтерактивних робочих аркушів з різних дисциплін для багатьох викладачів стало звичним явищем. Інтерес до робочого листа з боку викладачів як інструменту освітньої діяльності характерний тим, що, по-перше, розробки авторських дидактичних матеріалів, можуть реалізовуватися як у повністю традиційному форматі, так і будь-яких інших форматах (онлайн-навчання, змішані формати та ін.); по-друге, педагогіки, які використовують готові курси (навчальні комплекси), також часто відчують професійну потребу у створенні робочого листа з окремої теми (розділу курсу) з метою інтенсифікації навчального процесу для реалізації індивідуальної навчальної траєкторії учнів, підвищення інтересу до предмета та ін. У зв'язку з наявністю в мережі Інтернет ряду сервісів для створення інтерактивних робочих листів різного типу вважаємо актуальним узагальнення аналіз їх можливостей та фактом затребуваності підготовки майбутніх педагогів до використання ефективних сервісів при створенні авторських інтерактивних робочих аркушів. Метою дослідження стало виявлення особливостей робочого листа як дидактичного інструменту та їх відображення у можливостях онлайн-сервісів для створення інтерактивного контенту освіти майбутніми вчителями математики.

Про доцільність використання інтерактивних робочих аркушів, створених за допомогою сервісів Live Worksheets, H5P у навчанні математики учнів 5-6 класів вказано у дослідженні вчених Черкаського національного університету [1], додатковою перевагою визначають можливість створювати індивідуальні набор завдань для учнів, формуючи персональну (учнівську) інтерактивна навчальну «книгу». Для майбутніх вчителів математики та інформатики надано методичні рекомендації до лабораторних робіт з освітнього компоненту «Мультимедійні засоби навчання» спрямовані на засвоєння здобувачами освіти теоретичних знань і навичок практичної роботи з програмним забезпеченням, яке дає можливість вчителю створювати авторські дидактичні засоби, у тому числі і інтерактивні робочі аркуші [4].

Дослідник Мислицька Н.А. надає детальну характеристику сервісу Wizer.Me як інструменту для створення інтерактивних робочих аркушів, які можна використовувати у дистанційному навчанні, для виконання домашніх робіт, для роботи в аудиторії на інтерактивній дошці. Вчена так тлумачить інтерактивний робочий аркуш — веб-сторінка, на якій можна розмістити навчальний матеріал і різного типу завдання для студентів. Наприклад, це може бути відеозображення, текстова інформація, на основі яких студенти відповідають на запитання і виконують завдання. У робочий аркуш можна додавати зображення та робити їх інтерактивними, додаючи мітки з текстом, гіперпосиланнями, питаннями, вікнами для введення тексту. Можна додавати презентації, розміщені в сервісах інтернет, використовуючи код HTML. Питання можуть бути текстовими, а можуть бути подані у вигляді аудіофайлів. Види завдань, які використовуються для створення інтерактивних робочих аркушів: відкрите питання; питання з вибором відповіді; коментування-дискусія на задану тему; поєднання тексту і малюнку; з'єднання частин; таблиця; сортування; малювання. Інтерактивні листи можна створювати власноруч, а можна використовувати вже готові роботи. За допомогою цього сервісу є можливість створювати цікаві дидактичні матеріали з будь-якої теми з використанням тексту, відео, аудіо, зображень, зокрема і інтерактивні. Детальна інструкція для

розробки інтерактивних аркушів подана на сайті <http://www.it-pedagog.ru/wizer-me> [3]. Отже, вважаємо нагальним вчити майбутніх вчителів математики створенню та впровадженню у навчання авторських інтерактивних аркушів під час організації самостійної роботи здобувачів освіти за освітнім компонентом «Медіаосвітні технології в професійній діяльності вчителя математики» основи методики викладання якого викладені у посібнику [2].

Інтерактивні робочі аркуші є сьогодні затребуваним дидактичним інструментом. Більшість сервісів для створення інтерактивних робочих аркушів дозволяють здійснити інтеграцію з Google класом, що зручно при організації дистанційного або змішаного навчання. Цифрові технології, що використовуються при створенні сучасних робочих аркушів, включають елементи гейміфікації, що дає змогу підвищити інтенсивність та привабливість навчального процесу. Інтерактивні робочі аркуші створюють можливість для індивідуалізації та диференціації освітнього процесу, дозволяють розвивати навички самостійної автономної роботи здобувачів освіти, а також ефективно вписують цифрові інструменти та веб-сервіси у навчальний процес. Конкретний викладач або розробник курсу може використовувати будь-які цифрові сервіси, що підходять саме для його професійних цілей. Однак важливо довести до майбутніх вчителів, що сам по собі робочий аркуш – лише один із інструментів педагогічної практики, один із компонентів успішної ефективної роботи викладача в сучасних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акуленко, І. А., Сердюк, З. О., Розпутній, О. С. Взаємодія учня й учителя з інтерактивними освітніми сервісами у навчанні математики в 5–6 класах. Актуальні питання природничо-математичної освіти: збірник наукових праць. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 1(15). 2020. С. 126–133.
2. Бурцева О.Г. Медіаосвітні технології в професійній діяльності вчителя математики: навч.-практ. посібн. 2-е вид., переробл. та допов. Мелітополь: Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2021. 134 с.

3. Мисліцька, Н. А. Використання сервісів інфографіки в процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізики [Текст] / Н. А. Мисліцька, В. Ф. Заболотний // Фізико-математична освіта : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Фізико-математичний факультет ; [редкол.: В. Ю. Сторіжко, Ф. М. Лиман, І. О. Мороз та ін.]. – Суми : [Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка], 2017. – Вип. 4 (14). – С. 229–233.

4. Пшенична О. С. Мультимедійні засоби навчання: методичні рекомендації до лабораторних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійних програм «Середня освіта (Математика)», «Середня освіта (Інформатика)». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 297 с.

М.О. Євлах

аспірант 2-го курсу

ОНП Професійна освіта.

Інформаційні технології

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному інформаційному суспільстві медіаграмотність набуває ключового значення як важливий аспект професійної підготовки фахівців з цифрових технологій. З огляду на стрімкий розвиток інформаційних технологій та зростаючий обсяг цифрових даних, уміння критично оцінювати та ефективно використовувати інформаційні ресурси стає необхідною навичкою для успішної діяльності в різних сферах. Медіаграмотність включає в себе не лише здатність

аналізувати медіа-контент, але й навички створення власних медіапродуктів, що є важливим для фахівців, які працюють з цифровими технологіями. Стаття розглядає значення медіаграмотності в контексті професійної підготовки, окреслює основні компоненти медіаграмотності та пропонує шляхи інтеграції цих навичок у навчальні програми з цифрових технологій.

Медіаграмотність – це здатність використовувати, аналізувати й оцінювати медійну продукцію [1, с. 165]. Медіаграмотність – це критично важливий набір навичок і знань, які необхідні людині в сучасному інформаційному суспільстві. Вона включає в себе вміння шукати потрібну інформацію та перевіряти її достовірність, відрізнити пропаганду від фактів і фільтрувати інформацію в умовах конфлікту. Також медіаграмотність охоплює розуміння інформаційної безпеки та її відмінностей від цензури, а також здатність розпізнавати маніпуляцію [2, с. 179].

Медіаграмотність як невід'ємна складова професійної підготовки фахівців з цифрових технологій включає кілька ключових компонентів, що формують комплексне розуміння і ефективне використання медіа у професійній діяльності. Одним з центральних аспектів є критичне мислення, яке передбачає здатність аналізувати та оцінювати медіа-контент. Це включає вміння визначати достовірність, об'єктивність та надійність інформації, а також розуміти контекст та мету створення медіа-повідомлень, що дозволяє виявляти маніпуляції та приховані мотиви авторів.

Інформаційна грамотність, як складова медіаграмотності, охоплює навички пошуку, відбору та систематизації інформації з різних джерел. Фахівці повинні вміти використовувати різні методи та інструменти для ефективного збору даних, що є критично важливим у цифровому середовищі, де обсяг інформації постійно зростає.

Технічна компетентність також є важливою частиною медіаграмотності. Це знання та вміння використовувати сучасні технології та програмне забезпечення для створення та обробки медіа-контенту, а також розуміння принципів роботи різних медіа-платформ і цифрових інструментів.

Не менш важливими є етичні та правові аспекти медіаграмотності. Фахівці повинні бути ознайомлені з етичними стандартами у сфері медіа, дотримуватися прав інтелектуальної власності, розуміти правові норми щодо захисту даних, конфіденційності та авторських прав. Це забезпечує відповідальне та етичне використання інформаційних ресурсів.

Комунікативні навички грають ключову роль у медіаграмотності, оскільки здатність ефективно передавати інформацію за допомогою різних медіа-каналів є критично важливою. Фахівці повинні вміти створювати зрозумілі та переконливі повідомлення для різних аудиторій.

Культурна грамотність передбачає розуміння впливу культури на створення та сприйняття медіа-контенту. Це включає здатність враховувати культурні особливості та контексти при створенні та аналізі медіа-повідомлень, що сприяє більш точному та ефективному комунікуванню.

Нарешті, медіа-виробництво є невід'ємною частиною медіаграмотності. Навички створення різноманітних медіа-продуктів, включаючи текстові, аудіо, відео та мультимедійні матеріали, дозволяють фахівцям ефективно використовувати різні формати та жанри для передачі інформації.

Інтеграція навичок медіаграмотності в навчальні програми з цифрових технологій вимагає комплексного підходу, який охоплює кілька ключових напрямків. Один з найбільш ефективних шляхів – це включення спеціалізованих курсів та модулів з медіаграмотності у програми підготовки фахівців. Такі курси можуть охоплювати теми, що стосуються критичного мислення, інформаційної грамотності, технічної компетентності, етичних та правових аспектів, комунікативних навичок, культурної грамотності та медіа-виробництва.

Таким чином, запровадження вище перерахованих підходів забезпечить професійну підготовку фахівців з цифрових технологій, здатних ефективно працювати з інформацією, створювати якісний медіа-контент та відповідально використовувати цифрові технології. Це не лише підвищить їхню професійну компетентність, але й сприятиме формуванню критично мислячих, етично свідомих та соціально відповідальних професіоналів. В умовах постійного

розвитку цифрових технологій та зростаючої ролі медіа в нашому житті, такі навички стануть ключовими для успіху та інновацій у різних галузях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Онкович Г.В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа.
[URL:http://www.mediagram.ru/netcat_files/108/110/h_2966bfbf84c07057c4c9f2dda1787b32](http://www.mediagram.ru/netcat_files/108/110/h_2966bfbf84c07057c4c9f2dda1787b32)

2. Шепенюк І. Медіаграмотність як необхідна складова професійної компетентності сучасного педагога. Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». Київ. : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2018 С. 178-183

К.С. Комарницький

аспірант 2-го курсу

ОНП Професійна освіта.

Інформаційні технології

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

НАВЧАЛЬНІ ПЛАТФОРМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРОГРАМІСТІВ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ

У сучасному світі, де цифрові технології стрімко розвиваються, захист інформаційних систем стає критично важливим завданням. Кібербезпека є одним із найактуальніших напрямків у сфері інформаційних технологій, адже від її ефективності залежить безпека особистих даних, корпоративних систем та навіть національної безпеки. З огляду на це, підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі кібербезпеки набуває особливого значення.

Однак традиційні методи навчання вже не завжди здатні задовольнити вимоги ринку, що швидко змінюється. Сучасні навчальні платформи та інструменти відкривають нові можливості для підготовки програмістів, дозволяючи отримати необхідні знання та навички у зручний спосіб, використовуючи інноваційні методики. Платформи надають доступ до актуальних матеріалів, симуляцій реальних загроз, інтерактивних курсів та практичних завдань, що робить процес навчання ефективним і захоплюючим.

У цій статті ми розглянемо найпопулярніші навчальні платформи та інструменти, які сприяють підготовці програмістів у сфері кібербезпеки.

Навчальні платформи та інструменти для підготовки програмістів у сфері кібербезпеки відіграють важливу роль у формуванні кваліфікованих фахівців, готових захищати інформаційні системи від сучасних загроз. Серед найпопулярніших платформ варто виділити такі як Coursera, edX, Udacity, Cybrary, Pluralsight, Khan Academy, Hack The Box та TryHackMe. Кожна з них має свої унікальні особливості, які роблять процес навчання ефективним та доступним для широкого кола користувачів.

Coursera [1] та edX [2] співпрацюють з провідними університетами світу, такими як Stanford, MIT та Harvard, пропонуючи курси з кібербезпеки від визнаних експертів. Ці платформи надають доступ до високоякісних матеріалів, включаючи відеолекції, інтерактивні завдання та сертифікати, що визнаються роботодавцями. Студенти можуть вивчати основи кібербезпеки, криптографію, мережеву безпеку та етичне хакерство в зручному для них темпі, що дозволяє поєднувати навчання з роботою або іншими зобов'язаннями.

Udacity [3] відома своїми нанодипломами (Nanodegrees), які розроблені у співпраці з галузевими лідерами, такими як Google та IBM. Ця платформа фокусується на практичних проектах та підтримці менторів, що допомагає студентам застосовувати отримані знання в реальних ситуаціях. Це особливо важливо для тих, хто прагне швидко адаптуватися до вимог ринку праці та бути готовим до виконання професійних завдань.

Cybrary [4] є спеціалізованою платформою для навчання кібербезпеці, пропонуючи широкий спектр курсів з етичного хакерства, аналізу зловмисного ПЗ та цифрової криміналістики. Однією з ключових переваг Cybrary є безкоштовний доступ до багатьох курсів, що робить її доступною для всіх бажаючих отримати знання у сфері кібербезпеки. Інтерактивні лабораторії надають можливість практичного застосування теоретичних знань, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Pluralsight [5] також пропонує широкий спектр курсів у сфері ІТ, зокрема кібербезпеки, і використовує адаптивне навчання з персоналізованими рекомендаціями. Це дозволяє студентам ефективніше використовувати час, зосереджуючись на темах, які потребують більшої уваги. Платформа постійно оновлює контент відповідно до новітніх тенденцій, забезпечуючи актуальність знань.

Khan Academy [6] більше відома як платформа для шкільної освіти, але також пропонує базові курси з комп'ютерної науки, включаючи основи кібербезпеки. Це повністю безкоштовний ресурс, що дозволяє кожному бажаючому отримати базові знання в цій сфері. Контент розроблений таким чином, щоб бути легким для розуміння, що робить його ідеальним для новачків.

Hack The Box [7] та TryHackMe [8] спеціалізуються на практичному навчанні кібербезпеці через симуляції реальних загроз. Hack The Box пропонує виклики, які включають зламування віртуальних машин з різними рівнями складності, що дозволяє студентам отримати реальний досвід у етичному хакерстві. TryHackMe пропонує інтерактивні лабораторії та навчальні кімнати, структуровані для різних рівнів підготовки, що робить навчання доступним і для новачків, і для досвідчених фахівців.

Ці платформи та інструменти не лише забезпечують доступ до актуальних знань, але й сприяють формуванню практичних навичок, необхідних для успішної кар'єри у сфері кібербезпеки. Завдяки цим ресурсам, майбутні фахівці можуть ефективно підготуватися до викликів, які ставить перед ними швидкозмінний світ інформаційних технологій.

Таким чином, використання цих платформ значно розширює можливості для підготовки висококваліфікованих фахівців з кібербезпеки. Вони сприяють розвитку критичного мислення, аналізу загроз та вмінню швидко реагувати на інциденти. З огляду на постійні зміни та розвиток технологій, такі інструменти стають незамінними у навчанні та професійному розвитку, забезпечуючи необхідні ресурси для ефективного захисту цифрового простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Coursera URL: <https://www.coursera.org/>
2. edX URL: <https://www.edx.org/>
3. Udacity URL: <https://www.udacity.com/>
4. Cybrary URL: <https://www.cybrary.it/>
5. Pluralsight URL: <https://www.pluralsight.com/>
6. Khan Academy URL: <https://uk.khanacademy.org/>
7. Hack The Box URL: <https://www.hackthebox.com/>
8. TryHackMe URL: <https://tryhackme.com/>

М.М. Коржик

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

ДО ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У СУЧАСНИЙ УРОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується значними соціально-економічними, політичними змінами, які привели до трансформацій у різних сферах, зокрема і освіти. Як пишуть Фалько Н. М., Остополець І. Ю., Шарапова Ю. В.: «Життя є динамічним і непередбачуваним. Намагання людини уникнути невизначеності може привести до ригідності, застрявання в рутині, зниження активності, переживання страху змін, обмеження

особистісного потенціалу». [2, с.60] У зв'язку з цим особливого звучання набуває вимога розвитку не лише професійних знань і навичок людини, а й формування толерантної до невизначеності особистості, здатної до активної участі у творчій діяльності.

У цьому контексті перед освітою постають нові виклики. Школа має зосередитися на створенні максимально сприятливих умов для розвитку кожної окремої дитини і прагнути розвивати в учнів здатність самостійно пізнавати навколишню дійсність, а не просто запам'ятовувати оточуючий світ. Це вимагає перебудови освітнього процесу, кінцевою метою якого є максимальний розвиток індивідуальних здібностей та самореалізація особистості кожного учня.

Дослідженнями теоретико-педагогічних проблем у цьому напрямі займаються О. Аксьонова, Ю. Васьков, О. Воєділова, С. Гаркуша, Л. Лисенко, М. Лянной, І. Остополець [1], П. Рибалко, О. Пометун, Л. Пироженко, Л. Рибалко, В. Савченко, Л. Філенко, Б. Шиян та інші науковці. Як наголошує Остополець І. Ю., впровадження інтерактивних методів має на меті сприяти формуванню у школярів стійких знань в галузі фізичної культури, які стануть у нагоді і для процесу загальної життєдіяльності. [1]

На нашу думку, існує актуальна потреба в демонстрації та розробці методик впровадження інтерактивних методів навчання на уроках з фізичної культури, які стимулюють пізнавальну активність, ініціативу та самостійність учнів.

Аналіз наукової літератури свідчить, що дослідження методів організації та здійснення освітньої діяльності має тривалу історію розвитку і на різних етапах перевага надається то одним, то іншим із них. Загалом виділяють пасивні, активні та інтерактивні методи. Пасивні - ґрунтуються на домінуючій ролі вчителя як суб'єкта навчальної діяльності. Учень же виступає об'єктом впливу вчителя, а його переважною діяльністю є репродукція (відтворення) матеріалу, який подає вчитель. Активні методи хоча і нейтралізують деякі з цих недоліків, але не можуть повністю гарантувати повноправність учня в процесі навчання і тому є необхідною умовою високого рівня інтелектуального розвитку дитини,

формування самостійного критичного мислення, пошуку і пропонування рішень, а також подальшого просування шляхом пізнання. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес відбувається в умовах активної взаємодії між усіма його суб'єктами, тобто вчителем і учнями в процесі співнавчання та взаємонавчання. Основною формою навчання в інтерактивних класах є групова робота, під час якої школярі спілкуються та взаємодіють з вчителем та один з одним.

Нами було зібрано та класифіковано дані щодо особливостей використання інтерактивних методів навчання на заняттях з фізичного виховання, зокрема уроках фізкультури. Організаційні форми включають індивідуальне, групове та колективне навчання. Залежно від загальнодидактичних методів, іноваційні способи навчання класифікуються як розвиваючі, особистісно-розвиваючі, інтерактивні, комунікативні, ігрові та творчі.

Мета дослідження - розробити педагогічну технологію впровадження інтерактивних методів навчання на уроках фізичної культури та експериментально перевірити їх ефективність. Одним із завдань є вивчення впливу інтерактивних методів навчання на мотивацію школярів підліткового віку. Експериментальна частина дослідження проводилася на базі Пантаївського ліцею Пантаївської селищної ради Олександрійського району Кіровоградської області. В експерименті брали участь 40 учнів 7 класу, віком від 12 років 10 міс. до 13 років 6 міс., по 20 чоловік із них склали експериментальну і контрольну групи.

Результати діагностики мотивації досягнення досліджуваних школярів за тестом Т. Елерса обох груп показали, що на початку експерименту рівні мотивації досягнення в контрольній та експериментальній групах були схожими ($p > 0,05$). Більшість учнів мали середній рівень (52,6% та 48,8%), низький рівень виявлено у 37,2% та 40,1% та високий рівень у 10,2% та 11,1%. Ці дані були зафіксовані з метою порівняльного аналізу специфіки мотиваційної сфери досліджуваних школярів експериментальної та контрольної груп та визначення

ефективності використання інтерактивних технологій на уроках фізкультури після проведення другого зрізу.

Нами було розроблено і обґрунтовано технологію впровадження інтерактивних методів навчання в урок фізичної культури на прикладі варіативного модуля «Баскетбол» у 7 класі. Основною метою її є активізація індивідуальних розумових процесів учнів для вирішення оздоровчих, освітніх та виховних задач. В технології відображені завдання, які вирішуються в процесі уроку; принципи реалізації; інтерактивні методи, які впроваджуються в урок фізичної культури; основні вимоги, щодо реалізації програми впровадження інтерактивних технологій навчання в урок фізичної культури.

Для вирішення поставлених завдань пропонувано використання наступних інтерактивних методів навчання (акваріуми, рольові ігри, кола ідей), інтерактивні методи оцінювання (інтерактивні завдання), інтерактивні методи рефлексії (рефлексивні завдання, кола рефлексії, «ланцюжки побажань» та ін).

За результатами контрольного експерименту було визначено, що учні експериментальної групи показали позитивне ставлення до використання інтерактивних методів навчання на уроках фізкультури, що стимулювало активність школярів та сприяло ефективному засвоєнню ними програмного матеріалу. В експериментальній групі значно підвищився рівень мотивації досягнення: збільшилася кількість школярів з високим рівнем мотивації досягнення (2,2% в контрольній групі та 4,9% в експериментальній групі) та зменшилася кількість учнів з низьким рівнем мотивації досягнення (1,7% в контрольній групі та 7,9% в експериментальній групі).

Таким чином результати дослідження підтверджують об'єктивну необхідність включення інтерактивних методів навчання в уроки фізичної культури, які здатні стимулювати пізнавальну активність, спонтанність і самостійність учнів та позитивно впливати на процес навчання фізичним вправам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Остополець І.Ю. Інтерактивні методи у викладанні спортивно-психологічних дисциплін. Фізичне виховання і спорт в навчальних закладах України на сучасному етапі: стан, напрямки та перспективи розвитку. Збірник наукових праць XXVII Всеукраїнської науково-практичної конференції Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2021. с.40-46.

2. Фалько Н.М., Остополець І.Ю., Шарапова Ю.В. Толерантність до невизначеності в контексті життєстійкості особистості. Габітус. № 59, 2024. С.57-61

О. Б. Кривова

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ДІАГНОСТИКА ТРИВОЖНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Війна, яка вже третій рік триває в нашій країні, має глибокий негативний вплив на емоційний стан всіх українців. Постійна загроза життю, втрата близьких, руйнування домівок та інфраструктури, а також загальна невизначеність створюють умови для підвищення тривожності. Для здобувачів вищої освіти, які в умовах воєнного стану додатково відчують ще й тиск значних академічних навантажень, проблема стрімкого зростання тривожності постає ще більш гостро.

Дослідження феномена тривожності залишається завжди актуальним через її вплив на психічне здоров'я та загальне самопочуття людини. Збагнути природу тривожності намагалися ще античні філософи, але першим науковцем, який почав досліджувати це явище всебічно, з самого народження людини, був З.

Фрейд. Великий внесок в дослідження тривожності зробили і його послідовники: К. Хорні, А. Адлер, Е. Еріксон, Г. Салліван. Серед закордонних та вітчизняних науковців, які глибоко вивчали даний феномен, слід виділити таких вчених як Р. Мей, Дж. Тейлор, Ч. Спілбергер, Ю. Ханін, А. Прихожан, Ф. Березін, Р. Білоус, О. Галієва, С. Рубінштейн та ін.

У студентському середовищі тривожність впливає на академічні досягнення, соціальну адаптацію та загальний стан здоров'я. Академічну тривожність досліджували такі вчені, як Білоус Р. М., Саннікова І. [1], Кузнецов М., Фоменко К., Кузнецов О. [2], Остополець І., Педченко О., Резнікова О., Свіденська Г. [3], Янчук Т., Зелінська Я. [5] та інші науковці.

В емпіричному дослідженні, яке проводилося в травні-червні 2024 року на базі Психологічного центру Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, брали участь 36 здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня заочної форми навчання, з них 35 жінок і 1 чоловік віком від 21 до 51 року. Діагностичний інструментарій включав такі методики: тест визначення рівня ситуативної та особистісної тривожності Ч. Спілбергера, адаптація Ю. Ханіна; опитувальник «Шкала тривожності» Дж. Тейлора, адаптація М. Пейсахова); тест визначення індивідуального рівня толерантності до невизначеності С. Барнера.

Отримані результати за шкалою Дж. Тейлор свідчать про те, що 55,5% опитаних мають середній з тенденцією до високого рівень особистісної тривожності, майже третина (30,5%) – високий та 13,8% респондентів – середній з тенденцією до низького рівень особистісної тривожності. За цією методикою не було виявлено жодного респондента з низьким рівнем особистісної тривожності.

Аналіз фактичних даних, отриманих за тестом Дж. Спілбергера показав, що лише 5,5% опитаних мають низький рівень ситуативної тривожності, але не було виявлено жодного респондента з низьким рівнем особистісної тривожності. 25% досліджуваних мають середній рівень ситуативної тривожності та 27,7% - середній рівень особистісної. Переважна більшість студентів майбутніх

психологів має високий рівень ситуативної (69,4%) та особистісної тривожності (72,2%), при цьому рівень тривожності двох респондентів знаходиться на межі тривожного розладу. Ці невтішні результати вказують на те, що здобувачі вищої освіти досить тривожні сьогодні, у період введення воєнного стану в Україні.

Наступним етапом нашого дослідження стало визначення індивідуального рівня толерантності до невизначеності за методикою С. Барнера. Як наголошують Фалько Н.М., Остополець І.Ю., Шарапова Ю.В. саме ця якість визначає життєстійкість особистості і може зумовлювати тривожність [4]. Результати дослідження показали, що лише 5,5% опитаних мають високу толерантність до невизначеності. Це вказує на те, що ця група респондентів досить гнучко реагують на зміни, легко пристосовуються, відкриті новому досвіду.

Третину опитаних (33,3% від загальної сукупної вибірки) ми віднесли до середнього рівня прояву цієї якості, 61,1% респондентів – інтолерантні. Для інтолерантної особистості характерним є: сприйняття невизначеної ситуації як джерела загрози; тенденція до винесення полярних суджень по типу «чорне-біле»; намагання приймати поспішні рішення, часто без урахування реального стану справ; потяг до очевидного та безумовного прийняття чи відторгнення у відносинах з іншими людьми; нездатність до мислення у категоріях ймовірностей та намагання уникати непрозорого та неконкретного; схильність реагувати занепокоєнням та проявами тривожності на незрозумілі ситуації; потреба у категоризації; неможливість припустити наявність позитивних та негативних характеристик всередині одного об'єкту; дихотомічність сприймання; нездатність сприймати суперечливі, та такі, що швидко змінюються стимули; пошук безпеки та намагання уникнути невизначеності; надання переваги знайомому, звичному для себе, відторгнення усього незвичного.

Результати проведення кореляційного аналізу за Спірменом між узагальненими показниками тривожності та толерантності до невизначеності підтверджують наявність прямого статистично значущого зв'язку ($\rho = 0,5903$). Це вказує на те, що чим вище тривожність, тим вище інтолерантність до

невизначеності і навпаки. Підвищена тривожність може зменшувати здатність справлятися із ситуаціями, де майбутнє або результат не є чітко визначеними.

Висновок. Багато українців за період воєнного стану зазнали значного стресу, в тому числі і здобувачі вищої освіти. Дуже поширеним емоційним станом студентів є тривога та тривожність. Результати емпіричних досліджень показали, що існує прямий кореляційний зв'язок між тривожністю і толерантністю до невизначеності. До того ж, висока тривожність та інтолерантність до невизначеності негативно впливають на психічне здоров'я та загальне благополуччя здобувачів вищої освіти і може призвести до генералізованого тривожного розладу та інших симптомів, таких як посттравматичні стресові розлади, панічні атаки, депресії тощо. У зв'язку з цим постає необхідність розробки корекційної програми для зниження рівня тривожності у студентів, підвищення стресостійкості, розвитку толерантності до невизначеності, надання психологічної підтримки в умовах воєнного стану. Все це є перспективами нашої подальшої роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус Р. М., Саннікова І. С. Психологічні особливості тривожності студентської молоді. Теорія і практика сучасної психології. 2019. №5. Т.2. С. 25-28.
2. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності. ХНПУ. Харків. 2015. 338 с.
3. Остополець І. Ю., Педченко О. В., Резнікова О. А., Свіденська Г. М. Взаємозв'язок соціальних страхів та тривожності у юнацькому віці. Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. № 3 (62), Том 2. 2023. С. 148-156
4. Фалько Н.М., Остополець І.Ю., Шарапова Ю.В. Толерантність до невизначеності в контексті життєстійкості особистості. Габітус. № 59, 2024. С. 57-61

5. Янчук Т., Зелінська Я. Психологічні чинники розвитку тривожності під час війни // Матеріали студентської науково-практичної онлайн-конференції молодих науковців «Актуальні проблеми психології у часі відстоювання незалежності України та в повоєнний період». Київ. 2023. С. 96-98.

В.В. Кумейко

аспірант 2-го курсу

ОНП Професійна освіта. Інформаційні технології

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ОНЛАЙН-КУРСИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІТ-ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Онлайн-курси стали невід'ємною частиною професійної підготовки ІТ-фахівців в сучасних умовах змішаного навчання. Різке зростання попиту на висококваліфікованих ІТ-спеціалістів, разом з швидким розвитком технологій, призводить до необхідності постійного оновлення знань та навичок. Традиційні методи навчання не завжди можуть задовольнити цю потребу, тому онлайн-курси стають важливим інструментом для професійного розвитку.

Змішане навчання, яке поєднує в собі елементи традиційної аудиторної освіти та онлайн-ресурсів, дозволяє студентам отримувати знання та навички більш гнучко та ефективно. Онлайн-курси пропонують широкий спектр можливостей: від базових курсів з програмування до спеціалізованих тренінгів з новітніх технологій та методологій. Це дозволяє фахівцям не лише отримувати нові знання, але й швидко адаптуватися до змін у професійному середовищі.

У цій статті ми розглянемо роль онлайн-курсів у підготовці ІТ-фахівців в умовах змішаного навчання, проаналізуємо їхні переваги та виклики, а також

дослідимо, як вони впливають на ефективність навчання та професійний розвиток спеціалістів у галузі інформаційних технологій.

Онлайн-курси відіграють ключову роль у підготовці ІТ-фахівців в умовах змішаного навчання, забезпечуючи численні переваги та можливості для професійного розвитку [2, с. 137]. Визначимо основні ключові аспекти.

По-перше, онлайн-курси надають *гнучкість і доступність*, дозволяючи фахівцям навчатися у зручний для них час та з будь-якого місця. Це особливо важливо для тих, хто вже працює або має інші зобов'язання, оскільки дозволяє поєднувати навчання з роботою та особистим життям.

По-друге, онлайн-курси пропонують *актуальні та різноманітні матеріали*, що постійно оновлюються відповідно до новітніх тенденцій і технологій у галузі ІТ. Завдяки цьому фахівці можуть залишатися на передовій технологічного прогресу та розширювати свої знання в нових напрямках, адаптуючись до змін на ринку праці.

Інтерактивність та залучення є ще однією важливою характеристикою онлайн-курсів. Багато платформ пропонують інтерактивні елементи, такі як відеолекції, практичні завдання, форуми для обговорень та групові проєкти. Це сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку практичних навичок, необхідних для реальної роботи.

Персоналізація навчання є ще однією перевагою онлайн-курсів. Багато платформ використовують алгоритми, які аналізують прогрес студента та пропонують персоналізовані рекомендації щодо подальшого навчання. Це допомагає фахівцям зосередитися на своїх слабких місцях та ефективніше використовувати свій час.

Онлайн-курси також є *економічно вигідними*, оскільки часто коштують дешевше, ніж традиційна освіта. Відсутність потреби в переміщенні до місця навчання також дозволяє економити час та кошти, що робить онлайн-навчання привабливим варіантом для багатьох ІТ-фахівців.

Сертифікації, які пропонують багато онлайн-курсів, визнаються роботодавцями по всьому світу і можуть стати вагомим доповненням до резюме.

Це допомагає фахівцям у кар'єрному зростанні та підвищенні їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Нарешті, онлайн-курси дозволяють ІТ-фахівцям *створювати мережу професійних контактів*. Взаємодія з колегами з усього світу сприяє обміну досвідом та знаннями, що може бути дуже корисним для професійного розвитку.

Таким чином, онлайн-курси є невід'ємною складовою підготовки ІТ-фахівців в умовах змішаного навчання, забезпечуючи їм необхідні знання та навички для успішної кар'єри у швидкозмінному технологічному середовищі.

Онлайн-курси мають значний вплив на ефективність навчання та професійний розвиток спеціалістів у галузі інформаційних технологій [1]. Їх вплив можна охарактеризувати наступними аспектами:

Індивідуалізація навчання: дозволяють навчатися у власному темпі, що є особливо важливим для тих, хто має різний рівень базових знань та навичок.

Розвиток практичних навичок: пропонують практичні завдання, проекти та лабораторні роботи, що дозволяє застосовувати теоретичні знання на практиці.

Підвищення мотивації: пропонують сертифікації.

Глобальний обмін досвідом: можливість взаємодії з колегами та викладачами з усього світу, що сприяє обміну знаннями та досвідом.

Гнучкість у навчанні: організовувати свій навчальний процес відповідно до власного графіку.

Зниження витрат на навчання: є більш доступними за ціною порівняно з традиційною освітою, що дозволяє спеціалістам інвестувати у своє навчання без значних фінансових витрат.

Загалом, онлайн-курси значно підвищують ефективність навчання та сприяють професійному розвитку спеціалістів у галузі інформаційних технологій. Вони надають доступ до актуальних знань, допомагають розвивати практичні навички, підвищують мотивацію та забезпечують гнучкість у навчанні, що є ключовими факторами успішної кар'єри в сучасному технологічному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Berezytskyi M. M., Oleksyuk V.P. Massive Open Online Courses as a Stage in the Development of ELearning. Information Technologies and Learning Tools, 2016, Vol 56, no 6, p. 51 – 63.
2. Рамський Ю. С., Твердохліб І. А., Ящик. О. Б., Рамський А. Ю. Використання відкритих онлайн курсів в умовах змішаного навчання майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Інформаційні технології і засоби навчання, 2021, Том 84, №4. С. 137-157

О. В. Мороз

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ДІАГНОСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ РЕЛОКОВАНИХ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЙ

У лютому 2022 року розпочалася повномасштабна війна Росії проти України, яка призвела не лише до значних матеріальних втрат, руйнувань, а й серйозних психологічних навантажень на все суспільство, негативно впливаючи на психічний стан та здоров'я людей. В цей час значні випробування проходить і бізнес-сектор. Підприємства були вимушені евакуювати своїх працівників та їх сім'ї з небезпечних та окупованих територій та, водночас, боротися за збереження власної справи. Часто це здійснюється шляхом релокації виробничих потужностей у більш безпечні регіони країни.

Так, м. Дніпро з початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України, прийняло значну кількість внутрішньо переміщених осіб та бізнес-організацій, їх переважна більшість - з Донецької та Луганської областей. Слід зазначити, що в рамках державної Програми релокації за офіційними даними

станом на 28.06.2024 до міста Дніпро було переміщено 56 підприємств, з яких 14 - вже відновили свою виробничу діяльність.

Зауважимо, що складні умови надзвичайної напруженості, не повної визначеності, відбиваються і на психологічному здоров'ї людей, зокрема підприємців, працівників бізнес-організацій, освітніх закладів тощо [4, 5], Однак, у процесі вивчення означеної проблеми нами було встановлено суттєве протиріччя: з одного боку – зосередженість держави на юридичній, фінансовій, соціальній підтримці, про що свідчать відповідні нормативні документи [1, 2, 3], з іншого - недостатність належної уваги та відсутність досвіду з питань збереження і укріплення психологічного здоров'я підприємців та працівників бізнес-організацій у період воєнного стану в Україні. Все це зумовило вибір проблеми дослідження, його мети та засобів реалізації.

У дослідженні брали участь 45 підприємців міста Дніпра, зокрема, представників релокованого бізнесу, (легка, харчова, переробна промисловість, сфера надання послуг, зокрема у продажу нерухомості). Експериментальною базою дослідження став Центр підтримки бізнесу та першого муніципального мініковоркінгу Дніпровської міської ради м. Дніпро.

Дослідження рівня психологічного здоров'я працівників бізнес-організацій в умовах війни показало, що співробітники, які живуть та працюють у небезпечних містах, мають нижчий рівень ментального здоров'я, здатності долати труднощі, ефективності та продуктивності життєдіяльності, у порівнянні з працівниками з умовно безпечних регіонів України.

Мешканці небезпечних районів відчують нестабільність психічних станів, коливання настрою, втрату інтересу до певних видів активності, нестачу енергії, відмову від довоєнних захоплень, стрес, почуття провини, злість, відсутність планів на майбутнє, розчарування, безпорадність, самотність, розгубленість тощо. Мешканці більш безпечних міст відчують це у значно меншому ступені. Для них більш характерними є зацікавленість життям, задоволення ним, відчуття приналежності до спільноти, усвідомлення власної

корисності для родини, суспільства; успішне долаття труднощів, впевненість, плани на майбутнє тощо.

Показники психологічного благополуччя суттєво вищі у працівників з безпечних регіонів, тобто вони відчують себе здатними контролювати власне життя, впевнені в собі, власних переконаннях; прагнуть до розвитку та зростання, мають цілі, які надають життю сенс.

Негативний вплив роботи більшою мірою відчують працівники бізнес-організацій, які живуть та працюють у містах, що знаходяться у зоні бойових дій. Негативні переживання, які пов'язані з роботою, відображають загальний стан їхнього психічного життя, тобто вони перебувають у стресовому, напруженому стані майже постійно, будь-які негаразди, утруднення, затримки, що пов'язані із роботою, потрапляють на «підготовлений ґрунт» та викликають неадекватні реакції у відповідь.

Фахівці, які перебувають у відносно спокійному, стабільному середовищі піклуються про майбутнє власної кар'єри, мають певні домагання щодо підвищення по службі тощо. Також вони мають бажання працювати у комфортних умовах, мати більше зручностей на робочому місці, отримувати матеріальну та моральну винагороду. Мешканці зони бойових дій не приділяють цим проблемам уваги. Напевне для них у теперішній час є більш актуальні проблеми, які пов'язані із збереженням фізичного здоров'я та навіть життя.

Більшість респондентів обох груп вважають, що працюють в компаніях із проблемним організаційним розвитком. Тобто в організаціях, які характеризуються: відсутністю конкретних та зрозумілих співробітникам цілей компанії; відстороненням працівників від ухвалення стратегічних рішень; протистоянням між керівництвом та співробітниками; гальмуванням нових ідей та інновацій щодо поліпшення організаційних процесів; відсутністю підтримки працівників в їх самореалізації; придушенням ініціатив та ентузіазму робітників.

Значущих відмінностей між показниками психологічного здоров'я працівників бізнес-організацій з різних регіонів України отримано не було.

Найбільш вираженим у респондентів обох груп є сімейний вектор, що вказує на роль родини у підтримці спокою, рівноваги, оптимізму на сучасному етапі життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» зі змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

2. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» зі змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/921-19#Text>

4. Nestorenko T., Tokarenko O., Nestorenko O. Health-resort industry in Ukraine: The underlying causes of changes. *Ekonomia — Wroclaw Economic Review*, 2018, 24/4, p.51–63. <http://dx.doi.org/10.19195/2084-4093.24.4.4>.

5. Nestorenko T., Nestorenko O., Peliova J. Displaced and Fake Universities – Experience of Ukraine. *Economic, Political and Legal Issues of International Relations 2017*. 9. - 10. júna 2017, Virt, Volume of Scientific Papers. *Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta medzinárodných vzťahov*, 2017, p.265-271. URL: <https://11l.ink/MP0jV>

О.І. Негрій

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ: ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПІВПРАЦІ

Надзвичайні ситуації, такі як війни, природні катастрофи та техногенні аварії, мають значний вплив на психічне, фізичне, емоційне та духовне здоров'я

дітей раннього віку. Вони можуть призвести до втрати безпеки, стресу, травм та інших негативних наслідків, що серйозно впливають на розвиток дитини раннього віку. У таких умовах педагогічна підтримка стає критично важливою для забезпечення стабільного та гармонійного розвитку дітей. Європейська співпраця у цій сфері відкриває нові перспективи для інтеграції кращих міжнародних практик та створення ефективних програм підтримки.

Війни, конфлікти та інші форми насильства, які часто є основними причинами надзвичайних ситуацій, руйнують основні соціальні структури та порушують нормальний ритм життя дітей. Внаслідок цього діти раннього віку можуть втратити доступ до освіти, стабільного житла, медичної допомоги та навіть до базових потреб, таких як їжа та вода. Описанні наслідки створюють надзвичайно важкі умови для їхнього нормального розвитку та зростання. Дослідження показують, що діти раннього віку, які пережили надзвичайні ситуації, мають підвищений ризик розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії, тривожних розладів та інших психічних проблем.

Ранні роки життя дитини є критичним періодом для її розвитку; це час, коли формуються основні когнітивні, емоційні та соціальні навички. Сучасні зарубіжні психологи та педагоги (J. Busch, N. Cabrera, F. Ialuna, B. Leyendecker, 2021; L. Ponguta, K. Moore, D. Varghese, M. Al-Soleiti, 2022;) наголошують на важливості надання своєчасної підтримки та допомоги дітям, щоб запобігти довготривалим негативним наслідкам на їхній розвиток. У цьому контексті педагогічна підтримка відіграє ключову роль, забезпечуючи дітям раннього віку необхідне середовище для навчання, розвитку та реабілітації.

На міжнародному рівні існує значна кількість програм, ініціатив та проєктів спрямованих на підтримку дітей раннього віку, постраждалих від надзвичайних ситуацій. Такі міжнародні організації, як Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)[3], Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ), «Save the Children» [4], «Childhood Education International» (міжнародна організація розвитку, яка працює в партнерстві для спільного створення інноваційних рішень проблем освіти та забезпечення яскравого майбутнього для навчання та

благополуччя дітей, режим доступу:

https://ceinternational1892.org/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw1emzBhB8EiwAHwZZxQRxVWldlrrY5z6FaJvOa3eKt4uq9rp5XFFHwLcnzPkS0jVFarqGABoCWCUCQAvD_BwE

та Інститут ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті, розробляють та впроваджують різноманітні підходи до надання допомоги дітям раннього віку у кризових ситуаціях. Дані програми включають створення безпечних навчальних середовищ, надання психологічної та педагогічної підтримки, організацію ігрових та навчальних занять, що допомагають дітям відновити відчуття нормальності та безпеки.

Проте найбільш ефективніше на міжнародній арені працює Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). Глобальна підтримка ЮНІСЕФ координується Управлінням програм із надзвичайних ситуацій (англ. «Office of Emergency Programmes», EMOPS), координаційним центром з питань готовності та реагування на надзвичайні ситуації, гуманітарної політики, безпеки персоналу та підтримки регіональних і національних відділень ЮНІСЕФ, а також стратегічної координації із зовнішніми гуманітарними партнерами як всередині, так і поза системою ООН. Управління програм із надзвичайних ситуацій керує зусиллями, спрямованими на те, щоб роль ЮНІСЕФ у гуманітарних кризах була чітко визначена, щоб організація була належним чином оснащена для виконання цієї ролі та щоб усі рівні організації були готові забезпечити права всіх дітей, у тому числі тих, хто постраждав від гуманітарних криз. Відділ також координує підтримку штаб-квартири країновим і регіональним офісам, які займаються надзвичайними ситуаціями. Підрозділи штаб-квартири разом з EMOPS забезпечують основну інфраструктуру для підтримки готовності на місцях і реагування з метою порятунку життів, захисту прав, зменшення вразливості до катастроф і конфліктів, підтримки глобальних і національних механізмів координації, сприяння гуманітарному партнерству та забезпечення безпеки персоналу та активів.

На сьогоднішній день ЮНІСЕФ активно імплементує проєкт «Humanitarian Action for Children» («Гуманітарна акція для дітей») (НАС)

допомагає надавати педагогічну підтримку, оскільки забезпечує дітям раннього віку, які постраждали від конфліктів і катастроф, доступ до води, санітарії, харчування, освіти, охорони здоров'я та послуг із захисту. У 2024 році загальна потреба ЮНІСЕФ у рамках звернення НАС становить 9,3 мільярда доларів США для надання допомоги понад ста сорока семи мільйонам уразливих дітей, їхнім родинам і опікунам у всьому світі [3].

Європейські країни активно співпрацюють у сфері підтримки дітей раннього віку, постраждалих від надзвичайних ситуацій, це співробітництво включає обмін досвідом та знаннями, розробку спільних програм та ініціатив, а також проведення регулярних тренінгів та семінарів для фахівців. Така співпраця дозволяє ефективніше реагувати на кризи та забезпечувати комплексну підтримку дітям, які її потребують.

Серед європейських країн, які активно працюють у сфері педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих від надзвичайних ситуацій виділяють:

- Німеччина – активно співпрацює з міжнародними організаціями для надання комплексної підтримки дітям, постраждалим від конфліктів і криз. Програми включають психологічну, педагогічну підтримку, освіту та соціальні послуги (програма «Психосоціальна підтримка дітей в умовах кризи»);

- Франція – реалізує численні проекти, спрямовані на освітню, педагогічну та психосоціальну підтримку дітей у кризових ситуаціях. Такі програми забезпечують безперервність освіти та психологічну реабілітацію дітей (проект «Освіта в умовах надзвичайних ситуацій»);

- Швеція – відома своїми високими стандартами у сфері прав дітей і активно бере участь у міжнародних проектах, спрямованих на педагогічну підтримку дітей, постраждалих від надзвичайних ситуацій. Шведські фахівці розробляють програми, які поєднують освіту з психологічною підтримкою;

- Норвегія – підтримує низку міжнародних проектів, що спрямовані на

захист прав дітей і надання їм необхідної підтримки у кризових ситуаціях. Норвезькі програми включають освітні ініціативи, педагогічну та психосоціальну допомогу.

У 2022 році «Moving Minds Alliance» об'єднав глобальну групу дослідників, які вивчають програми та політику для дітей раннього віку у надзвичайних ситуаціях, щоб поділитися своїми труднощами та набутими знаннями один з одним та ширшою спільнотою РДРВ у надзвичайних ситуаціях (ECDIE). Науково-дослідний форум «Діти молодшого віку в надзвичайних ситуаціях» працює над розширенням нових досліджень, створенням мережевих можливостей і заохоченням дослідників, донорів, практиків та урядів до розробки програми досліджень, яка може стимулювати інвестиції, якісне програмування та покращення результатів для найменших дітей, постраждалих від кризи та конфлікту (K. Anderson, S. Saeed, 2022) [5].

Педагогічна підтримка дітей раннього віку, постраждалих від надзвичайних ситуацій в Україні має ґрунтуватися на концепціях розвитку, психічного здоров'я та права дітей. Важливими аспектами є забезпечення стабільного емоційного середовища, доступу до освіти та психологічної підтримки. Одним з головних підходів є забезпечення безпечного та стабільного середовища для дітей раннього віку – це включає фізичну безпеку, емоційну підтримку та відновлення відчуття нормальності через рутинні та навчальні заняття.

Таким чином, міжнародні підходи до педагогічної підтримки дітей раннього віку, постраждалих від надзвичайних ситуацій, базуються на принципах забезпечення безпеки, інтеграції освіти, психологічної та педагогічної підтримки, а також на активній міжнародній співпраці. Дослідження та впровадження ефективних програм у цій сфері є важливим кроком на шляху до забезпечення гармонійного розвитку дітей та захисту їхніх прав у складних умовах в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки К 36 в умовах надзвичайної ситуації. Київ: Унів. ПУЛЬСАРИ, 2017. 216 с.
2. Handbook for Emergencies. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.unicef.org/emerg/files/UNHCR_handbook.pdf
3. Humanitarian Action for Children Appeal. UNICEF is working to reach the most vulnerable children and families with life-saving support. 2024. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.unicef.org/appeals?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw1emzBhB8EiwAHwZZxW-hPcYDoTL1iISrcDbt0oMNxA3z_40rvohPD14mPrtX9I2O3FehDxoCuFIQAvD_BwE
4. Save the Children. (2019). Educational and Psychosocial Support for Children in Emergencies.
5. Anderson Kate, Saeed Saba. Research on Young Children in Emergencies: Current Evidence and New Directions. 2022. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/370254034_Research_on_Young_Children_in_Emergencies_Current_Evidence_and_New_Directions

О.І. Сенченко

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЕКТУВАННЯ САМОНАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ СЕРВІСІВ ВЕБ 2.0

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та зростаючої потреби у висококваліфікованих фахівцях, самонавчання стає ключовим фактором

професійного зростання. Сервіси Веб 2.0 відкривають нові можливості для ефективного самонавчання, дозволяючи фахівцям з цифрових технологій постійно вдосконалювати свої знання та навички. Дане дослідження спрямоване на визначення педагогічних засад проектування самонавчання фахівців з цифрових технологій за допомогою сервісів Веб 2.0.

Концепція самонавчання ґрунтується на ідеях конструктивізму та коннективізму, які наголошують на активній ролі учня у процесі навчання та важливості соціальної взаємодії. Сервіси Веб 2.0, такі як блоги, вікі, соціальні мережі та інструменти спільної роботи, забезпечують платформу для реалізації цих принципів у контексті самонавчання (Siemens, 2005; Downes, 2012).

Педагогічні засади проектування самонавчання

1. Персоналізація навчання Самонавчання за допомогою сервісів Веб 2.0 дозволяє фахівцям з цифрових технологій персоналізувати свій навчальний процес відповідно до індивідуальних потреб, інтересів та стилю навчання. Це досягається шляхом вибору релевантних ресурсів, участі у тематичних спільнотах та адаптації темпу навчання (McLoughlin & Lee, 2010).

2. Співпраця та обмін знаннями Сервіси Веб 2.0 сприяють співпраці та обміну знаннями між фахівцями. Через участь у професійних спільнотах, форумах та проектах, фахівці можуть ділитися своїм досвідом, отримувати зворотній зв'язок та вчитися один в одного. Це збагачує процес самонавчання та розширює можливості для професійного розвитку (Dabbagh & Kitsantas, 2012).

3. Рефлексія та самооцінювання Самонавчання вимагає від фахівців розвитку навичок рефлексії та самооцінювання. Сервіси Веб 2.0, такі як блоги та електронні портфоліо, дозволяють фахівцям документувати свій прогрес, аналізувати досягнення та визначати області для подальшого вдосконалення. Ці практики сприяють усвідомленому та цілеспрямованому самонавчанню (Schön, 1983).

4. Формування мережі контактів Самонавчання за допомогою сервісів Веб 2.0 дозволяє фахівцям з цифрових технологій формувати професійну мережу контактів. Через участь у соціальних мережах, професійних групах та заходах,

фахівці можуть встановлювати зв'язки з колегами, експертами та потенційними роботодавцями. Це розширює можливості для обміну знаннями, співпраці та кар'єрного зростання (Rajagopal et al., 2012).

5. Доступ до актуальних ресурсів Сервіси Веб 2.0 забезпечують фахівцям з цифрових технологій доступ до широкого спектру актуальних ресурсів, включаючи онлайн-курси, вебінари, подкасти та статті. Ці ресурси дозволяють фахівцям бути в курсі останніх тенденцій та технологій у своїй галузі, а також набувати нових знань та навичок (Kaplan & Haenlein, 2010).

Педагогічні засади проектування самонавчання фахівців з цифрових технологій за допомогою сервісів Веб 2.0 включають персоналізацію навчання, співпрацю та обмін знаннями, рефлексію та самооцінювання, формування мережі контактів та доступ до актуальних ресурсів. Врахування цих засад при розробці стратегій самонавчання дозволить фахівцям з цифрових технологій ефективно використовувати потенціал сервісів Веб 2.0 для постійного професійного розвитку та успішної кар'єри в умовах динамічного цифрового середовища.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на емпіричну перевірку ефективності запропонованих педагогічних засад, а також на розробку конкретних методик та інструментів для підтримки самонавчання фахівців з цифрових технологій за допомогою сервісів Веб 2.0.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балик Н., Шмигер Г. Впровадження штучного інтелекту в освіту шляхом використання ChatGPT. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Кропивницький, 21 квітня 2023 р. Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 147–149.

2. Волинець В. Використання технологій віртуальної реальності в освіті. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2021. № 2. С. 40–47. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.2.5>.

3. Гаврилова Л.Г., Бескорса О.С., Ішутіна О.Є. Європейський досвід підготовки майбутніх учителів англійської мови початкової школи в умовах цифровізації освіти. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка, психологія, медицина». 2021. № 5(5). С. 153–171.

4. Грицько В.В., Котубей В.Ф. Цифровізація професійної підготовки майбутніх учителів: специфіка протікання та особливості сприйняття студентами. Інноваційна педагогіка. 2021. Вип. 38. С. 121–126. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/38.24>.

5. Колеснікова І.В. Цифровізація освітнього процесу в закладі післядипломної педагогічної освіти. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. Вип. 78. С. 117–120. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.25>.

6. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p> (дата звернення: 10.06.2023).

7. Кочерга Є.В., Саєнко О.В. Цифровізація професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і молодих учених, м. Київ, 19–20 квітня 2022 р. Київ : КНУКіМ, 2022. С. 103–105.

А.І. Сидоренко,

С.Р. Чмихало

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

РЕЗУЛЬТАТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ «ПТАШИНОЇ» ТА «ОСЕЛИЩНОЇ» ДИРЕКТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ

У межах виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в Україні відбувається процес імплементації двох ключових

природоохоронних директив: так званих пташиної директиви 2009/147/ЄС [2] та оселищної директиви 92/43/ЄЕС [1]. Водночас у самому ЄС було започатковано процес оцінки цих директив: перевірку їх доцільності. Очевидно, що результати такої перевірки мають бути цікавими для України, особливо беручи до уваги те, що перевірка доцільності в ЄС проходила в рамках політики дерегуляції, яка також актуальна й для України.

Перевірка доцільності – комплексний інструмент оцінки політики, який дозволяє ретроспективно оцінити чи окремих інструмент (наприклад, директива або регламент) відповідає своїй первинній меті і завданням на основі оцінки за визначеними критеріями «доцільності», конкретизованими політичними питаннями. Відповідь на ці питання лягає в основу подальшого рішення щодо майбутнього такого інструменту – можливо прийшов час його скасувати, бо він виконав свою місію, можливо він потребує вдосконалення, а можливо – слід покращити шляхи його виконання (застосування) на практиці. Іншими словами, перевірка доцільності – це останній етап класичного циклу застосування конкретного інструменту державної політики, який може змінити подальшу його долю [6, с. 12].

Політичний контекст, що зумовив запровадження інструменту перевірки доцільності в ЄС, цілком співзвучний з поточним політичним контекстом в Україні. Зрозуміло, що об'єктом цієї роботи є й екологічне законодавство в частині регуляторних актів. Водночас, засади екологічного права відображають високий суспільний інтерес у збереженні загальних благ (як самої природи, так і екологічних послуг, що надаються екосистемами). Традиційні підходи до аналізу регуляторного поля у цій сфері можуть завдати значної шкоди інтересам суспільства в цілому, оскільки такий суспільний інтерес не завжди має персоніфікованого носія (особу) та виражений в її майнових правах чи інтересах. Тому, перевірка доцільності як інструмент дерегуляції у сфері охорони довкілля може бути корисним прикладом концептуальних та методологічних рамок для дискусії між «дерегуляторами» та «екологами» [4, с. 13].

Директиви про захист птахів та щодо оселищ – головні правові інструменти для збереження та сталого використання природи в ЄС, особливо через мережу природоохоронних територій Natura-2000. Ці директиви – ключові елементи Стратегії щодо біорізноманіття Європейського Союзу. [5, с. 206].

Загальною метою Директиви про захист диких птахів 2009/147/ЄС є збереження популяцій усіх видів диких птахів, які природно проживають на європейській території держав-членів на рівні, що відповідає, головним чином, екологічним, науковим та культурним вимогам, беручи до уваги при цьому економічні і рекреаційні потреби, або адаптувати популяцію цих видів до такого рівня. Механізм захисту диких птахів, передбачений директивою, включає заходи з охорони, управління та контролю за дикими птахами, а також вимоги до їх використання. Головними елементами цього механізму є:

- Створення спеціальних природоохоронних територій для захисту вразливих видів птахів (охорона середовищ існування (оселищ). Такі території створюються на основі виключно орнітологічних критеріїв та автоматично включаються до мережі Natura 2000.

- Заборона діяльності, яка прямо завдає шкоди птахам (наприклад, порушення гнізд).

- Обмеження комерційного використання та полювання на птахів.

Директива про збереження оселищ 92/43/ЄЕС містить подібний механізм з метою збереження видів флори та фауни та оселищ європейського значення:

- Створення спеціальних заповідних територій для захисту оселищ, які разом з пташиними територіями формують всеєвропейську мережу природоохоронних територій Natura 2000 (створена цією ж директивою).

- Встановлення обмежень та механізмів для захисту оселищ на таких заповідних територіях, наприклад, оцінка впливу на оселища від господарської діяльності.

- Охорона вразливих видів флори та фауни (не лише їх оселищ) за межами самої мережі Natura 2000.

Результати перевірки доцільності мали стати основою для подальших дій Європейської Комісії у цій сфері, зокрема рішень щодо подальшої долі самих директив. 16 грудня 2016 року, після трьох років здійснення перевірки доцільності, Європейська Комісія оприлюднила свій загальний висновок, що оселищна та пташина директиви «є доцільними» у рамках загальної Стратегії ЄС з біорізноманіття. У цьому полягав ключовий політичний результат цього процесу і він означав, що перегляду (внесення змін) чи скасування директив не буде, тому вони є обов'язковими для виконання в усіх країнах-членах ЄС [3].

В Україні впровадження Пташиної та Оселищної директив Європейського Союзу здійснюється шляхом адаптації, апроксимації та імплементації їх положень у національне законодавство. Одним з прикладів імплементації Пташиної директиви є створення спеціальних захищених природних територій (СЗПТ) відповідно до вимог ЄС. Оселищна директива також впроваджується в Україні через ряд заходів щодо збереження та раціонального використання оселищ диких тварин, включаючи механізми охорони природних об'єктів та створення резерватів [7, с. 99].

Реалізація положень «Національної стратегії наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля» нині обмежується впровадженням змін лише на законодавчому рівні щодо регламентів та деяких директив ЄС. Поки що подальшої імплементації не відбувається [5, с. 209].

Відповідно до положень «Індикативної вартісної оцінки апроксимації законодавства України до права і політики ЄС у сфері охорони довкілля» фінансування секторальних витрат спрямоване на вжиття заходів, які безпосередньо спрямовані на усунення уже завданої шкоди довкіллю й не забезпечують попередження та мінімізацію виникнення антропогенного, техногенного та інших негативних впливів на навколишнє природне середовище. Отже, наявний перелік заходів реалізації директив та регламентів ЄС у сфері охорони довкілля, процес їх фінансування потребують подальшого перегляду та вдосконалення [5, с. 210].

Станом на лютий 2023 р., за оцінкою Європейської Комісії, Україна знаходиться на ранній стадії євроінтеграції (*acquis communautaire*), в тому числі, у сфері охорони довкілля та адаптації до змін клімату. По суті, Україна отримала одиницю по п'ятибальній системі оцінювання. Європейська Комісія наголосила на необхідності впровадження вимог Оселищної та Пташиної директив ЄС та створення належної системи управління природоохоронними територіями. Залишаються не виконаними вимоги Угоди з ЄС щодо імплементації Пташиної директиви, Бернської конвенції тощо.

Оприлюднений Міндовкіллям законопроект, як частина євроінтеграційних намірів, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності управління природоохоронними територіями та об'єктами природно-заповідного фонду», створює колізії у чинному законодавстві, корупційні ризики в частині використання природних ресурсів та земель ПЗФ. Це суперечить принципам зеленої відбудови України, які були неодноразово задекларовані усіма зацікавленими сторонами.

Таким чином, імплементація Директив ЄС вимагає комплексного підходу, що включає зміни в законодавстві, створення інституційної бази, фінансування, освітні заходи, моніторинг, наукові дослідження та міжнародне співробітництво. Ці кроки допоможуть Україні не лише відповідати європейським стандартам, але й сприяти сталому розвитку та збереженню природного багатства країни. Насьогодні, наша країна вже здійснила важливі кроки для імплементації європейських природоохоронних директив, що сприятиме збереженню біорізноманіття, захисту природних середовищ існування та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, але ще дуже багато кроків треба буде здійснити.

ЛІТЕРАТУРА

1. Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora. URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/habitats-directive_en (дата звернення: 22.06.2024).

2. Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0147> (дата звернення: 22.06.2024).
3. The Executive Summary of the Fitness Check. Reporting, Planning and Monitoring Obligations in the EU Energy acquis (2016). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2016:0396:FIN:EN:PDF> (дата звернення: 23.06.2024).
4. Імплементация екологічних зобов'язань в умовах дерегуляції в Європейському Союзі: досвід кращих практик для України. Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”. – 2017. – С. 13.
5. Копетчук О.В. Імплементация природоохоронних директив ЄС в Україні як спосіб трансформації сфери охорони довкілля // Таврійський науковий вісник, 2019. – № 109, Частина 1. – С. 202-211.
6. Перевірка доцільності пташиної та оселищної директив: уроки для України. Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». – 2018. – 34 с. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/fitnesschecknatureua2018.pdf> (дата звернення: 23.06.2024).
7. Сидоренко А.І. Імплементация європейського природоохоронного законодавства в Україні // Євроінтеграційні орієнтири інноваційного наукового пошуку молоді України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої 100-річчю Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Запоріжжя – Мелітополь, 23–24 червня 2023 р.). Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2023. С. 96-100.

Р.Д. Сидорчук

аспірант 2-го курсу

ОНП Професійна освіта. Інформаційні технології

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ

У сучасному світі, де цифрові технології проникають у всі сфери життя, формування інформаційно-цифрової компетентності стає ключовим аспектом підготовки майбутніх ІТ-фахівців. Інформаційно-цифрова компетентність охоплює не лише вміння користуватися комп'ютерами та програмним забезпеченням, але й здатність ефективно працювати з інформацією, аналізувати дані, створювати цифровий контент та безпечно взаємодіяти в цифровому середовищі. Важливу роль у цьому процесі відіграють практичні заняття, які дозволяють студентам не тільки засвоїти теоретичні знання, але й застосувати їх на практиці, розвинути критичне мислення, навички розв'язання проблем і командної роботи [1].

У стаття розглядає значущість практичних занять у формуванні інформаційно-цифрової компетентності у майбутніх ІТ-фахівців. Вона аналізує різні підходи до організації практичних занять, виділяє ефективні методи навчання, а також висвітлює основні виклики, з якими стикаються викладачі та студенти у цьому процесі.

Практичні заняття відіграють критично важливу роль [2] у формуванні інформаційно-цифрової компетентності у майбутніх ІТ-фахівців з кількох причин. По-перше, вони забезпечують студентам можливість *застосовувати теоретичні знання на практиці*. Це дозволяє глибше зрозуміти і засвоїти

матеріал, оскільки практика часто виявляє аспекти, які залишаються непоміченими в теорії.

По-друге, практичні заняття сприяють *розвитку навичок розв'язання реальних проблем*. ІТ-фахівці часто стикаються з невизначеними задачами, які потребують творчого підходу та критичного мислення. Практичні вправи, проекти та лабораторні роботи моделюють такі ситуації, дозволяючи студентам експериментувати, робити помилки та знаходити ефективні рішення.

По-третє, практичні заняття *формують навички командної роботи*. У сучасному ІТ-середовищі більшість проектів реалізується в командах, де важливо вміти співпрацювати, комунікувати та координувати дії з іншими фахівцями.

Крім того, практичні заняття сприяють *розвитку навичок самостійного навчання та самоорганізації*. Вони змушують студентів брати на себе відповідальність за своє навчання, шукати необхідну інформацію, планувати свої дії та управляти часом.

Організація практичних занять для формування інформаційно-цифрової компетентності у майбутніх ІТ-фахівців включає різноманітні підходи, які забезпечують студентам глибоке розуміння і практичний досвід у сфері інформаційних технологій. Один з основних підходів — *проектний метод*, який передбачає роботу над реальними або симульованими проектами. Це дозволяє студентам не лише засвоїти теоретичні знання, але й застосувати їх на практиці, розвиваючи навички планування, управління проектами та командної роботи.

Лабораторні заняття забезпечують студентам можливість працювати з сучасним обладнанням та програмним забезпеченням, що сприяє практичному освоєнню технічних аспектів і навичок роботи в реальних умовах. Такі заняття дозволяють студентам отримати безпосередній досвід і виявити та виправити помилки в процесі роботи.

Семінари та воркшопи, в свою чергу, забезпечують інтерактивне навчання. Під час цих занять студенти беруть участь у дискусіях, виконують практичні завдання та отримують зворотний зв'язок від викладачів або експертів з галузі.

Це допомагає розвивати комунікативні навички, критичне мислення і здатність працювати в команді.

Кейс-метод передбачає аналіз конкретних ситуацій з реального життя, що дозволяє студентам шукати рішення та презентувати свої висновки. Це розвиває аналітичні навички та вміння приймати рішення в умовах невизначеності, а також навички презентації.

Стажування та практики є ще одним важливим аспектом, що надає студентам можливість застосувати свої знання в реальних робочих умовах. Це забезпечує цінний досвід роботи, допомагає зрозуміти специфіку професійної діяльності та розширює професійні контакти.

Останнім часом все більше використовуються *онлайн-курси та симуляції*, які надають студентам гнучкість у навчанні та доступ до різноманітних ресурсів. Ці цифрові платформи дозволяють студентам вчитися у зручний для них час і темпі, що сприяє поглибленню знань і розвитку практичних навичок.

Таким чином, практичні заняття є невід'ємною частиною освітнього процесу, яка забезпечує комплексний розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх ІТ-фахівців. Вони дозволяють не тільки засвоїти необхідні знання, але й розвинути критичні навички та компетенції, що є ключовими для успішної кар'єри в галузі інформаційних технологій. Різноманітні підходи до організації практичних занять створюють комплексну та ефективну навчальну середу, що сприяє формуванню інформаційно-цифрової компетентності у майбутніх ІТ-фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дроговоз Н. А., Матяш В. В. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх вчителів в умовах дистанційного навчання. Наукові записки: Серія Педагогічні науки. 2021. No 198. С. 231–234.
2. Тітова Л. О. Онлайн-засоби формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх педагогів в умовах дистанційного навчання. *Věda a perspektivy*. 2022. No 5(12). С. 132–143.

Г.Ф. Тутова

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

***ЗАСТОСУВАННЯ СВІТОВОЇ ДОВІДКОВОЇ БАЗИ ҐРУНТОВИХ
РЕСУРСІВ (WRB) ДЛЯ МОНІТОРИНГУ РІЗНОМАНІТТЯ ҐРУНТОВОГО
ПОКРИВУ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ***

Світова довідкова база ґрунтових ресурсів (WRB) є міжнародно визнаною системою класифікації ґрунтів, розробленою для стандартизації і гармонізації ґрунтів по всьому світу [1]. Використання WRB у дослідженнях дозволяє здійснити порівняння та узагальнення даних, отриманих у різних країнах, та сприяє інтеграції результатів наукових досліджень у світовий контекст [2,3].

Застосування WRB дозволяє співставити результати національних досліджень з міжнародними даними, сприяючи глобальному обміну знаннями та підвищенню ефективності наукових досліджень [4,5]. Використання єдиної системи класифікації ґрунтів сприяє розробці та впровадженню екологічно збалансованих практик землекористування та управління ґрунтовими ресурсами, що є важливим для підтримки продуктивності сільськогосподарських угідь та збереження екосистем [6,7].

Дослідження проводили на території природного заповідника «Дніпровсько-Орільський», Україна. Шурфи були закладені вздовж трьох трансектів, які проходили через найбільш значні градієнти рельєфу в межах досліджуваної території. Вивчення морфологічної будови на основі 20 ґрунтових профілів показало, що ґрунтовий покрив тісно пов'язаний з геоморфологічною будовою річкової долини. Морфологічні характеристики типових профілів ґрунтів відображають їх структуру, властивість, генезис та визначають класифікаційне положення відповідно до WRB. Вимірювання властивостей ґрунтів проводили на 20 полігонах на кожному з яких закладено 105 точок.

Дослідження морфології ґрунтового профілю виконано відповідно до рекомендацій з польового опису ґрунтів FAO. Генетичний тип ґрунтового профілю визначали за Розановим. Класифікацію ґрунтів проводили згідно з робочою групою IUSS WRB.

Вивчення морфологічної структури 20 ґрунтових профілів у різних частинах долини показало, що ґрунтовий покрив чітко пов'язаний з геоморфологічною структурою річкової долини. Рельєф місцевості, процеси осадконакопичення та переміщення ґрунтових мас впливають на формування та розвиток різних типів ґрунтів. У річкових долинах часто зустрічаються алювіальні ґрунти, які утворюються внаслідок періодичного відкладення алювіального матеріалу [8]. Глибина залягання ґрунтових вод, особливості зволоження та дренажу також відіграють важливу роль у формуванні ґрунтового покриву [9,10]. За даними WRB ґрунтовий покрив заповідника представлений: Ареносолом, Камбісолом, Флювісолом, Глейсолом та Солонцем. Дослідження показали, що камбісолі займають 20,7% площі, евтрофні ареносоли - 16,0%, евтрофні ламельні ареносоли 17,9%, флювісолі займають 15,2%, глейсолі - 28,7% і солонець - 1,5%. Ці дані дозволяють дослідникам відслідковувати зміни у структурі та властивостях ґрунтів, що є ключовим для збереження екосистем заповідника.

Таким чином, застосування Світова довідкова база ґрунтових ресурсів (WRB) є важливим інструментом для ефективного моніторингу та управління ґрунтовими ресурсами на національному та міжнародному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жуков О.В., Кунах О.М. КТМ. Розвиток ґрунтово-зоологічних досліджень у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара. Біогеоценологічні Дослідження Лісів Степової Зони України 2016:35–53.

2. Kawalko D, Jezierski P, Kabala C. Morphology and Physicochemical Properties of Alluvial Soils in Riparian Forests after River Regulation. *Forests* 2021;12:329. <https://doi.org/10.3390/f12030329>.
3. Appling AP, Bernhardt ES, Stanford JA. Floodplain biogeochemical mosaics: A multidimensional view of alluvial soils. *J Geophys Res Biogeosciences* 2014;119:1538–53. <https://doi.org/10.1002/2013JG002543>.
4. Adhikari K, Hartemink AE. Linking soils to ecosystem services — A global review. *Geoderma* 2016;262:101–11. <https://doi.org/10.1016/j.geoderma.2015.08.009>.
5. Oksanen J, Blanchet F, Friendly M, Kindt R, Legendre P, McGlenn D, Minchin P, O'Hara R B S, G L, Solymos P, Stevens M H H SE and WH. No Title 2019.
6. Ruiz-Chávez FDJ, Gutiérrez-Villalobos JM, Arroyo H. Characterization of the relationship soil density and simple compression resistance of silty soils. *Rev Ing Mecánica* 2022:15–20. <https://doi.org/10.35429/JME.2022.18.6.15.20>.
7. El-Naggar AG, Hedley CB, Roudier P, Horne D, Clothier BE. Imaging the electrical conductivity of the soil profile and its relationships to soil water patterns and drainage characteristics. *Precis Agric* 2021;22:1045–66. <https://doi.org/10.1007/s11119-020-09763-x>.
8. Keesstra S, Geissen V, Mosse K, Piirainen S, Scudiero E, Leistra M, et al. Soil as a filter for groundwater quality. *Curr Opin Environ Sustain* 2012;4:507–16. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2012.10.007>.
9. Saint-Laurent D, Lavoie L, Drouin A, St-Laurent J, Ghaleb B. Floodplain sedimentation rates, soil properties and recent flood history in southern Québec. *Glob Planet Change* 2010;70:76–91. <https://doi.org/10.1016/j.gloplacha.2009.11.009>.
10. Xie, Q., Yue, Y., Sun, Q., Chen, S., Lee, S.B., Kim SW. Assessment of Ecosystem Service Values of Urban Parks in Improving Air Quality: A Case Study of Wuhan, China. *Sustain* 2019:6519.

В.А. Чихун

аспірант 2-го курсу

ОНП Професійна освіта. Інформаційні технології

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ГЕЙМІФІКАЦІЇ НА МОТИВАЦІЮ ТА УСПІШНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЦИФРОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та все більшої інтеграції їх у різні сфери життя, освіта не залишається осторонь цих змін. Останнім часом спостерігається зростаючий інтерес до інноваційних методів навчання, серед яких гейміфікація займає одне з ключових місць. Гейміфікація, або використання ігрових механік і елементів у неігрових контекстах, стає важливим інструментом для підвищення мотивації та успішності студентів, особливо у сфері цифрових спеціальностей.

Цифрові спеціальності, які включають програмування, веб-розробку, дизайн інтерфейсів та інші пов'язані дисципліни, вимагають від студентів високого рівня залучення та самостійної роботи. Проте традиційні методи навчання не завжди забезпечують необхідний рівень мотивації та інтересу. В цьому контексті гейміфікація пропонує новий підхід до навчання, який може суттєво змінити процес освіти.

Дослідження впливу гейміфікації на мотивацію та успішність студентів цифрових спеціальностей є актуальним і важливим, оскільки дозволяє зрозуміти, як ігрові елементи можуть позитивно впливати на навчальний процес, сприяти кращому засвоєнню матеріалу та підвищенню загальної ефективності навчання. У статті розглянемо основні аспекти гейміфікації, її вплив на студентів та можливі переваги для навчального процесу у цифрових спеціальностях.

Гейміфікація – це процес поширення гри на різні сфери освіти, який дозволяє розглядати гру і як метод навчання та виховання, і як форму виховної роботи, і як засіб організації цілісного освітнього процесу [1, с. 43].

Гейміфікація у навчальному процесі [2], має значний вплив на студентів цифрових спеціальностей. По-перше, використання механізмів ігрових систем, таких як бали та рейтинг, допомагає студентам відстежувати свій прогрес і бачити результати своїх зусиль. Це створює чіткі цілі та мотивацію для досягнення нових вершин. Віртуальні нагороди, такі як бейджі, стають стимулом до подальшого розвитку, оскільки вони візуалізують досягнення та покращують самооцінку студентів.

Динаміка ігрових систем, включаючи конкуренцію і співпрацю, також відіграє важливу роль. Конкуренція між студентами може мотивувати їх до досягнення високих результатів, створюючи здорове змагання. Співпраця в рамках командних завдань, з іншого боку, сприяє розвитку навичок командної роботи та обміну знаннями, що є важливим у професіях, де колективна праця є невід'ємною частиною процесу.

Сюжетні лінії і сценарії, які використовуються в навчанні, роблять процес більш захоплюючим і значущим. Створення контексту для завдань, де навчання відбувається через цікаві історії або ситуації, допомагає студентам краще запам'ятовувати інформацію та залишатися зацікавленими у предметі. Введення вигаданих персонажів та сюжетів може перетворити складні теми на більш доступні та зрозумілі.

Зворотний зв'язок є ще однією важливою складовою гейміфікації. Моментальні відгуки про виконання завдань дозволяють студентам оперативно коригувати свої помилки та вдосконалювати навички. Регулярна оцінка і рефлексія над результатами допомагає студентам бачити свої досягнення та визначати області для покращення.

Персоналізація навчального процесу через адаптацію завдань до індивідуальних потреб і інтересів кожного студента робить навчання більш релевантним і ефективним. Адаптивні системи, які налаштовуються відповідно

до рівня знань і темпу студента, забезпечують оптимальні умови для навчання та підтримки, сприяючи кращому засвоєнню матеріалу.

Таким чином, гейміфікація у студентів цифрових спеціальностей не тільки підвищує мотивацію, але й покращує ефективність навчання, роблячи його більш інтерактивним і захоплюючим.

Гейміфікація, інтегрована в навчальний процес, представляє собою потужний інструмент, що значно підвищує мотивацію і ефективність навчання [3]. Вона перетворює традиційні методи на більш інтерактивні та захоплюючі, забезпечуючи студентам можливість активно брати участь у навчальному процесі та відчувати своє досягнення через ігрові механіки; заохочує студентів до постійного самовдосконалення та активної участі; підтримує розвиток важливих навичок, таких як командна робота і комунікація; використання сюжетних ліній та сценаріїв робить навчальний матеріал більш захоплюючим і легшим для сприйняття; персоналізація навчального процесу дозволяє адаптувати завдання до індивідуальних потреб і інтересів студентів, що робить навчання більш релевантним і ефективним.

Отже, гейміфікація не тільки додає елементів розваги до навчання, але й приносить значні переваги, забезпечуючи більш ефективний і мотивуючий підхід до освіти. Це відкриває нові горизонти для навчання, роблячи його більш інтерактивним і результативним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О. П., Зелінга Ю. О. Дослідження особливостей розробки засобів гейміфікації для навчання інформатики. Матеріали шостої міжнародної конференції з адаптивних технологій управління навчанням ATL-2020. Одеса, 2020. С. 43- 45.

2. Бугайчук К. Л. Гейміфікація у навчанні: сутність, переваги, недоліки. Дистанційна освіта України 2015: зб. матеріалів Міжнар. наук.- практ. конф. м. Харків, 19-20 листопада 2015 р. Харків : ХАДІ, 2015. С. 39- 43.

3. Бузько В. Л., Єчкало Ю. В. Гейміфікація як засіб формування пізнавального інтересу у навчанні фізики. Новітні комп'ютерні технології. Кривий Ріг, 2017. Т. 15. С. 171–175.

ЗАХИСТ ПРАВ МОЛОДІ

Р.Ф. Амінов

Запорізький
національний університет

РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ УНІВЕРСИТЕТУ ОДНА З ОСНОВНИХ РУШІЙНИХ СИЛ У ЗАХИСТІ ПРАВ МОЛОДІ

Згідно Закону України Про наукову і науково-технічну діяльність, статі 24 Рада молодих вчених (РМВ) є колегіальним виборним дорадчим органом, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених. РМВ можуть утворюватися при центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, Національній академії наук України, національних галузевих академіях наук, наукових центрах, ключових лабораторіях, закладах вищої освіти та наукових установах України [1].

Представники РМВ входять до складу вищого колегіального керівного органу установи чи органу влади, при якому створено РМВ [1]. Наприклад, в Запорізькому національному університеті (ЗНУ) РМВ включено до делегатів Науково-технічної ради, Вченої ради, комісії із академічної доброчесності тощо. На даних засіданнях представники РМВ мають право голосу, а також можливість вносити пропозиції та зміни. Також, представники РМВ є на кожному обговоренні та затвердженні освітніх програм.

Згідно статі 24 Рада молодих вчених заклади вищої освіти, при яких створено РМВ, сприяють її діяльності та можуть фінансувати заходи і проекти, що ініціюються РМВ [1]. Наприклад, в ЗНУ після щорічного обговорення проблемних питань РМВ з молодими вченими ЗНУ було запроваджено щорічний конкурс кращий молодий учений ЗНУ. Метою та завданнями якого є виявлення та визнання значних досягнень талановитої молоді, підтримка й стимулювання наукових досліджень молодих вчених в ЗНУ. Фінансуються усі заходи та проекти, які проводяться РМВ. Також, відбувається преміювання керівників, які подавали заявку на держбюджетні проекти, переможців Всеукраїнського конкурсу кращий молодий вчений року, організатором якого є Рада молодих учених при МОН України. Згідно колективного договору відбувається преміювання за включення надрукованої наукової роботи в базу Scopus або WoS, отримання патенту або авторського права тощо. У РМВ ЗНУ з кожного факультету є свій представник, який може координувати та вирішувати виниклі у молодого ученого проблемні питання на факультеті, або виносити їх на засіданні РМВ. Основними завданнями РМВ ЗНУ є: сприяння взаємодії між органом управління Університету та молодими вченими; підготовка пропозицій щодо створення соціально-економічних умов для залучення молодих вчених до роботи за науковими напрямками, стимулювання їхньої професійної діяльності; консультативна підтримка молодих вчених щодо здійснення наукової діяльності, співробітництво з іноземними замовниками наукової продукції тощо; сприяння залученню молодих вчених до участі у конкурсах наукових робіт, формуванню колективів молодих вчених для виконання перспективних наукових проєктів і грантів; підтримка молодих вчених у проведенні ними наукових та освітніх заходів; поширення інформації щодо наукових заходів і здобутків молодих вчених університету, популяризація наукової діяльності серед студентів і молодих науковців університету; сприяння розвитку і вдосконаленню наукової сфери України та її інтеграції до світового та Європейського дослідницького простору тощо [2]. Тому РМВ університету є однією з основних рушійних сил у координаційній підтримці та захисті прав молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність. – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19/print>
2. Сайт Ради молодих вчених ЗНУ. – <https://sites.znu.edu.ua/rmv/>

І. І. Негрій

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ОСНОВА ЗАХИСТУ ЇХ КУЛЬТУРНИХ ПРАВ

Формування національної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку є важливим аспектом педагогічного процесу, що впливає на їхнє самовизначення та самосвідомість вцілому. У контексті сучасного українського суспільства, де глобалізація і культурна дифузія мають значний вплив, збереження національної ідентичності стає критично важливим для захисту культурних прав дітей. Дане наукове дослідження спрямоване на вивчення методів та підходів, що сприяють формуванню національної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку, а також на аналіз їхньої ролі у захисті культурних прав [1].

Національна ідентичність включає в себе комплекс уявлень, цінностей, традицій та мовних особливостей, які визначають приналежність людини до певної національної спільноти; вона формується протягом усього життя, але закладається ще в ранньому дитинстві, коли дитина починає усвідомлювати себе частиною сім'ї, громади та нації. Саме в дошкільному віці діти найінтенсивніше засвоюють культурні норми, моделі поведінки та мовні особливості, що є основою для формування їхньої національної самосвідомості.

Важливість процесу формування національної ідентичності підкреслюється

в міжнародних документах, зокрема в Конвенції ООН про права дитини, яка наголошує на необхідності забезпечення права дитини на збереження своєї культурної ідентичності. Конвенція ратифікована Постановою Верховної Ради України № 789XII (78912) від 27 лютого 1991 та набула чинності для України 27 вересня 1991. Також в 1993 в Києві було створено Всеукраїнській комітет захисту дітей, а згідно з Конвенцією в квітні 2001 прийнято Закон «Про охорону дитинства». В умовах України, де багатонаціональне середовище і культурне різноманіття є невід'ємною частиною суспільного життя, педагогічні підходи до формування національної ідентичності повинні враховувати специфіку регіонів, традиції та мову кожної національної спільноти [2].

Проблему формування національної ідентичності людини висвітлювали вітчизняні та зарубіжні вчені О. Бичко, М. Боришевський, К. Коростеліна, М. Пірен, Е. Сміт та ін. На важливості національного виховання дітей з самого раннього віку наголошували Г. Ващенко, О. Духнович, С. Русова, К. Ушинський та інші. Сучасні вчені (І. Бех, Н. Бондаренко, О. Волков, О. Коток, І. Лебідь, О. Марченко, А. Рубан, О. Сіра, І. Шкільна, О. Ярмоленко, О. Ярошенко та інші), також активно досліджують питання формування національних цінностей дітей та молоді [3; 5].

Проблема вдосконалення підготовки майбутніх вихователів, зокрема й до національного виховання дітей старшого дошкільного віку розглядалася у працях Л. Артемової, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Зязюна, О. Кононко, Н. Лисенко, Т. Поніманської, О. Поліщук та ін..

Старший дошкільний вік (5-6/7 років) є періодом активного пізнання світу та засвоєння соціальних ролей; у цей віковий період діти починають усвідомлювати свою приналежність до певної культурної спільноти, що виявляється у їхньому сприйнятті національних символів, традицій, свят та рідної мови. Педагогічна підтримка на цьому етапі розвитку є критично важливою для формування у дітей стійкої національної ідентичності.

З огляду на вище зазначену інформацію, важливо досліджувати та розробляти ефективні педагогічні стратегії, які б сприяли формуванню

національної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку, дані стратегії повинні включати в себе, як інтеграцію національних традицій у навчальний процес, так і активне використання рідної мови, залучення сімей до виховного процесу, а також забезпечення прав дітей на культурну ідентичність.

Українська національна ідентичність – це стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями (ВР України, Закон «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022 N 2834-IX).

Одним з основних методів формування та збереження національної ідентичності є залучення дітей до вивчення та відтворення національних традицій – це включає в себе святкування національних свят (День Конституції України – 28 червня; День незалежності України – 24 серпня; День захисника України – 14 жовтня; Великдень та Трійця, та ін.), вивчення народних казок («Вовк та кобила», «Біда», «Журавель та лисиця», «Кирило Кожум'яка» та ін.), пісень («Розпрягайте, хлопці, коні», «Ой не ходи, Грицю», «Ти ж мене підманула», «Ой у вишневому саду (О милий мій)», «Їхав козак за Дунай», «Несе Галя воду», «Ой летіли білі гуси», «Чорні брови, карії очі» та ін.) і танців (основою української народної хореографії є метелиці, гопаки, козачки, коломийки, гуцулки, кадрили, польки). Такі заходи сприяють не тільки збагаченню знань дітей про свою культуру, але й формують емоційний зв'язок з нацією.

Важливим аспектом є навчання дітей старшого дошкільного віку рідній мові – українській мові. Використання української мови в освітньому процесі не тільки сприяє розвитку мовних навичок, але й зміцнює національну ідентичність, оскільки мова є носієм культурних цінностей та традицій. Педагоги та батьки відіграють ключову роль у формуванні національної ідентичності. Їхнє завдання – створити середовище, де дитина зможе пізнавати та приймати культурні

цінності своєї нації. Важливо, щоб дорослі самі мали чітку національну ідентичність та були прикладом для наслідування [4, с. 669].

Формування національної ідентичності тісно пов'язане із захистом культурних прав дітей. Відповідно до Конвенції ООН про права дитини, діти мають право на збереження своєї культурної ідентичності – це включає в себе право знати свою мову, традиції, а також брати участь у культурному житті своєї нації. Педагогічні заходи, спрямовані на формування національної ідентичності, сприяють реалізації цих прав.

Отже, формування національної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку є важливою основою для захисту їхніх культурних прав. Ефективні педагогічні стратегії, що включають виховання через культурні традиції, використання рідної мови та активну участь педагогів і батьків, сприяють зміцненню національної самосвідомості дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
2. Конвенція ООН про права дитини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9E%D0%9E%D0%9D_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0_%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8
3. Коток М.О. Виховання особистісної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку: [дисер канд пед наук], Інститут проблем виховання, 2019. 214 с.
4. Олійник Д. С. Особливості виховання національної ідентичності засобами міні-музею у дітей старшого дошкільного віку. Modern research in world

science. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. SPC «Sciconf.com.ua». Lviv, Ukraine. 2022. P. 668-672.

5. Основи розвитку сфери національно-патріотичного виховання: Методичний посібник для фахівців у сфері НПВ. О. В. Сіра, В. О. Волков, О. В. Ярошенко. Житомир, Держ. ін-т сімейн. та молод. політики. 2021. С. 8.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК МОЛОДІ - НАВЧАННЯ ДЛЯ ЖИТТЯ

А.Д. Качур

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

СОЦІАЛЬНІ НАВИЧКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ІТ-ФАХІВЦЯ

Вдосконалення професійної підготовки фахівців різних спеціальностей є актуальним завданням закладів вищої освіти. Його виконання пов'язано з подоланням багатьох проблем та вирішенням взаємопов'язаних підзавдань. Важливе значення для цього мають наукові дослідження в галузі психології та педагогіки, зокрема професійної освіти. Серед багатьох аспектів, які потребують системного вивчення, ми виділяємо формування та розвиток професійної ідентичності майбутніх ІТ-фахівців.

Аналіз наявних наукових праць показав, що професійну освіту фахівців для галузі інформаційних технологій досліджували Л. Балан, І. Бардус, Т. Вакалюк, М. Вінник, Л. Зубик, В. Концедайло, Д. Корчевський, В. Круглик, В. Осадчий, З. Сейдаметова, С. Симоненко, Ю. Сіциліцин, А. Стрюк та інші українські науковці. Професійну ідентичність особистості як феномен та її становлення у

процесі професійної підготовки досліджували Ю. Александров, Т. Атрощенко, Л. Бегеза, Т. Клибанівська, Ж. Кондратюк, О. Кочкурова, Т. Олефіренко, О. Остапйовський, Г. Пріб, О. Романишина, К. Шамлян та інші науковці.

За визначенням Т. Клибанівської «професійна ідентичність особистості являє собою інтегративну якість особистості, яка містить когнітивні, емоційні, поведінкові характеристики особистості та визначає ефективність професійного розвитку людини» [1, с. 55].

Науковці Г. Пріб та Л. Бегеза, досліджуючи професійну ідентичність лікаря, визначили її як «індивідуально-психологічний феномен, який характеризується узгодженням когнітивних, особистісно-цінних і професійних парадигм особистісного «Я-образу лікаря», професійним самоздійсненням та ототожненням-диференціацією із професійною спільнотою» [2, с. 98]. У структурі професійної ідентичності вони виділили когнітивний, емоційно-оцінний, поведінковий і соціальний компоненти [2, с. 98]. Дослідники також показали, що професійна ідентифікація характеризується трьома патернами: комунікативним (ідентифікація з суб'єктами професійної взаємодії); професійним (ідентифікація з функціональними особливостями професії); рефлексивним (особистісні та професійні конструкти життєдіяльності) [2, с. 98-99].

Спираючись на ці та інші дослідження, вважаємо, що професійна ідентичність передбачає наявність у ІТ-фахівця якостей, які дозволяють віднести себе до професійної спільноти, визначити своє положення в ній, визначити можливі шляхи професійного розвитку, реалізуватися у професійній діяльності. Обов'язковим елементом професійної ідентичності ІТ-фахівця є професійні компетентності, необхідні для безпосереднього виконання виробничих завдань. Вони формуються у процесі навчання особистості за обраною спеціальністю та розвиваються у подальшій діяльності за фахом.

Постає питання, чи є важливими для професійної ідентичності ІТ-фахівця соціальні навички особистості. Відомо, що соціальні навички є надпрофесійними, безпосередньо не пов'язані з виконанням посадових

обов'язків і великою мірою визначають успішність людини в житті загалом. Разом із тим, успішність у професійній діяльності необхідна для цього.

Наприклад, за результатами Світового економічного форуму називають такі важливі навички особистості: здатність до аналітичного мислення та інновацій; здатність до активного навчання та розуміння навчальних стратегій; уміння розв'язувати складні проблеми; здатність до аналізу та критичного мислення; креативність, оригінальність та ініціативність; лідерські якості та соціальний вплив; витривалість, стресостійкість та гнучкість; уміння обґрунтовувати свої думки та продукувати ідеї [3].

У зв'язку з цим можемо стверджувати, що досліджуючи професійну ідентичність ІТ-фахівця, слід приділити увагу формуванню у здобувачів вищої освіти соціальних навичок.

Висновок. Професійна ідентичність особистості має важливе значення для усвідомлення людиною себе як фахівця. Вона є достатньо дослідженим феноменом. Разом із тим, у наукових працях переважна увага приділяється професійній ідентичності психологів, педагогів, лікарів. У структурі професійної ідентичності ІТ-фахівця попередньо виділяємо професійний аспект, необхідний для ефективного виконання поставлених завдань, та соціальний аспект, необхідний для підтримки міжособистісної взаємодії при цьому, рефлексії власної діяльності та визначення шляхів розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клибанівська Т. М. Професійна ідентичність: теоретичний аспект. Теорія і практика сучасної психології. 2020. № 1, Т. 2. С. 52.-56. <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2020.1-2.10>.
2. Приб Г. А., Бегеза Л. Є. Теоретичне підґрунтя моделі професійної ідентичності особистості. Проблеми сучасної психології. 2020. № 1(17). С. 95-100. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2020-1-10>.
3. ТОП 10 навичок, які будуть потрібні в 2025 році // Громадський простір. 02.11.2020. <https://www.prostir.ua/?library=top-10-navychok-yaki-budut-potribni-v-2025-rotsi>.

М.Г. Кирієнко,

О.Г. Кирієнко

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

Керівник: проф. *С.В. Мединський*

***ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ США:
РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я СЕРЕД
ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ.***

У сучасному світі питання здоров'я та добробуту населення стають все більш актуальними. У Сполучених Штатах Америки здоров'язбережувальні компетентності дорослого населення розглядаються як один із ключових напрямків гуманітарної політики. Високий рівень захворюваності на хронічні недуги, стрес, неправильне харчування та малорухомий спосіб життя вимагають активних заходів з боку держави для забезпечення здоров'я своїх громадян. Метою даної статті є дослідження політики США у сфері формування здоров'язбережувальних компетентностей дорослого населення, її пріоритетів та результативності.

Здоров'язбережувальні компетентності охоплюють знання, навички та установки, які дозволяють людині вести здоровий спосіб життя та приймати обґрунтовані рішення, що стосуються власного здоров'я. Вони включають здатність до самооцінки здоров'я, вміння запобігати захворюванням, правильно харчуватися, займатися фізичною активністю, управляти стресом та шукати медичну допомогу в разі необхідності.

Гуманітарна політика США спрямована на покращення здоров'я населення через різні програми та ініціативи, які охоплюють широкий спектр заходів: від просвітницьких кампаній до впровадження нових стандартів у медичній сфері. Основними напрямками цієї політики є:

1. Освіта та просвітництво: Інформаційні кампанії та освітні програми, спрямовані на підвищення обізнаності населення щодо важливості здорового способу життя та профілактики захворювань.

2. Законодавчі ініціативи: Прийняття законів, що регулюють харчову промисловість, рекламу шкідливих продуктів, продаж тютюнових виробів та алкоголю, а також забезпечують доступ до медичної допомоги.

3. Підтримка медичних послуг: Розширення доступу до медичних послуг, включаючи профілактичні огляди, вакцинацію, консультації з дієтологами та іншими спеціалістами.

4. Фізична активність: Пропагування активного способу життя через розвиток інфраструктури для занять спортом, організацію спортивних заходів та програм з фітнесу.

5. Ментальне здоров'я: Збільшення уваги до проблем ментального здоров'я, впровадження програм з управління стресом, запобігання депресії та інших психологічних розладів.

Одним з яскравих прикладів ефективної політики у сфері здоров'язбережувальних компетентностей є програма "Healthy People", започаткована Міністерством охорони здоров'я та соціальних служб США. Ця програма визначає пріоритети громадської охорони здоров'я, щоб допомогти окремим особам, організаціям і спільнотам у Сполучених Штатах покращити здоров'я та добробут [1].

Ініціатива Healthy People почалася в 1979 році, коли головний хірург Джуліус Річмонд опублікував знаменний звіт під назвою «Здорові люди: звіт головного хірурга про зміцнення здоров'я та профілактику захворювань» [2].

Незважаючи на значні досягнення, впровадження здоров'язбережувальних компетентностей стикається з рядом викликів. Основними проблемами є нерівномірний доступ до медичних послуг, соціально-економічні фактори, що впливають на здоров'я населення, та культурні особливості різних етнічних груп. Для подолання цих викликів необхідні комплексні підходи, які включають міжвідомчу співпрацю, залучення громадськості та постійний моніторинг

ефективності впроваджуваних програм.

Формування здоров'язберезувальних компетентностей дорослого населення є пріоритетним напрямком гуманітарної політики США. Завдяки освітнім програмам, законодавчим ініціативам та підтримці медичних послуг держава сприяє покращенню здоров'я своїх громадян. Однак, для досягнення сталих результатів необхідні подальші зусилля щодо забезпечення рівного доступу до ресурсів та адаптації програм до потреб різних соціальних груп. Тільки так можна забезпечити високу якість життя та добробут населення в умовах сучасних викликів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Healthy People. URL: <https://health.gov/healthypeople/about>
2. History and Context. Healthy People. URL: <https://health.gov/healthypeople/about/healthy-people-2030-framework>

Б.І. Котик

Л.І. Понкало

Інститут біології тварин НААН

Р.Я. Іскра

Львівський національний
університет імені Івана Франка

НАУКОВІ АКАДЕМІЧНІ ПРОФІЛІ ТА ЇХ РОЛЬ У МІЖНАРОДНІЙ ІНТЕГРАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Сучасна наукова комунікація збагачується завдяки впровадженню нових методів зберігання, публікації та поширення дослідницьких результатів. До цих новітніх методів належать платформи академічних профілів, такі як авторські ідентифікатори Scopus, Web of Science, ORCID (Open Researcher and Contributor Identification), а також соціальні дослідницькі мережі, як-от ResearchGate та

Google Scholar [4, с. 20]. Відповідні онлайн-платформи профілювання надають дослідникам та авторам різноманітні послуги. Зокрема, створення індивідуального акаунту та заповнення його науковими матеріалами збільшує видимість досліджень автора і підсилює їх міжнародний вплив [2, с. 1749]. Основною метою цих інструментів є саме підвищення видимості та впливу дослідницького контенту та публікацій. Платформи Scopus, Web of Science, ORCID, ResearchGate та Google Scholar є мультидисциплінарними веб-сторінками, які містять індивідуальні дослідницькі профілі з мережевими гіперпосиланнями на журнали, бази даних та інші джерела. Деякі з них також включають бібліометричні показники, які дозволяють оцінити вплив досліджень на основі літератури [4, с. 20].

Зокрема, наукові профілі на платформах Scopus, Web of Science, та Google Scholar дають можливість розрахувати h-індекс (індекс Гірша) для дослідника на основі інформації про кількість публікацій та цитувань. Величина h-індексу вказує на показник наукової впливовості дослідника. Переваги h-індексу полягають у тому, що його легко обчислити, і він враховує як кількість, так і вплив публікацій дослідника [1, с. 273; 3, с. 1468].

Окремі онлайн платформи, як-от ResearchGate надають можливість для наукової комунікації, спілкування та обміну даними між дослідниками, авторами та редакторами журналів. ResearchGate також виділяється серед багатьох мережових сайтів тим, що архівує повні тексти попередньо опублікованих і опублікованих матеріалів відповідно до авторських прав [2, с. 1752].

Більшість університетів України недостатньо відображають наукові публікації своїх науково-педагогічних працівників, що гальмує їх просування в міжнародних рейтингах та як наслідок знижує конкурентоспроможність на світовій освітньо-науковій арені [5, с. 89]. Саме тому, правильне та ефективне застосування академічних профілів на платформах Scopus, Web of Science, ORCID, ResearchGate та Google Scholar є важливим для представлення та поширення публікацій дослідників у міжнародному науковому просторі [5, с. 89].

ЛІТЕРАТУРА

1. Alonso, S., Cabrerizo, F. J., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2009). h-Index: A review focused in its variants, computation and standardization for different scientific fields. *Journal of informetrics*, 3(4), 273-289.
2. Gasparian, A. Y., Nurmashev, B., Yessirkepov, M., Endovitskiy, D. A., Voronov, A. A., & Kitas, G. D. (2017). Researcher and author profiles: opportunities, advantages, and limitations. *Journal of Korean medical science*, 32(11), 1749-1756.
3. Jacsó, P. (2011). The h-index, h-core citation rate and the bibliometric profile of the Scopus database. *Online information review*, 35(3), 492-501.
4. López-Hermoso, C., Gil-Navarro, M. V., Abdel-Kader-Martín, L., & Santos-Ramos, B. (2020). Online platforms and social networks for the creation of research profiles. *Farmacia Hospitalaria*, 44(1), 20-25.
5. Mihus, I. (2020). Use of scientific profiles to present the results of scientific research of universities. *Economics, Finance and Management Review*, (3), 89-94.

О.В. Непша,

О.М. Вінніченко,

Д.О. Коваль

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК РЕСУРС ПОДОЛАННЯ ПІДЛІТКОМ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЙ

Людина впродовж усього свого життя розвивається як особистість і має можливість розвивати свої здібності у протистоянні життєвому стресу. Останнім часом у психологічній літературі активно використовується поняття

«життєстійкість»: протистояння труднощам вивчалось й обговорювалось ще філософами давнини й ніколи не втрачало своєї актуальності. Життєстійкість – властивість особистості, яка визначає міру психологічного здоров'я людини, сприяє правильній поведінці у важких життєвих ситуаціях. У Всесвітній декларації про вищу освіту для ХХІ століття: підходи і практичні заходи (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. 1998 р.) наголошується, що головною цінністю нової культури має стати цінність сталого стабільного розвитку людини і суспільства [2], а головною метою освіти – формування життєздатної особистості.

Люди, які мають яскраво виражену властивість життєстійкості, перетворюють ситуацію стресу на ситуацію прояву своїх можливостей. Здебільшого життєстійкість визначається установками людини на готовність проявляти активність у важкій ситуації, контролювати цю ситуацію, а також на готовність до ризику, щоб ситуацію подолати й оптимально використати свій досвід надалі.

Ці найважливіші для оптимального подолання життєвого стресу установки тісно взаємопов'язані особистісними особливостями людини, які ми можемо назвати компонентами життєстійкості:

- оптимальною смисловою, інтелектуальною, поведінковою саморегуляцією особистості;
- ефективним індивідуальним стилем діяльності та розвиненими соціальними навичками;
- адекватною самооцінкою та розвиненими вольовими якостями;
- розвиненими інтелектуальними здібностями [2,4.6].

В своїй роботі Г. Варіна, зазначає, що «Прикладні дослідження дозволили визначити особистісний конструкт «hardiness» (життєстійкість), якій характеризує міру здатності особистості витримувати стресову ситуацію, зберігаючи внутрішню збалансованість, не знижуючи успішність діяльності» та скласти схему «Особливості взаємозв'язку життєстійкості та особистісними характеристиками» (рис. 1) [1, с.162].

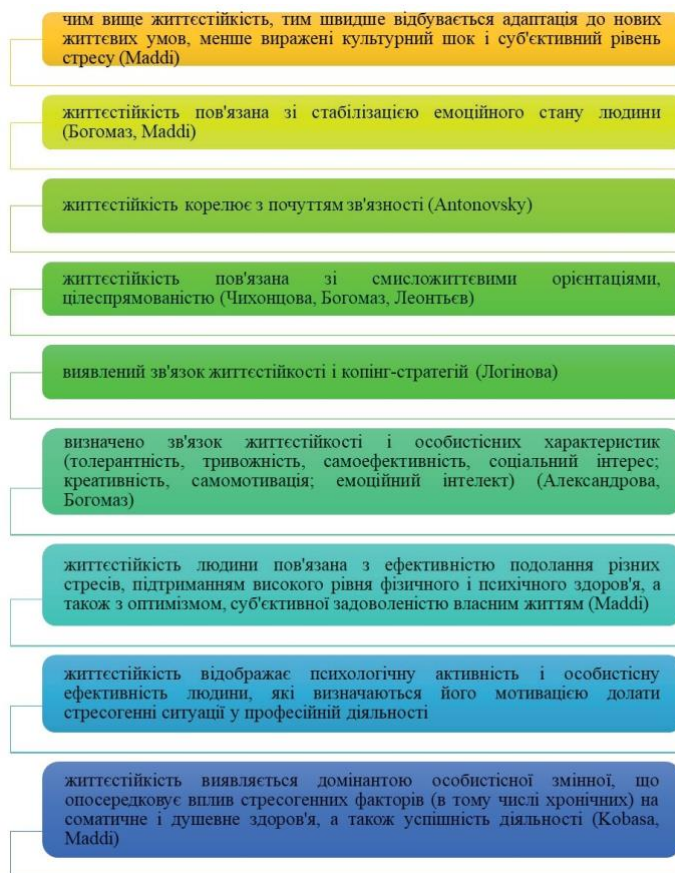

Рис. 1. Особливості взаємозв'язку життєстійкості та особистісними характеристиками [1, с.163]

Життєстійке ставлення до важких ситуацій виявляється в установці на подолання таких ситуацій за допомогою активності, контролю та використання досвіду. На становлення життєвих установок впливають індивідуальні особливості дитини, сімейне виховання, соціальні, культурні, економічні особливості суспільства, в якому вона живе. Усі зовнішні складові суспільного життя дитини можуть стати підтримкою, джерелом розвитку смислів і цінностей.

Життєстійка поведінка пов'язана з інтелектуальними та практичними навичками, звичками, уміннями людини в різних галузях її діяльності – у спілкуванні, у навчанні, у трудовій діяльності.

Дедалі більше вітчизняних і зарубіжних досліджень [1-6], а також аналіз життєвих історій людей свідчать, що життєстійкості можна навчитися, а також можна допомогти іншій людині (особливо дитині та підлітку) розвинути цю якість.

Недостатньо розвинена смислова сфера підлітків за відсутності

оптимального розвитку соціальних навичок нерідко призводить до суїцидальної поведінки, поведінки «вивченої безпорадності», агресивної взаємодії з оточенням. У підлітковому віці типовою реакцією виходу з важкої ситуації стає агресія щодо людей, предметів, до самого себе (аутоагресія). Підлітки вдаються до найпростішого, біологічно закладеного, а тому такого, що не потребує енергетичних витрат, способу відстоювання себе у важких ситуаціях - агресивної поведінки. За даними статистики, кожна третя смерть серед молодих людей пов'язана з агресивними діями.

Не володіючи певними життєвими навичками, підліток безпорадний перед обставинами, а мотивами його поведінки стають не власні бажання і смисли, а обставини, ситуація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варіна Г. Особливості прояву феномену життєстійкості та копінг-стратегій поведінки особистості в умовах пандемії COVID-19. *Polonistyczno-Ukrainoznawcze Studia Naukowe*. 2022. № 4 (7). С.159-173.
2. Махінова М. В. Соціокультурна динаміка підготовки вчителя в освітньому просторі Великої Британії. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання: зб. наук. праць*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 25. С. 92-96.
3. Предко В.В. Розвиток життєстійкості особистості як основна психологічна умова ефективного освітнього процесу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2021. №2. Т. 32 (71). С.157-162
4. Сахарова К.О. Життєстійкість як складова відновлення психічного здоров'я. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. Вип. 3. 2022. С.123-128.
5. Чиханцова О. Життєстійкість та її зв'язок із цінностями особистості. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*. 2018. № 42. С. 211-231. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-42.211-231>
6. Maddi S. R., Harvey R. H., Khoshaba D. M., Fazel M., Resurreccion N. The Personality Construct of Hardiness. *Journal of Humanistic Psychology*. 2009. № 49(3). pp. 292-305.

*О.В. Непша,
Д.Е. Єніфанцев,
М.М. Малусєв*

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ І КОГНІТИВНИХ НАВИЧОК ЯК СКЛАДОВОЇ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ

Вітчизняні та зарубіжні психологи звертають увагу на те, що людина, яка підростає, має бути забезпечена певними психологічними засобами для розв'язання вікових криз. У роботі з підлітками щодо подолання віково-психологічних критичних ситуацій практичні психологи основну увагу звертають на розвиток соціальних умінь, що створюють високий рівень «Я можу». Для цього в підлітка мають формуватися в процесі навчання в школі найважливіші навички: комунікативні та когнітивні [1-8].

Комунікативні навички. Уміння слухати й чути співрозмовника, розуміти його й оптимально висловлювати свої думки стає запорукою гарної адаптації людини в групі, у суспільстві.

Під час спілкування з учнями на уроці вчитель звертає їхню увагу на комунікативні навички, найважливіша з яких – слухання.

Пасивне слухання дає одному зі співрозмовників можливість висловитися за мовчазної уваги іншого. Активне слухання дає змогу зрозуміти, прояснити інформацію співрозмовника. При цьому ставлять запитання на уточнення, думки співрозмовника переформулюють і резюмують. Хороші навички активного слухання допомагають засвоїти інформацію, у конфліктних ситуаціях – прояснити всі точки зору. Емпатичне слухання пов'язане з розумінням і озвучуванням почуттів співрозмовника [3].

Учитель, використовуючи різні тактики слухання і заохочуючи до цього

учнів, тим самим допомагає їм оволодіти найважливішою навичкою взаємодії. Використовуючи на уроці такий метод навчання, як дебати (структурована дискусія), вчитель допомагає підліткам опанувати навички конструктивної взаємодії за наявності розбіжностей.

Навичка протистояння тиску, навичка впевненої відмови тісно пов'язана з упевненою поведінкою людини в процесі спілкування. Впевнена поведінка здебільшого визначається самооцінкою людини, проте суттєве значення має навичка чіткого та логічного відстоювання своєї думки. Дані досліджень підліткової наркоманії показують, що існує відпрацьована система втягнення підлітків у наркозалежність, використовуючи техніки маніпулятивного спілкування і те, що до 90% підлітків схильні до конформізму, не володіють тактиками конструктивної відмови. Дорослі часто самі розвивають конформну поведінку дитини, вимагаючи від неї підпорядкування в будь-яких ситуаціях. Підлітків не вчать протистояти тиску та маніпуляції [2,3,4].

Такі комунікативні навички, як ведення дискусії, спілкування в ситуації конструктивного і неконструктивного звинувачення, навичка регуляції спілкування в конфлікті допомагають підлітку почуватися впевненим, знижують рівень агресивності [6].

Когнітивні навички. Наш оптимальний психічний стан і результативність діяльності багато в чому пов'язані з особливостями мислення. Ми можемо виробляти стереотипи мислення на певні непрості ситуації, мислити нелогічно, ірраціонально, і тим самим заганяємо себе в стан тривоги, напруги [1].

У кожної людини складаються свої способи тлумачення, образ навколишнього світу. Бідність або різноплановість образу світу впливає на здатність людини знайти оптимальні шляхи виходу зі складної життєвої ситуації. Насичуючи уяву дитини яскравими образами, залучаючи її до активного сприйняття різноманітних позитивних і цікавих картин життя, ми виробляємо в неї оптимальні способи взаємодії з дійсністю.

Когнітивні навички пов'язані насамперед з умінням раціонально мислити, з навичками цілепокладання і планування дій, гнучкою осмисленістю

навколишнього світу. Важливими є вміння відокремлювати себе від власних переживань і спостерігати їх нібито збоку, що послаблює переживання, широкий світогляд, внутрішня культура (добре, коли вчитель цитує висловлювання вчених, письменників, які підходять до ситуації уроку), емоційне передбачення якоїсь приємної події мобілізує душевні та фізичні сили дитини: спираючись на її уяву, вчитель може допомогти їй упоратися з тривожною ситуацією, впоратися з почуттям страху, гніву [5,7].

У важких ситуаціях незамінний гумор. Ставлення до життя серйозне і гумористичне утворює єдиний зв'язок у життестійкості людини. Потреба в радості є в кожній людині, але найяскравіше ця потреба притаманна дітям і підліткам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Активізація когнітивних процесів у спілкуванні / За ред. В.П. Казміренка. К. : Міленіум , 2011. 268 с.
2. Бікус О.О., Волошина В.В. Теоретичні засади формування комунікативної компетенції у підлітковому віці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць*. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Серія 12: Психологічні науки. Вип. 1 (46). С. 17-23.
3. Корніяка О.М. Психологія комунікативної культури школяра. К.: Міленіум, 2006. 336 с.
4. Купрєєва О.І. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності підлітків. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2019. Т. ІХ. Вип.12. С. 134-146.
5. Максименко С., Деркач Л., Кіричевська Е., Касинець М. Психологія когнітивних процесів: науковий посібник. К.: «Видавництво Людмила» 2022. 420 с.
6. Павленко Т. В. Особистісні чинники розвитку комунікативних властивостей підлітків: дис. д-ра псих. наук: 19.00.07. Київ, 2020. 249 с.

7. Anil M.A., Bhat J.S. Transitional changes in cognitive communicative abilities in adolescents: A literature review. *J Nat Sc Biol Med.* 2020. №11. pp. 85-92.

8. Malti T., Perren S. Social competence. *Brown B, Prinstein M. Encyclopedia of Adolescence.* Amsterdam: Elsevier, 2011. pp. 332-340.

А.А. Проценко

Д.О. Гарбар

Мелітопольський державний
Педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

У сучасних умовах фізична культура та спорт – основоположні постулати у зміцненні здоров'я людини, підтримки імунітету, формування навичок здорового способу життя. Вказані принципи описані у численних нормативно-правових актах, що регламентують сферу фізичної культури та спорту. Пріоритетність збереження та зміцнення населення країни носить пріоритетний стратегічний характер в теперішній час. У сучасних умовах надається можливим зробити висновок про те, що професіоналізм викладача, інструктора та тренера залежить від його досвіду, пов'язаний з потребою людини у заняттях фізичною культурою та спортом. Здорове населення – запорука успішного функціонування держави. Тільки здоровий спосіб життя, профілактичні огляди, фізична культура є інструментами досягнення заявленої теми.

Низка наукових досліджень свідчить про різні позиції науковців, щодо висвітлення компетентностей у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту сформулювали О.Ажиппо, П. Джуринський, Є.Захаріна, Р.Карпюк, А.Конох, В.Коробейнік, Є.Пристапа, А.Сватсьєв, Л.Сущенко,

О.Тимошенко, Б.Шиян та ін [4].

Окремі науковці здійснили низку дослідних розвідок у напрямі формування професійної компетентності педагогів-тренерів із різних видів спорту: легкої атлетики (М.Куліков), спортивної аеробіки (Н. Гущина, Т. Лисицька), боксу (П.Лужин, С.Топоров), плавання (Ж.Гращенко), східних одноборствах (І. Кузнецова), футболу (М. Костенко) та ін.[2; 3; 5].

У сучасному, швидко і непередбачувано мінливому світі молодий фахівець перебуває у складних умовах все більшої конкуренції. Саме тому їх самостійність, мобільність, стресостійкість та професійна компетентність так високо цінуються на ринку праці [1].

Для підготовки майбутнього спеціаліста в галузі фізичної культури та спорту доцільно використовувати компетентнісний підхід. Компетенція (від латинського слова *competetia*) - багатогранне поняття, що включає в себе наступні складові:

- поінформованість, повне знання та розуміння кола питань, з якими необхідно працювати;
- комплекс умінь, навичок, що дозволяють здійснювати ту чи іншу професійну діяльність.

Проводячи аналіз понять «компетенція» та «компетентність» можна дійти невтішного висновку, що зазначені визначення – інтеграція наявних знань, умінь та навичок з наявним соціокультурним та професійним досвідом [6].

У сучасних умовах професійної підготовки майбутніх фахівців, у тому числі в галузі фізичної культури та спорту, компетенції, залежно від змісту та сфери застосування, прийнято підрозділяти на базові чи загальнокультурні та професійні [7].

Базові компетенції дозволяють спеціалісту здійснювати професійну діяльність, комунікувати з колективом та споживачами у вибраній сфері. Професійні компетенції, навпаки, мають на увазі теоретичну та практичну підготовку фахівця, його обізнаність, освіченість та самостійність при здійсненні професійної діяльності. Професійні компетенції починають формуватися на

самому початку професійної підготовки майбутнього спеціаліста, в тому числі і при підготовці кадрів фізкультурної та спортивної сфери [7]. Під час підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту доцільно наголошувати на теорії та методикі фізичної культури та спорту, теорію та методикі обраного виду спорту, а також педагогіку та психологію.

До основних характеристик професійної компетентності фахівця фізичної культури ми відносимо:

- володіння сучасними педагогічними методиками (технологіями), пов'язаними з культурою комунікації, взаємодії з інформацією та її передачі студентам;

- здатність до системного бачення педагогічної реальності у сфері фізичної культури й системних дій у професійно-педагогічній ситуації;

- здатність до інтеграції вітчизняного, зарубіжного, історичного й сучасного інноваційного фізкультурно-оздоровчого досвіду;

- креативність у професійній сфері та наявність рефлексивної культури.

На нашу думку, професійна компетентність уключає безліч взаємопов'язаних складників, серед яких:

- мотиваційний компонент, що передбачає позитивне ставлення майбутнього вчителя до здоров'язберезувальної діяльності;

- інформаційний – вказує на сформовані знання про здоров'я та вплив на нього негативних факторів;

- технологічний, який забезпечує практичне застосування здоров'язберезувальних знань і вмінь, накопичення власного досвіду з розробки й упровадження здоров'язберезувальних технологій;

- рефлексивний компонент, який полягає в умінні виконувати здоров'язберезувальну діяльність, визначати її оптимальні форми, методи та прийоми застосування.

Отже, враховуючи зазначені передумови формування професійної компетентності викладача фізичної культури, доцільно виокремити в її структурі наступні компетентності:

– інтегральні компетентності, що містять узагальнений опис кваліфікаційного рівня, виражає його основні компетентнісні характеристики;

– загальні компетентності – це знання, розуміння, навички та здатності, якими студент оволодіває в межах виконання певної програми навчання, що мають універсальний характер;

– спеціальні компетентності, специфічні для предметної та безпосередньо пов'язані із спеціальними знаннями у ній, що визначають профіль програми, тобто роблять її індивідуальною, істотно відмінною від інших програм.

Випускник бакалаврату або магістратури в галузі фізичної культури та спорту – це фахівець, чия подальша професійна діяльність безпосередньо пов'язана з педагогічною, викладацькою або тренерською спрямованістю. Ця діяльність включає в себе вміння не тільки проводити навчально-тренувальні заняття, а й здійснювати організаційно-управлінську та культурно-просвітницьку роботу.

Освоєння вище згаданих областей знань закладає основу спеціаліста галузі фізичної культури та спорту. Однак після закінчення навчання випускник зіткнеться з необхідністю стрімкої адаптації до щодня змінюються умови ринку праці. У зв'язку з цим під час підготовки фахівців, крім основ педагогічних знань та умінь, випускники галузі фізичної культури та спорту повинні мати економічні знаннями [2].

У сучасних умовах ринкової економіки навіть фітнес-тренер чи тренер-викладач дитячо-юнацької спортивної школи має вміти вирішувати економічні завдання, планувати бюджет фізкультурно-спортивної організації, розраховувати кошторис виїзду на змагання тощо.

Висновок, слід зазначити, що підготовка фахівця області фізичної культури та спорту – складний, багатоаспектний процес. Освоєння професійних компетенцій, а саме економічної та психолого-педагогічних складових, є невід'ємною частиною підготовки майбутніх професіоналів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 рр. : Зб. наук. пр. Харків, 2002. Ч.1. С. 301–310.
2. Гращенкова Ж. В. Формування професійної компетентності майбутнього тренера з плавання у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. Нац. Пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2015. 20 с.
3. Іванова О. І., Басанець Л. М. Динаміка розумової працездатності студентів у процесі їх навчання. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2010. № 1 (3). С. 165–173.
4. Іщук О. А. Формування здоров'язбережувальної компетенції студентів вищих навчальних закладів у процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. Луцьк, 2015. 20 с.
5. Кузнецова І.Ю. Компоненти готовності майбутнього тренера зі східних однокласників до професійної діяльності. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 23. Т. 2. С. 139-143.
6. Кодлюк Я. П. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх педагогів як пріоритет модернізації вищої освіти України. Професійні компетенції та компетентності вчителя. (Матеріали регіонального науково-практичного семінару). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006.С. 10-13.
7. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Київ: [б.н.], 2003. С. 13-41

І.Є. Тригуб

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ

Постановка проблеми. Сучасний ринок праці пред'являє високі вимоги до професійної компетентності інженерів-програмістів. Інженери-програмісти повинні володіти не тільки технічними знаннями, але й м'якими навичками, такими як комунікація, управління часом, лідерство та здатність працювати в міждисциплінарних командах. В умовах швидкого розвитку технологій і постійної зміни вимог до кваліфікації працівників, освітні установи стикаються з необхідністю забезпечити своїх випускників всіма необхідними компетенціями для успішної кар'єри. Важливою складовою цих компетенцій є проектна компетентність, яка дозволяє інженерам-програмістам ефективно працювати над проектами, адаптуватися до змін і вирішувати складні задачі.

Аналіз актуальних досліджень. Різні дослідження підкреслюють важливість проектно-орієнтованого навчання та співпраці з індустрією для формування компетентності інженерів-програмістів. Зокрема, робота Осипової Н. В., Вінника М. О. та Тарасіча Ю. Г. "Модель формування дослідницької компетентності у майбутніх інженерів-програмістів" розглядає інтеграцію теоретичних знань та практичних навичок через проектно-орієнтоване навчання. Інше дослідження, "Software Engineering Competency Model (SWECOM)" від IEEE Computer Society, підкреслює важливість співпраці з індустрією та використання сучасних технологій у навчальному процесі. Агіль-методології та інноваційні освітні інструменти також є важливими аспектами формування компетентності, які обговорюються в різних наукових роботах, зокрема, у дослідженнях щодо формування науково-дослідницької компетентності.

Метою даної публікації є аналіз методів та підходів, що сприяють ефективному формуванню проектної компетентності майбутніх інженерів-програмістів в умовах сучасного ринку праці. Публікація спрямована на оцінку впровадження проектно-орієнтованого навчання, співпраці з бізнесом та індустрією, а також використання інноваційних технологій у навчальному процесі. Аналіз цих аспектів допоможе визначити найефективніші методи підготовки студентів, які забезпечать їхню успішну професійну реалізацію.

Виклад основного матеріалу. Проектно-орієнтоване навчання є основою формування проектної компетентності майбутніх інженерів-програмістів. Цей підхід включає залучення студентів до реальних проектів, що дозволяє їм отримати практичний досвід, розвивати критичне мислення та здатність приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності. Участь у проектній діяльності сприяє розвитку навичок управління проектами, командної роботи та лідерських якостей. Студенти вчаться планувати свої дії, оцінювати ризики та розподіляти ресурси, що є необхідними навичками для успішної реалізації проектів у професійній діяльності.

Співпраця з бізнесом та індустрією є важливим компонентом формування проектної компетентності. Індустріальні партнери можуть надавати студентам реальні кейси для вирішення, брати участь у розробці навчальних програм та проводити лекції і семінари. Такий підхід забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, що робить випускників більш підготовленими до роботи у сучасних умовах. Залучення фахівців з індустрії до освітнього процесу підвищує якість підготовки студентів та їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Використання інноваційних технологій та інструментів у навчальному процесі є ключовим аспектом формування проектної компетентності. Онлайн-курси, віртуальні лабораторії та інструменти для співпраці дозволяють студентам отримувати доступ до найновіших знань і технологій, підвищуючи ефективність навчання та мотивацію. Інноваційні технології також сприяють інтерактивному навчанню та розвитку навичок самостійного навчання, що є

важливим для підготовки фахівців, здатних адаптуватися до швидких змін у технологічному середовищі.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Постійне оновлення навчальних програм є необхідним для забезпечення їх відповідності сучасним вимогам ринку праці. Важливими аспектами є впровадження нових методик навчання, активне залучення студентів до науково-дослідної діяльності та посилення співпраці між університетами та компаніями. Перспективи подальших досліджень включають вивчення ефективності різних освітніх методик у різних контекстах, а також аналіз довгострокових результатів впровадження інноваційних технологій у навчальний процес. Важливо продовжувати дослідження, спрямовані на підвищення якості освіти та підготовки фахівців, які відповідають сучасним вимогам ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агіль-методології у процесі навчання інженерів-програмістів. Доступно за посиланням <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/2429/>
2. Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх інженерів-програмістів в умовах освітнього середовища вищого навчального закладу. Доступно за посиланням: <https://europub.co.uk/articles/model-formuvannia-doslidnickoyi-kompetentnosti-u-maibutnix-inzeneriv-programistiv-A-266523>
3. IEEE Computer Society. "Software Engineering Competency Model (SWECOM)". Доступно за посиланням: <https://www.coursehero.com/file/94899251/SWECOMpdf/>
4. Осипова, Н. В., Вінник, М. О., Тарасіч, Ю. Г. "Модель формування дослідницької компетентності у майбутніх інженерів-програмістів". Доступно за посиланням https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=itvo_2014_20_16

А.Ю. Худолей, Д.А. Остапов
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ОГЛЯД ЗРУЧНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ ПОШУКУ РОБОТИ ФРІЛАНСЕРІВ

Фріланс – це більше, ніж просто робота. Це стиль життя, який відкриває безмежні можливості для тих, хто прагне свободи та самостійності. У світі фрілансу кожен має змогу стати майстром своєї справи, працюючи з тими проектами, які приносять справжнє задоволення. Тут немає жорстких рамок офісного розкладу, немає необхідності витратити час на щоденні поїздки на роботу і назад. Фрілансери можуть працювати у зручний для них час, будь-де – чи то на пляжі, у парку, чи в затишній кав'ярні з ароматною кавою [2].

В Україні фріланс стає все популярнішим. Це пов'язано з багатьма чинниками: розвитком інтернет-технологій, попитом на різноманітні дистанційні послуги та бажанням людей жити більш гнучко та незалежно. Для багатьох українців фріланс став не лише джерелом доходу, але й способом реалізації своїх мрій та амбіцій. Молодь, зокрема, активно обирає цей шлях, адже він дозволяє поєднувати навчання з роботою, розвиватися професійно та отримувати цінний досвід, який буде корисним у майбутньому.

Фріланс також відкриває двері до міжнародного ринку праці. Завдяки глобальній мережі інтернет, українські фахівці можуть співпрацювати з клієнтами з усього світу, отримуючи досвід роботи на різних ринках та розширюючи свої професійні горизонти. Це не лише підвищує рівень їхньої компетентності, але й дозволяє заробляти більше, ніж у випадку з традиційною зайнятістю.

Таким чином, фріланс у сучасній Україні стає потужним інструментом для

самореалізації, професійного зростання та досягнення фінансової незалежності. Це шлях, який обирають ті, хто цінує свою свободу і прагне створити власну історію успіху, працюючи у комфортних для себе умовах.

Є переваги працювати в сфері фріланс, наприклад, такі як свобода вибору проектів, тобто, фрілансери мають можливість обирати ті проекти, які їм дійсно цікаві та відповідають їхнім професійним навичкам. Також гнучкий графік роботи, вони самостійно планують свій робочий час, що дозволяє поєднувати роботу з іншими справами чи особистим життям.

Існують і недоліки праці на фрілансі, такі як нестабільність доходу, коли доходи фрілансера можуть коливатися, залежно від кількості замовлень та сезонності. Фрілансери не мають ні яких соціальних пакетів: медичного страхування, оплачуваних відпусток та інших переваг, які надаються працівникам з постійним працевлаштуванням[2].

В нашій країні також існують фріланс платформи де наша молодь може знайти свою сферу діяльності. Розглянемо такі сайти як: Freelancehunt, Kabanchik, Freelance.ua.

«Freelancehunt» дуже популярна платформа с приводу віддаленої роботи в Україні. Тут можна знайти не тільки фріланс проекти, але і довгострокову роботу. Зручний, привабливий інтерфейс, інтуїтивно зрозумілий дизайн платформи, який дозволяє швидко знаходити потрібні проекти та подавати заявки.

Ще одним популярним фріланс сайтом в Україні є «Kabanchik». На цьому сайті можна знайти не лише фріланс-проекти у сфері ІТ, дизайну та копірайтингу, але й завдання, що потребують фізичної присутності, наприклад, ремонт чи прибирання.

«Freelance.ua» – ще одна популярна платформа для фрілансерів в Україні, яка пропонує різноманітні проекти для спеціалістів у багатьох сферах. Вона є менш масштабною, ніж Freelancehunt, але також має свої переваги [1].

Кожна з цих платформ має свої унікальні особливості та переваги, що робить їх корисними інструментами для фрілансерів в Україні, залежно від їхніх

потреб та професійних цілей.

Однією з найбільших переваг фріланс платформ є спрощення процесу пошуку роботи. Традиційно, пошук роботи міг займати багато часу та зусиль, вимагати численних контактів та зв'язків. Фріланс платформи об'єднують замовників і виконавців на одній платформі, що значно полегшує цей процес.

Фріланс платформи пропонують зручний та інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, який дозволяє швидко знаходити проекти, що відповідають вашим навичкам та інтересам. Системи фільтрації дозволяють сортувати завдання за категоріями, бюджетом, термінами виконання та іншими критеріями. Це економить час і зусилля, які могли б бути витрачені на безсистемний пошук роботи у мережі або через особисті контакти.

Фріланс платформи не лише спрощують процес пошуку роботи, але й відкривають значні можливості для професійного розвитку. Вони забезпечують фахівців необхідними інструментами та середовищем для постійного зростання, набуття нових навичок та підвищення кваліфікації.

Фріланс платформи часто пропонують навчальні ресурси та вебінари, які допомагають фахівцям постійно вдосконалювати свої знання та навички. Це можуть бути курси з новітніх технологій, вебінари з управління проектами, тренінги з покращення комунікаційних навичок та багато іншого. Такі ресурси є безцінними для професійного зростання, особливо у швидкозмінному цифровому середовищі.

Фріланс платформи також відіграють ключову роль у розширенні контактів та можливостей для професійного зростання. Вони створюють середовище, де фахівці можуть не лише знаходити роботу, але й будувати мережу професійних зв'язків, яка сприяє їхньому розвитку та успіху[3].

Однією з головних переваг фріланс платформ є можливість встановлення зв'язків з клієнтами з усього світу. Робота на міжнародному рівні відкриває нові горизонти для фрілансерів, дозволяючи їм дізнатися про нові підходи та стандарти у своїй галузі. Це також допомагає зрозуміти потреби та вимоги різних ринків, що є безцінним досвідом для подальшої кар'єри. Взаємодія з різними

культурами та стилями роботи збагачує фрілансерів як професійно, так і особистісно.

Фріланс є чудовою можливістю для студентів та молодих спеціалістів поєднувати навчання з роботою. Замість того, щоб шукати традиційну роботу з фіксованим графіком, яка може бути складною для поєднання з навчанням, фріланс дозволяє працювати у зручний для себе час. Це особливо важливо для студентів, які мають багато академічних зобов'язань та потребують гнучкості у плануванні свого часу.

Фріланс також дозволяє молодим спеціалістам отримувати практичний досвід у своїй галузі ще під час навчання. Виконуючи реальні проекти для клієнтів, студенти можуть застосовувати теоретичні знання на практиці, що значно підвищує їхню кваліфікацію та конкурентоспроможність на ринку праці. Це допомагає їм створити портфоліо, яке стане цінним додатком до резюме при пошуку постійної роботи після закінчення навчання[3].

Гнучкість є однією з найважливіших переваг фрілансу. Фрілансери самі визначають свій робочий графік, що дозволяє їм ефективно поєднувати роботу з іншими зобов'язаннями. Це особливо важливо для молоді, яка часто має багато різноманітних занять та хобі, відвідує курси або займається волонтерською діяльністю. Гнучкий графік дозволяє адаптувати робочий час під індивідуальні потреби та ритм життя.

Фріланс також надає можливість заробітку незалежно від місця проживання. Для багатьох молодих людей це є важливим аспектом, оскільки вони можуть працювати з будь-якої точки світу, маючи лише доступ до інтернету. Це відкриває величезні можливості для подорожей та життя у різних місцях, не втрачаючи при цьому джерела доходу.

Фріланс має значний вплив на розвиток професійних навичок молодих спеціалістів. Робота над різноманітними проектами дозволяє їм постійно вдосконалювати свої компетенції та набувати нових знань. Це сприяє їхньому професійному зростанню та робить їх більш конкурентоспроможними на ринку праці.

Фріланс також стимулює розвиток таких важливих навичок, як управління часом та проектами. Молоді фахівці вчаться планувати свій робочий час, визначати пріоритети та дотримуватися термінів виконання завдань. Це важливі навички, які будуть корисними у будь-якій професійній діяльності.

Фріланс платформи стали незамінним інструментом для багатьох фахівців, пропонуючи широкий спектр можливостей та переваг. Вони сприяють професійному зростанню, спрощують процес пошуку роботи, розширюють контакти та можливості[2].

Підсумок основних переваг фріланс платформ: спрощення процесу пошуку роботи, можливості для професійного розвитку, розширення контактів та можливостей.

Рекомендації щодо вибору платформи для початківців[3].

Для початківців вибір відповідної фріланс платформи може бути складним завданням.

Оцінка особистих навичок та інтересів. Перш за все, важливо оцінити свої навички та визначити галузь, у якій ви хочете працювати. Деякі платформи спеціалізуються на певних сферах, таких як ІТ, дизайн або копірайтинг. Вибір платформи, що відповідає вашим навичкам, збільшить шанси на успіх.

Вивчення відгуків та рейтингів. Перед тим, як зареєструватися на платформі, варто вивчити відгуки інших користувачів. Це допоможе дізнатися про переваги та недоліки платформи, а також про можливі проблеми, з якими можуть зіткнутися новачки.

Безпека угод. Важливо звернути увагу на те, як платформа забезпечує безпеку фінансових операцій. Наявність системи ескроу (сейфу) або інших механізмів захисту платежів є великою перевагою.

Фріланс пропонує молоді унікальні можливості для професійного та особистісного розвитку. Гнучкий графік дозволяє поєднувати роботу з навчанням і особистим життям, що є особливо важливим для студентів. Співпраця з міжнародними клієнтами розширює професійні горизонти та надає цінний досвід роботи у глобальному середовищі. Робота над різноманітними

проектами сприяє постійному вдосконаленню навичок, розвитку креативного мислення та адаптивності. Фріланс також надає можливість фінансової незалежності, що є важливим кроком до дорослого життя. Усі ці фактори роблять фріланс надзвичайно корисним для молоді, яка прагне досягти успіху в сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фріланс для початківців в Україні: найкращі біржі фрілансу URL: <https://genius.space/lab/frilans-dlya-pochatktivsiv-v-ukrayini-najkrashhi-birzhi-frilansu/>
2. Що таке фріланс? Основи, приклади та популярні вакансії у 2024 році URL: <https://www.upwork.com/resources/what-is-freelancing#9-categories-of-in-demand-freelance-work>
3. Як стати фрілансером: інструкція для початківців URL: <https://sendpulse.ua/blog/freelancer>

M.O. Tsapenko

Bohdan Khmelnytsky

Melitopol State

Pedagogical University

DEVELOPMENT OF SOFT SKILLS AS A COMPONENT OF FUTURE TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING

According to the data obtained from the World Economic Forum in Davos report for 2020, the top 10 key competencies that will be in demand in the next 5 years include analytical thinking and innovative approaches; fast learning; complex problem solving; critical thinking and analysis; initiative, creativity and creative approaches; leadership and social impact; use of technology, monitoring and control; technological design and programming; stress resistance, adaptability and flexibility; logical thinking and

ideology [2, p. 63].

The results of research by domestic scientists show that only 2 out of 10 skills are hard skills. The rest are soft skills, which are crucial for professional development and career growth. They complement the hard skills, which can usually be considered as «core competencies», representing the integration of knowledge, experience, professionally relevant personal qualities that contribute to the achievement of high results in the course of professional activity. These are the competences that can be clearly demonstrated. Therefore, the «hard skills» of future teachers include: 1) a system of professional competences that combines general didactic and specialised professional knowledge; 2) a system of professional skills; 3) professional abilities and professionally significant personality traits [1, p.178; 2, p. 63].

The New Ukrainian School concept assumes that today's teacher is a creative, energetic, proactive personality aimed at constantly updating knowledge and practical skills, able to act in rapidly changing conditions, find solutions in any professional situation, and interact effectively with participants in the educational process. These competences are referred to as soft skills [6, p. 162].

Under current conditions, the success of future professional activities is largely determined by the level of soft skills development. Accordingly, this raises new challenges for higher education institutions – to form not only professional competences in future specialists, but also to develop their soft skills.

According to L. Okhrimenko, «The formation of soft skills in the process of professional training of future teachers is interpreted as a necessary condition for the implementation of the professional standard of the teacher, which allows for the training of competent specialists for the New Ukrainian School» [6, p. 162].

Researchers define the concept of "soft skills" as a set of non-specialised skills common to different types of activities that help us interact with each other in a team, regardless of the field of activity. They develop throughout life, according to situations and experience, which is why they are called flexible or soft skills [5; 6, p. 163; 7].

Soft skills are conventionally divided into several groups:

The first group is communication or social skills that lead to successful interaction

with others: business communication, public speaking, competent written and oral language, sociability, emotional intelligence (the ability to recognise the emotions and motives of the interlocutor), listening, negotiation and presentation skills, teamwork, flexibility of thinking and an adequate attitude to criticism.

The second group includes leadership competencies that are responsible for the appropriate use of resources to achieve goals: delegation and distribution of tasks, decision-making skills, crisis management skills, mentoring and monitoring, conflict resolution, team organisation skills, leadership strategies, and the power of persuasion.

The third group includes selfmanagement and strong-willed competences that influence the achievement of career and business goals: result orientation, time management, stress resistance, initiative, knowledge management and quick learning, planning skills, flexibility and adaptability, self-motivation.

The fourth group is intellectual skills that determine continuous professional development: analytical mindset, developed memory, creativity and logic, creative approaches, critical thinking, ability to work with information, project and design thinking [2, p. 63-64; 3, p. 156-157; 4, p. 39; 5; 7].

The analysis of literature sources shows that in pedagogical activity such «soft skills» as interpersonal and communication skills; creativity, emotional intelligence, orientation to professional and personal growth, flexibility of mind are important [5; 6, p. 164; 7].

In her work, L. Zelenska points out that «teachers with developed flexible skills have strong situational awareness and emotional intelligence, which, on the one hand, allows them to establish effective communication, work in a team, successfully manage conflicts, show leadership qualities, quickly adapt to working conditions, creatively solve non-standard tasks and achieve career results, and on the other hand, develop soft skills in students» [2, p. 63].

A student of pedagogical specialities can master flexible skills to successfully start his/her teaching activity during professional training gradually. However, we are convinced that one should not rely on time and experience alone. It will be much more effective if future teachers work on developing their skills and dedicate their time to it.

There are no universal tools for developing soft skills. However, certain technologies and teaching methods in higher and pre-higher education institutions help to develop the soft skills of future teachers. The development of flexible skills in higher pedagogical education at the bachelor's level in educational programmes for the preparation of higher education applicants of the first (bachelor's) level in the specialities 013 Primary education, 014 Secondary education (by subject specialisation) in Ukrainian higher education institutions is provided by mandatory educational components, such as various types of internships. This is confirmed by matrices, such as the matrix of programme competences for the components of the educational programme and the matrix of ensuring programme learning outcomes for the relevant components of the educational programme. Soft skills are organically included in the content of each subject of both general and professional training.

However, in our opinion, the formation of flexible skills (softs kills) of future teachers, regardless of subject specialisation, at the bachelor's level of higher education should be ensured by a holistic system of organising the educational process - from compulsory educational components (according to the curriculum) to elective courses and various forms of extracurricular activities.

Coaching technologies, independent study of information on models of successful behaviour, learning from the experience of others (working with a mentor), and combining education and professional activity (dual education) have significant potential for achieving this goal.

The integration of traditional and innovative teaching methods will also contribute to the effectiveness of the formation and development of soft skills in future teachers. These include: group work, case method, writing articles, modelling situations, creating problem situations, role-playing and business games, interactive method, brainstorming, project method, individual and group research activities, workshops, trainings, heuristic conversation, master classes, creative exercises, facilitation [2, p. 64; 4, p. 39; 6, p. 164].

Summing up, it should be noted that at the present stage of development of innovative education, there is an urgent need for quality training of future teachers -

competent professionals who are able to find solutions in any professional and life situations, armed not only with a set of «hard skills» but also with «soft skills». After all, future teachers must be ready to work in non-standard situations, able to predict and forecast the results of their work, interact effectively, respond creatively, think creatively, constantly improve and learn, and be innovative. The future teacher's personal vision and awareness of the value of «soft skills» will determine his/her success in professional and pedagogical activities and demand in the professional competitive environment [1, p. 183].

REFERENCES

1. Біляковська О.О. «Soft skills» як необхідна складова якісної професійної підготовки майбутнього вчителя. *Prace naukowe Akademii im. J. Długoszawa Częstochowie. Rocznik polsko-ukrainski*. Częstochowa. 2018. Т. XX. S. 175-186.
2. Зеленська Л. Д. Формування у майбутніх учителів навичок soft skills у процесі викладання навчальної дисципліни «Коучингові технології в освіті» *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2021. № 4. С. 59-68.
3. Кірдан О., Кірдан О. Формування soft skills здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи: Збірник наукових праць*. 2021. Вип. 2(6). С. 152–160.
4. Маляр Л. В., Попадич Б. Т., Кузьма І. М. Технології розвитку soft skills у майбутніх учителів. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. 2022. Вип. 1(12). ДВНЗ «УжНУ». С. 38-43.
5. Навички XXI століття та умови їх формування і розвитку для молоді. URL: <https://dismp.gov.ua/navychky-khkhi-stolittia-ta-umovy-ikh-formuvannia-i-rozvytku-dlia-molodi/> (дата звернення 08.07.2024).
6. Охріменко Л. Розвиток «soft skills» як складова фахової підготовки майбутніх вчителів початкових класів. *Молодь і ринок*. 2023. № 3/211. С. 162-165.
7. Що таке Soft Skills і для чого їх треба розвивати. URL: <https://www.work.ua/articles/self-development/2049/> (дата звернення 08.07.2024).

Т.Ю. Четвертак

Медичний фаховий коледж

Запорізького державного

медико-фармацевтичного університету

ФОРМУВАННЯ «SOFT SKILLS» НА ЗАНЯТТЯХ ПРОФІЛЬНИХ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Вирішенню проблематики успішного формування «soft skills» присвячені роботи сучасних вітчизняних науковців, зокрема, вчені Гарань Н., Замороцька В., Колесник К. під «soft skills» розуміють на групи навичок, а саме: «комунікативні навички – вербальна та невербальна комунікація, розвинене усне та письмове мовлення, вміння слухати; соціальні навички – поведінкові навички поводження в певних ситуаціях, уміння уникати та вирішувати конфліктні ситуації, емпатія, прийняття, розумова діяльність, привітне, шанобливе ставлення до оточуючих; позитивна Я-концепція – впевненість у собі та власних силах, позитивне ставлення до себе, самоповага, самоприйняття, відчуття власної цінності, адекватна самооцінка, гарне самопочуття; розумова діяльність – здатність визначити проблему, проаналізувати, оцінити та вибрати найоптимальніший варіант вирішення, критичне мислення, навички вирішення проблем; самоконтроль – саморегулювання та самокоригування поведінки, концентрування уваги» [1, с. 25].

Спираючись на дослідження вчених Попадич О., Кут В., Лях І., Матяшовська Б., Маргітич Ю. робимо висновок, що успішне формування «soft skills» забезпечується шляхом застосування технологій розвитку критичного мислення, впровадження проектної діяльності, здоров'язберігаючої технології, технології проблемного навчання, ігрової технології, навчальних кейсів, та інших «інтерактивних технологій навчання, які спрямовані на формування у студентів знань, умінь, особистісних якостей на основі аналізу та вирішення реальної або змодельованої проблемної ситуації в контексті професійної

діяльності» [2, с. 52].

Погоджуємось з дослідниками щодо градації «soft skills» та визначених засобів реалізації, і пропонуємо формування «soft skills» на заняттях з профільних хімічних дисциплін проводити засобами тренінгів. Подібну думку розділяють науковці Ткачук І., Сосновенко Н., які ефективним засобом формування «soft skills» в студентів закладів фахової передвищої освіти вважають саме тренінгові програми, які спрямовані на розвиток комунікативних навичок [3, с. 17].

В ході експерименту сформована програма формування «soft skills» на заняттях з профільних хімічних дисциплін проводити засобами тренінгів.

Тренінг 1. Розвиток емоційної складової. Формування відповідального виконання дослідної частини лабораторної роботи.

Тренінг 2. Подолання уявних професійних конфліктів в парі фармацевт-аналітик та асистент фармацевта. Кейси знаходження конструктивних шляхів вирішення конфліктів при виконанні повного хімічного аналізу.

Тренінг 3. Опанування ефективної комунікації, засобами техніки активного слухання на заняттях хімії.

Тренінг 4. Командоутворення. Формування командного духу в забезпечення доброякісності лікарських засобів.

Програма пройшла апробацію серед студентів учасників гуртка «Хімічна скринька», в тренінгах взяли участь 49 студентів. Аналіз результатів діагностичного етапу респондентів шляхом анкетування засвідчив ефективність щодо формування у студентів фармацевтичного відділення комунікації, конструктивного вирішення конфліктів, здатності до командної взаємодії.

В результаті педагогічного експерименту доведено, що формування «soft skills» на заняттях з профільних хімічних дисциплін можливо проводити засобами тренінгів, і визначений процес є не менш ефективним, в порівнянні із застосування технологій розвитку критичного мислення, впровадження проектної діяльності, здоров'язберігаючої технології, технології проблемного навчання, ігрової технології та навчальних кейсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гарань, Н., Замороцька, В., Колесник, К. (2023). Розвиток «soft skills» студентської молоді у закладі вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, (1 (103)), 23-32.
2. Попадич, О., Кут, В., Лях, І., Матяшовська, Б., Маргітич, Ю.(2022) Технології розвитку soft skills у майбутніх фахівців з інформаційних систем та технологій упродовж періоду навчання. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути: матеріали XXVII міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 8 червня 2022 р.). 50-57.
3. Ткачук, І., Сосновенко, Н. Розвиток «Soft Skills» у студентів коледжів. (2019). *Професійна освіта*, (3 (84)), 16–18.

М.Д. Шмалько

Студентка

061 Журналістика,

Київський університет культури

Науковий керівник:

А.Ю. Полісученко,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

старший викладач

Київський національний університет культури і мистецтв

ІПСО ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ НАСТРОЇВ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Інформаційно-психологічні операції (ІПСО) є важливим інструментом впливу на громадську думку та настрої суспільства, особливо в умовах воєнного стану. Ця дипломна робота присвячена аналізу впливу ІПСО на формування настроїв українського суспільства в період військового стану. Метою нашого

дослідження є визначення механізмів впливу ІПСО, аналіз їх ефективності та розробка рекомендацій щодо підвищення інформаційної безпеки.

ІПСО включають стратегічно сплановані дії, спрямовані на вплив на емоції, мотивацію та поведінку цільової аудиторії. Вони використовуються як засіб пропаганди, дезінформації та маніпуляції. В умовах конфліктів ІПСО стають потужним інструментом для досягнення політичних і військових цілей [1, с. 50].

ІПСО використовуються з давніх часів. Олександр Македонський, щоб зберегти свою імперію, залишав у завойованих містах лояльне населення для просування грецької культури та контролю над населенням. Під час громадянської війни в Іспанії також активно використовувалися психологічні прийоми для залякування ворогів [1, с. 52].

В сучасних умовах ІПСО активно використовуються у соціальних мережах. Російська агентура використовує медіа-ресурси для зміни громадської думки на свою користь. Терміни «іпсошник» та «інформаційна атака» стали звичними для опису діяльності, спрямованої на поширення паніки та маніпуляцію громадською думкою [2, с. 38].

ІПСО класифікуються за різними критеріями: цілями, методами та засобами впливу. Основні методи включають:

1. **Пропаганда** - цілеспрямоване поширення інформації для формування певних уявлень та переконань [3, с. 30].
2. **Дезінформація** - поширення неправдивої інформації для введення в оману цільової аудиторії [3, с. 32].
3. **Психологічний тиск** - використання страху та паніки для досягнення бажаного результату [3, с. 35].

Дослідження показало, що ІПСО мають значний вплив на настрої суспільства, особливо в умовах воєнного стану. Вони можуть використовуватися для зміцнення морального духу, мобілізації населення, а також для дезінформації та маніпуляції [4, с. 60].

Позитивні ІПСО сприяють підвищенню національної єдності та підтримці бойового духу. Негативні ІПСО можуть викликати паніку, розгубленість та

недовіру до влади [4, с. 65].

Етичні питання використання ІПСО піднімають проблеми маніпуляції громадською думкою та поширення дезінформації. Важливо забезпечити, щоб ІПСО відповідали етичним нормам і не порушували права громадян [5, с. 70].

Результати дослідження можуть бути використані для розробки стратегій управління ІПСО під час воєнного стану. Вони допоможуть владі, агентствам з безпеки та іншим зацікавленим сторонам розробити ефективні заходи для захисту інформаційної безпеки та психологічного благополуччя населення під час кризових ситуацій [5, с. 75].

У висновку можна виділити, що ІПСО є потужним інструментом впливу на суспільні настрої під час воєнного стану. Вони можуть використовуватися як для підтримки морального духу, так і для маніпуляції громадською думкою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко Т. В. Інформаційно-психологічні операції: теорія і практика. Київ: Видавництво КНУ, 2018. С. 50-55.
2. Бойко О. В. Психологія мас і пропаганда. Харків: Видавництво ХНУ, 2019. С. 38-40.
3. Герасименко П. М. Інформаційна безпека в умовах сучасних викликів. Львів: Видавництво ЛНУ, 2020. С. 30-35.
4. Зінченко М. О. Воєнна психологія та інформаційні війни. Одеса: Видавництво ОНУ, 2021. С. 60.
5. Кириченко І. В. Соціальні комунікації в кризових ситуаціях. Дніпро: Видавництво ДНУ, 2022. С. 70-75.

ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

A.O. Movchan,

V.V. Shevchenko

Bohdan Khmelnytsky

Melitopol State

Pedagogical University

THE PURPOSE OF YOUTH POLICY IN UKRAINE

Young people are an important, potential, intellectual segment of Ukrainian society, and therefore a determining factor in the country's socio-economic development. Each new generation, on the way to its own formation, is for a long time in a state of adaptation to the existing level of evolution of society. Theoretically, young people are the heirs of established cultural patterns and, under favourable conditions, can be one of the most active social groups, and hence – the implementer and initiator of domestic state policy [5, p.137].

State youth policy is a systemic activity of the state in relations with the individual, youth, youth movement, which is carried out in the legislative, executive, judicial spheres and aims to create socio-economic, political, organisational, legal conditions and guarantees for life self-determination, intellectual, moral, physical development of youth, realisation of their creative potential both in their own interests and in the interests of Ukraine [2].

The purpose of youth policy is to create conditions and provide opportunities for learning and gaining experience that allow young people to develop their knowledge, skills and abilities to be effective participants in democratic processes, integrate into society, and play an active role in building civil society and the labour market [1].

The main objectives of the state youth policy are:

– studying the situation of young people, creating the necessary conditions for strengthening legal and material guarantees for the exercise of the rights and freedoms

of young citizens, the activities of youth organisations for the full social formation and development of young people;

- assistance to young people in realisation and self-realisation of their creative capacities and initiatives, wide involvement of young people in active participation in national and cultural revival of the Ukrainian people, shaping their consciousness, development of traditions and national and ethnic features;

- involving young people in active participation in the economic development of Ukraine;

- providing social services for education, upbringing, spiritual and physical development, and vocational training to every young person;

- coordination of efforts of all organisations and social institutions working with young people [2].

The Ministry of Youth and Sports of Ukraine is the main body in the system of central executive authorities that ensures the formation and implementation of state policy in the youth sector, physical culture and sports, and national and patriotic education. The Ministry of Youth and Sports of Ukraine advocates for youth issues, develops regulations to address pressing youth issues, and initiates legislative improvements to other central executive bodies to improve the situation of young people. The State Institution «All-Ukrainian Youth Centre» is also responsible for implementing youth policy. The State Institute for Family and Youth Policy is responsible for analysing the youth sector. At the same time, the issue of formulating and implementing youth policy is a cross-sectoral one. This means that each central executive body is involved in the policy-making process within its competence. Also active in this process are representatives of civil society institutions, institutions working with young people, including youth centres and spaces, regional and Kyiv city state administrations and local self-government bodies, advisory bodies, international organisations, associations, professionals working with young people, including youth workers, employers, etc.

In connection with granting Ukraine the status of a candidate for membership in the European Union, our state faces a number of tasks, the implementation of which

will allow integrating Ukraine's youth policy into the pan-European space and will contribute to the creation of an effective platform for the formation of Ukrainian youth, which will positively affect the development of our country [3, p.7].

Youth policy is a separate policy area that is characterised by a high level of intersectorality. This means that it is largely aimed at integrating youth issues «in one place» and social dialogue, which prevents the dilution of youth issues among other sectors. The most relevant policies that require priority synchronisation are education, science, culture, social sector, employment and justice. At the same time, youth policy is a sphere with its own cycle, which is divided into directions and priorities within national strategies [1].

International and European standards do not provide clear recommendations for managing youth policy, but discussions primarily focus on:

1. The existence of bodies responsible for policy development and implementation; the existence of a strategy, legislation and clear implementation mechanisms.

2. Evidence-based youth policy: developed performance indicators (quantitative and qualitative), research and monitoring system.

3. Institutional network and infrastructure that ensures the implementation of youth policy and is flexible in responding to the needs of young people [1].

Youth is a systemic, social and demographic group that is the most mobile, creative and, at the same time, vulnerable part of the population. Therefore, the main strategic objective of the state youth policy in Ukraine should be to create conditions for self-realisation and comprehensive development of every young person, realisation of their innovative potential in all spheres of public life, and education of a generation capable of working and learning effectively throughout life, collecting and promoting the values of the people of Ukraine and civil society, developing and strengthening a sovereign, democratic, legal state as an integral part of the European and world community [5].

REFERENCES

1. Боренько Ярина. Що таке молодіжна політика? <https://youthcenters.net.ua/shcho-take-molodigna-politika/> (дата звернення: 12.06.2024)
2. Державна молодіжна політика. URL: <http://surl.li/uensjn> (дата звернення: 12.06.2024)
3. Драпушко Р.Г., Горінов П.В. Захаренко К.В., Міненко Є.С. Державна молодіжна політика України в умовах європейської інтеграції: виклики та можливості. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Т.33 (72). № 4 2022. С.7-12.
4. Молодіжна політика в Україні: аналітика, політика, практика. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_doslidzhennia/resyrsnii-tylkit-22.pdf (дата звернення: 12.06.2024)
5. Смокова Г. Державна молодіжна політика в Україні: поняття та сутність. Evropský politický a právní diskurz. 2019. Sv. 6. Vyd. 5. С. 137-142.

A. Sukhomlinova

Bohdan Khmelnytsky

Melitopol State

Pedagogical University

LEADERSHIP VECTORS FOR IMPLEMENTING YOUTH POLICY IN THE CONDITION OF CHALLENGES AND CHANGES

Youth is an active subject of social reproduction, the main source of innovative potential for society, and an essential guarantor of its development. To ensure the conditions for the effective implementation of territorial strategies for post-war reconstruction, integration of European values, democratization of administrative relations in the country, reliance on scientific knowledge and practice-oriented technologies for activating youth potential on the way to developing a strong

independent civil society and effective social institutions is of great practical importance, since it is when these two important elements are achieved that society will be able to withstand the main social, economic and political challenges sufficiently productively. It is becoming increasingly important to preserve the state's youth potential and involve young people in post-war reconstruction and reintegration of de-occupied territories. Specific approaches and measures are necessary for the implementation of youth policy during wartime. Ensuring sustainable recovery after the war requires protecting the rights and interests of young people, their active participation in conflict resolution processes, and cooperation with youth organizations. However, the issue of reforming the state youth policy and developing the leadership potential of youth associations in the context of transformation processes and post-war recovery of Ukraine remains relevant.

The purpose of the study is to theoretically analyze and empirically substantiate the formation of leadership in the context of the transformation of youth policy and post-war recovery of Ukraine, to develop a youth regional project to activate youth potential.

The paper specifies the concept of youth leadership and its functions in the post-war reconstruction of the country, identifies the dominant qualities of a youth leader, compiles a rating of the main social problems that hinder the formation of youth leadership under martial law, substantiates the managerial potential of a modern youth leader, considers the system of integration of youth leadership in the triad "education-business-community" in the context of youth policy transformation, develops a programme for developing the leadership potential of young people based on the integration of traditional psychological technologies and innovative immersive technologies, a project to actualise the leadership potential of proactive youth was developed.

We can talk about the formation of certain trends in society that are related to the strong formalization and legitimization of youth leadership in state and municipal administration through the research results. In this regard, youth leadership is of particular importance as the initial stage of leadership institutionalisation in the context

of youth policy transformation, which is legitimised through forms of organised youth proactivity associated with the accumulation of experience of cooperative interaction of leaders based on a combination of social, human and European values and interests.

A determining factor in the study of the realisation of youth leadership potential is the concept of "social activity" - a category that denotes the form of identification of young people in society in the form of their social activities and satisfaction of their needs. Social activity of young people is manifested at all levels of social governance: at the level of the country and region, it is most indirect, formed through public organisations, as well as youth forums and associations; at the level of local self-government, youth chambers and parliaments, public and volunteer organisations are formed at municipal authorities, which act as advisory and proactive bodies in addressing issues of youth policy implementation; at the organisational level, the potential of youth Social activity of young people is shaped by certain factors that can be divided into subjective (internal motives, age, values, personality characteristics, etc.) and objective (youth policy of the state and local authorities, socio-economic conditions, culture, etc.) In this research paper, these provisions are reflected in the model of "Social Activity of Modern Youth". In our opinion, the ideas of new democratic thinking are becoming more and more widespread in the modern youth environment, and young people are becoming their proactive leaders in the context of martial law and post-war reintegration.

As part of an empirical study to determine the leadership potential of a youth leader, we compiled his or her socio-psychological portrait based on the analysis of questionnaire responses from proactive members of student self-government. Based on the results of the study, we compiled a rating of the most important personal qualities of a youth leader: self-improvement, initiative and entrepreneurship, and care for members of the youth team. The analysis of the qualities that took the highest places indicates that the youth environment is dominated by expectations of an entrepreneurial democratic leader who is ready for innovation. The importance of managerial potential for a youth leader is quite high, as it needs to be constantly taken into account when exercising managerial functions in relation to members of youth organisations. Based

on the results of empirical data, the author also analysed the dominant team roles in the youth organisation and conducted a systematic analysis of the formation of criteria (factors) of transformational leadership. Based on the results of the diagnosis, a programme for developing the leadership potential of student youth "Self-management: the leadership vector of the youth environment" was developed and implemented in September-November 2023, which includes traditional psychotechnologies and innovative augmented reality technologies.

As part of the study, the youth leadership development research project presents a model for implementing the PROACTIVE PEOPLE youth project, aimed at building an effective platform for developing leadership potential, mobilising and activating the national-patriotic orientation of proactive youth in the cultural and educational space of the region, developing new social, scientific, project and creative initiatives of modern youth in the context of military and post-war restoration of the Zaporizhzhia region's potential.

The importance of youth policy lies in the fact that the state cannot function and develop effectively without the support of young people, while young people cannot integrate into civil society without appropriate actions on the part of the state. Young individuals are actively demonstrating their leadership role in restoring our country's integrity, defending it in battle, activating volunteer support, and developing new technologies. The potential of youth leadership is being utilized as a powerful platform to rebuild our country during the post-war period and reintegrate the de-occupied territories in our region. The implementation of effective youth policy at the state level poses challenges:

1. Lack of funding.
2. Paternalistic nature.
3. Lack of a clear target audience.
4. Weak regional interaction.
5. There is no system for activating the leadership potential of young people and no educational components for developing leadership and active citizenship for young people.

6. Limitations of communication and interaction in the youth environment.

At the same time, activating the leadership potential of young people, creating an effective dialogue space for interaction, and increasing proactive civic engagement will allow us to effectively engage the youth resource for the victory and post-war reconstruction of our region. The development of youth leadership potential is especially important in the context of developing and implementing a strategy for reconciliation of people with different experiences of war trauma in our region (those who were forced to leave their homes and those who remained in the temporarily occupied territory).

Therefore, the problem of developing leadership potential in the youth environment is more relevant than ever, because in the context of uncertainty, martial law, socio-economic and national modernisation, society needs competent and active professionals who are able to make decisions independently, ready to take responsibility for their implementation, work in a team, and demonstrate leadership qualities in the process of post-war recovery and preservation of statehood in our country.

REFERENCES

1. Antonakis J., Cianciolo A.T., & Sternberg R.J. *The Nature of Leadership*. USA, CA: Sage Publications. 2004.
2. Bass B.M., Avolio B.J. *The multifactor leadership questionnaire leader 5x-short*. Palo Alto, CA: Mind Garden. 1995.
3. Knefelkamp L. Lee. *Civic Identity: Locating Self in Community*. *Diversity & Democracy*. 2008. Vol. 11. No 2. P. 1–3. URL: <http://www.diversityweb.org/DiversityDemocracy/vol11no2/vol11no2.pdf>.
4. Pielstick C.D. *The transforming leader: A meta-ethnographic analysis*. *Community College Review*. 26(3). 1998. 15-34
5. Smith C. *Servant leadership: The leadership theory of Robert K. Greenleaf*. 2003.

Наукове електронне видання

МАТЕРІАЛИ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
**«ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ ІННОВАЦІЙНОГО НАУКОВОГО
ПОШУКУ МОЛОДІ УКРАЇНИ»**,

27-28 червня 2024 року

м. Запоріжжя, Мелітопольський державний педагогічний університет імені

Богдана Хмельницького

<https://mdpu.org.ua/>

Відповідальний за випуск: **Олександр КИРІЄНКО**